

JONGE ZANGERS

Deel 6

Het levenseinde en de verwachting van:

- ? Jan van Esch
- ? Florus de Wolf
- ? Jansje de Waard
- ? Agnita Johanna van der Stelt
- ? Willem Andries de Bakker
- ? Barend van Asperen

Samengesteld door
Joh. Westerbeke

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2006

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Westerbeke, Joh.

Jonge Zangers VI: Het levenseinde en de verwachting van:
Jan van Esch/ Florus de Wolf/ Jansje de Waard/ Agnita Johanna van der Stelt
Willem Andries de Bakker/ Barendje van Asperen
door Joh. Westerbeke. - Middelburg:
Middelburg-III
Met lit. opgave
ISBN 90-74557-18-X
Trefw.: Levenseinde / Wijk en Aalburg / Zoutelande / Rotterdam /
Leerbroek / Den Bommel / Dordrecht; bekeringsgeschiedenis.

© Copyright: 2003
Uitgeverij Middelburg
't Zanddorp 2
4335 AJ Middelburg, tel. (0118) 62 54 72
ISBN 90-74557-18X

Toelichting

1 ***Jan van Esch (1934-1949)***

1.1 Het begin van zijn ziekte

1.2 Nieuwjaar 1949

1.3 Afscheid

1.4 De begrafenis

Historische toelichting

2 ***Florus de Wolf (1914-1936)***

De laatste weken van Florus de Wolf

Historische toelichting

3 ***Jansje de Waard (1899-1916)***

Ongeschonden voor de Koning

4 ***Agnita Johanna van der Stelt (1859-1867)***

4.1 Uit de mond der kinderen lof toebereid

4.2 Zó kon het niet langer

4.3 Vermaningen van een kind

4.4 De laatste dagen

Historische toelichting

5 ***Willem Andries de Bakker (1855-1887)***

5.1 Door de Heere opgezocht

5.2 Een kort huwelijk

5.3 De bekering van een tante

5.4 De God van uw zaad

Historische toelichting

6 ***Barend van Asperen (1789-1794)***

6.1 Wat er in een kinderhart kan omgaan

6.2 In grote beproevingen

6.3 Na uitkomst, in nog groter zorg

6.4 Het laatste jaar

6.5 Verantwoording van de schrijfster

Historische toelichting

Toelichting

Er was weer voldoende materiaal beschikbaar om een zesde deel van *Jonge Zangers* uit te geven. Omdat de eerdere delen verschillende malen herdrukt zijn, hopen wij dat ook dit deel zijn weg zal vinden. Er zijn in dit zesde deel ook enkele levensschetsen opgenomen van jongeren uit de 20^e eeuw.

Evenals in de vorige uitgaven is er ook in dit deel aan de inhoud van de opgenomen teksten niets veranderd; alleen is de spelling aangepast en is de tekst in hoofdstukken verdeeld en van *kopjes* voorzien. Van de bijbelteksten was het ook nodig dat zij op de juiste wijze werden weergegeven, met vermelding van de vindplaatsen.

Voor deze uitgave hebben wij contact gehad met iemand uit het nageslacht van de omschreven personen, met uitzondering van de familie Van Asperen.

In sommige publicaties wordt gewezen op het gevaar van bekeringsgeschiedenissen. Inderdaad kan zowel het schrijven als het uitgeven van een bekeringsgeschiedenis uit verkeerde motieven voortkomen. Ook kunnen ze verkeerd worden gebruikt. In de *Jonge Zangers* gaat het echter altijd over personen die niet over zichzelf geschreven hebben. Meestal is het een nabestaande geweest, die getuige was van het levenseinde van de betreffende persoon. Bovendien is het steeds de bedoeling geweest dat de grote werken des Heeren in het toebrengen van jongeren, juist in onze tijd bekend zouden blijven. De Heere gaat wél door met Zijn werk in het toebrengen van zondaren, maar waar wordt nu het getuigenis nog gehoord, zoals wij dat in deze boekjes lezen?

Het is wel opmerkelijk, dat in de overlijdensadvertenties in de dag- en weekbladen, er bij meer dan de helft, vooral als het kleine kinderen betreft, vermeld staat dat er verwachting voor is. We kunnen ons wel afvragen, of er dan nog wel van een donkere tijd gesproken kan worden? Het is echter duidelijk zichtbaar dat er in onze gezindte een verschuiving is naar een meer verbondsmatig denken. Men beroept zich op dit punt op de Dordtse Leerregels, waar in hoofdstuk 1, artikel 17, beleden wordt dat gelovige ouders niet mogen twijfelen over de verkiezing van hun jonggestorven kinderen.

Het is een tere zaak om hier iets over te schrijven, want het gemis bij ouders die zo'n verlies meegemaakt hebben, is met geen woorden uit te spreken. Ook past het niemand om te oordelen, want er zullen zeker ook kinderen in de hemel zijn, ook kinderen van wie wij het mogelijk niet verwacht zouden hebben. Met sommige kinderen, die te klein waren om het Woord van God te kunnen verstaan, handelt de Heere weleens op een buitengewone wijze.

Maar als in bovengenoemd artikel van de Dordtse Leerregels over *gelovige* ouders gesproken wordt, gaat men er gemakshalve maar van uit dat dit mensen zijn die gedoopt zijn en geloofsbelijdenis hebben afgelegd. Maar zou dit de juiste uitleg zijn? In het eerste hoofdstuk wordt gehandeld over de Goddelijke verkiezing en verwerping. Vergelijk dit met wat in Romeinen 9:11 over Rebekka gesproken wordt: *'Want als de kinderen nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleve, niet uit de werken, maar uit de Roepende.'* Uit deze woorden blijkt duidelijk, dat wij er niet zomaar van uit mogen gaan dat alle gedoopte kinderen in het genadeverbond zijn opgenomen.

De historische achtergrond van deze passage in de Leerregels onderstreept dat alleen maar. De Remonstranten hadden de Contra-remonstranten ervan beschuldigd, dat zij leerden dat alle jonggestorven kinderen verworpen waren. Om dat te weerleggen hebben de laatstgenoemden duidelijk laten weten dat er wel degelijk jonggestorven kinderen zijn die zalig zijn geworden.

Van het kind van Jerobeam werd een duidelijk getuigenis gegeven. Maar ook als zo'n getuigenis niet aanwezig is, hoeven wij niet te oordelen, want: *'God is Rechter, Die beslist'* (Ps. 75).

Daarom is het gelukkig, als ouders bij het verliezen van een kind mogen antwoorden evenals de Sunamitische op de vraag: *'Is het wel met u? Is het wel met uw man? Is het wel met uw kind? En zij zeide: Het is wel'* (2 Kon. 4:26b). Om in deze omstandigheden in het welbehagen des Heeren te mogen rusten, zoals de dichter van Psalm 145 vers 6:

*De HEER is recht in al Zijn weg en werk,
Zijn goedheid kent in 't gans heelal geen perk.
Hij is nabij de ziel die tot Hem zucht;
Hij troost het hart, dat schreiend tot Hem vlucht;
Dat ongeveinsd in 't midden der ellenden,
Zich naar Gods troon met zijn gebeên blijft wenden.
Hij geeft den wens van allen die Hem vrezin;
Hun bede heeft Hij nimmer afgewezen.*

Wij zijn echter in deze tijd al zo oppervlakkig geworden, dat het Woord niet meer de eerste plaats in ons leven

inneemt. Er is ook zoveel wat de mensen hiervan aftrekt, door alle verleidingen die er zijn, vooral voor onze jongeren. Om nog maar niet van de weelde te spreken waarin wij de laatste veertig jaar leven. Als het er eens op aankomt, zouden wij dan nog pal staan voor onze belijdenis, en hebben wij er nog alles voor over? Wanneer wij eens een geloofsvervolging zouden moeten meemaken, wie zal er dan staande blijven?

Ongeveer honderd jaar na de uitstorting van de Heilige Geest op de Pinksterdag, waren er in Armenië al christengemeenten. De Romeinse keizer vervolgde de christenen. Hij stelde een onderzoek in, of er in zijn legers ook christenen waren. Veertig soldaten verklaarden dat zij in Jezus Christus geloofden. De keizer wilde deze soldaten wel eens beproeven. Het werd een zware beproeving, want zij werden veroordeeld om de nacht door te brengen op het ijs. In een huis aan de overzijde werd een groot vuur aangelegd. Daar was eten en drinken in overvloed en er stond een warm bed klaar. Dit alles gebeurde onder het toezicht van de hoofdman Sempronius. Als een soldaat het ijs zou verlaten, dan had hij zijn geloof afgezworen. De nacht kwam en er was een strenge vorst. Van de soldaten die op het ijs waren, waren er sommigen in gebed, om bewaring af te smeken in dit uur van beproeving en anderen liepen hard heen en weer, om zich warm te houden. Langzaam kropen de uren voorbij en er werd een voortdurend gebed gehoord: 'O Heere, veertig strijders, die strijden voor U ..., vergun deze veertig de kroon des levens.' Toen het kouder en kouder werd, verliet één van de soldaten het ijs en verloochende daarmee de Heere. Weer steeg het gebed op: 'O Heere, veertig strijders, die strijden voor U ..., vergun deze veertig de kroon des levens.' Deze bede werd verhoord, want de hoofdman Sempronius werd zó getroffen in zijn hart, dat hij christen werd en de plaats innam van de afvallige soldaat. Toen de morgen aanbrak, lagen er op het ijs veertig dode lichamen. Maar er waren ook veertig zielen, gekroond met de kroon des levens, voor het aangezicht van de gekruisigde, maar nu verheerlijkte Christus.

Die kroon des levens is bereid voor al degenen die wettig gestreden hebben, die hun eigen leven niet dierbaar achtten, maar zich geheel met lichaam en ziel hebben overgegeven. De Heere zal Zijn Woord waarmaken, tot in de late nageslachten!

Middelburg, juli 2003

1 Jan van Esch (17 juni 1934 - 7 maart 1949)

Aan de lezer

Op verzoek van de ouders nam ik inzage van de aantekeningen die door de moeder van dit bevoorrechte kind zijn gemaakt, over het wonder van de Goddelijke genade, tijdens de ziekte en het sterven van haar innig geliefde jongste zoon. Aangezien wij van nabij alles hebben nagegaan en zelf verwaardigd werden met werkzaamheden aan Gods genadetroon, eerst op de kansel in het ambtelijke gebed, waarbij de Heere kennelijk opening gaf, en verder op een nacht toen wij logeerden bij ouderling H. Schreuders. Wij mogen vertrouwen hebben dat hier een werk van God verheerlijkt is. Daarom hebben wij het verzoek om de aantekeningen voor de pers gereed te maken niet durven afwijzen.

Wat opgeschreven werd is onveranderd weergegeven, behalve een paar kleine taalkundige wijzigingen. Verder hebben wij het aangevuld met enkele mededelingen over de begrafenis.

Hoewel wij erkennen dat aan bekeringsgeschiedenissen het gevaar verbonden is van mensverheerlijking, meen ik toch dat bij de aantekeningen daar niets van gemerkt wordt. Dat geen andere bedoeling ertoe heeft geleid, dan alleen te vertellen wat Gods genade vermag, ook in jeugdige personen. De eer van God en de blijdschap van het hart over deze gezegende uitgang, uit de wereld vol zonden, is alleen de drijfveer.

Daar komt nog bij dat ons jonge vriendje de laatste dagen grote behoefte had om jong en oud ernstig te vermanen en te waarschuwen voor de eeuwigheid, ondanks het ontzaglijk lijden en zijn zo moeilijk lichaam. Het zou hem ook zeker verblijden, indien het nog kon weten, wanneer vooral jonge mensen mochten lezen, wie de Heere voor hem heeft willen zijn. Opdat er nog eens een zegen mocht afdruipe voor deze of gene en er werkzaamheden mochten geboren worden aan de troon der genade.

Het zal de lezer ongetwijfeld opvallen dat er op verzoek van Jan, in de huiselijke kring dikwijls Psalmen gezongen werden. Om misverstanden te voorkomen wil ik daarover iets zeggen. Wanneer men de moeder en de vader kent en ook Jan gekend heeft, zal men dadelijk toestemmen dat het niet geweest is een hedendaagse wijze van doen, waarbij men denkt zingende naar de hemel te gaan, zonder grond. Maar dat Jan een bijzondere liefhebber was van Psalmgezang en dat de verzen die gezongen werden, de weergave waren van wat hij in zijn hart gevoelde.

Als kind van vijftien jaar was het voor hem gemakkelijk om zijn innerlijke gevoelend te vertolken, door het opgeven van een hem passend vers en het daarna in zijn eigen woorden te bespreken. Uit de vrucht is gebleken dat lichtvaardigheid niet de oorzaak was, maar een innerlijke behoefte des harten. Dit zal al Gods volk uit deze streek van harte toestemmen.

De Heere mocht uit vrije ontferming dit kleine boekje willen stellen tot een zegen voor de lezers. Vooral jonge mensen mochten eens jaloers worden op wat Jan van Esch gekregen heeft. Zij mochten beseffen hoe nietig en ijdel de wereld zonder God is en dat een kruimel ware genade groter rijkdom is dan al de schatten van deze wereld. Dat zij het eens in waarheid tot God kregen te wenden, Die machtig is te verlossen van de zonde en de dood. Die waardig is gediend en gevreesd te worden, al was er geen hemel tot beloning en geen hel tot straf. Want de Heere is een dienenswaardig Wezen. In de Zoon van Zijn liefde een barmhartig God, voor allen die zichzelf leren kennen als arme, verloren schepselen, die zich in waarheid voor Hem leren vernederen, met belijdenis van hun zonden en die vergeving mogen zoeken in het bloed des Lams.

Laten wij dan nu de moeder aan het woord, om haar eenvoudige, onopgesmukte mededelingen te doen.

Werkendam, 1950

ds. Chr. Van Dam

1.1 Het begin van zijn ziekte

Waarde lezer

Onder biddend opzien tot de Heere om indachtigmakende genade, wens ik te vertellen hoe de Heere ons jongste zoontje, na een langdurige en smartelijke ziekte, die hij door ondersteunende genade geduldig heeft gedragen, tot Zich heeft genomen.

Jan werd geboren 17 Juni 1934 en is overleden 7 Maart 1949. Hij was een flinke, heldere jongen en hij heeft van te voren niet veel zieke dagen gekend. Hij was stil van aard en verder voor iedereen altijd goed en behulpzaam, zodat hij tot vreugde zijner ouders opgroeide. Toen hij veertien jaar geworden was ging hij van school en had als zijn beroep gekozen om kleermaker te worden. Maar omdat hij er al zo slecht uitzag hadden wij nog even gewacht om een baas voor hem te zoeken, daar we meenden dat binnenwerk niet goed voor hem zou zijn. Maar

al spoedig zou blijken de waarheid van des Heeren Woord: *'Want Mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten en uw wegen zijn niet Mijn wegen, spreekt de HEERE'* (Jes. 55:8).

Begin van de ziekte

Jan kreeg namelijk een dikte in zijn hals en begon er zeer slecht uit te zien, zodat we genoodzaakt waren, met hem naar het ziekenhuis te gaan voor onderzoek. Dat onderzoek viel niet mee, want ik moest hem daar achterlaten. Nog meer daar ik een gevoel kreeg dat ik hem zou moeten missen.

Na vier dagen mocht hij weer naar huis, maar bij dat onderzoek was gebleken dat Jan aangedaan was met kanker in al zijn klieren. Al spoedig wisten wij van de huisdokter, dat hij er van zou moeten sterven en dat het een zeer smartelijk lijden zou worden. Dat was een hele zware slag voor ons en ik dacht, dat ik dat nooit te boven zou kunnen komen, want het was mijn Benjamin, waar ik zoveel van hield.

Maar het grote wonder was dat er geen opstand in mijn hart was, maar dat ik mij met al mijn smart en met mijn kind en zijn noden, voor zijn eeuwig zielenheil tot de Heere kreeg te wenden. En de Heere gaf mij zulke goedertieren gedachten van Hem, dat Hij de mensenkinderen niet van harte plaagt of bedroeft, maar dat Hij dat doet tot hun nut. Ik mocht vast geloven dat de Heere er iets mee te zeggen had, maar wist niet of het Jan zou zijn of iemand anders uit ons gezin, of uit de gemeente. Ik was gelijk Hanna, een vrouw bezwaard van geest en ik bad om een kind, maar niet zoals zij, een kind in de natuur, maar om een kind in de genade. De nood van zijn ziel werd mij opgebonden en de genezing van zijn lichaam kwam geheel weg te vallen, daar wij toch eenmaal sterven moeten, hetzij jong of oud.

Ds. Chr. van Dam

In die dagen mocht ik ds. Chr. van Dam ontmoeten en kon mijn gehele hart voor hem openleggen en hij mocht een medelastdrager worden aan de genadetroon. 's Zondags preekte de dominee bij ons in de gemeente Veen en toen mocht hij hem zo bijzonder opdragen in het gebed, dat het opgemerkt werd. Toen er de daarop volgende week veel volk kwam kijken, waarvan sommigen dachten dat er met Jan wat gebeurd was, kwam de vijand mij van binnen wijsmaken dat ik Gods knecht zomaar wat had voorgepraat, maar dat Jan net zo was als anders, enz. Dat kon ik niet tegenspreken, want Jan was ook net als anders, maar ik had alleen mijn werkzaamheden verteld en niet gezegd dat er aan mijn kind reeds wat gebeurd was.

Maar ik mocht mij weer met alles tot de Heere wenden en werd toen bepaald bij Genesis 1 vers 2-3: *'De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was op den afgrond; en de Geest Gods zweefde op de wateren. En God zeide: Daar zij licht en daar werd licht.'* Toen kreeg ik te geloven dat de Heere maar had te spreken en dat het dan in zijn hart ook licht zou wezen, al was het dan van nature ook duisternis. Het kind bleef intussen heel gewoon. Ik zei wel eens tegen hem: 'Jan, als je nu eens niet meer beterde, wat dan?' En dan was hij wel bevreesd voor de dood, want hij wist wel dat hij onbekeerd was, maar het drong niet tot hem door, dat hij zou gaan sterven. Hij voelde zich namelijk niet ziek en wist niet wat hij mankeerde.

Twee keer in de week gingen wij met hem naar het ziekenhuis, om hem te laten bestralen en het leek wel of het hielp, want zijn hals werd weer dunner en het eten ging ook beter. Hij zei dan wel eens: 'Als ik de kinderen zie spelen, zou ik weer mee willen doen, hoewel ik de laatste tijd geen zin meer had om te spelen.' Hij dacht dus zelf dat hij beterde, maar dat heb ik zelf nooit kunnen geloven dat hij zou beteren.

Korte tijd daarna werd ik onder het lezen van Gods Woord stilgezet bij Zacharia 8 vers 5-6: *'En de straten dier stad zullen vervuld worden met knechtjes en meisjes, spelende op haar straten. Alzo zegt de HEERE der heirscharen: Omdat het wonderlijk is in de ogen van het overblijfsel dezes volks in deze dagen, zou het daarom ook in Mijn ogen wonderlijk zijn? spreekt de HEERE der heirscharen.'*

Daar ben ik later weer eens bijgebracht, toen het kind stierf.

Overtuigd van zonde

Het eerste wat ik van hem gehoord heb was op een zondagavond. Toen wij naar gewoonte Gods Woord lazen, begon hij hard te huilen. Toen ik hem vroeg wat hem scheelde zei hij, dat hij dit niet durfde zeggen. Maar omdat ik bleef aanhouden, beloofde hij het mij te zullen vertellen als ik met hem alleen was, want niemand mocht het weten.

Toen de andere gezinsleden later naar de kerk waren ging ik bij hem zitten en vroeg: 'Jan, waarom ben je nu zo bedroefd?' Hij zei: 'Ik durf het haast niet zeggen. Vader heeft daarnet gelezen: *dat gij ook anderen gevloekt hebt*, en dat heb ik ook gedaan. Ik heb u en vader allebei gevloekt. O moeder, zou u het mij willen vergeven? Want ik vind het zo verschrikkelijk.'

Onder een vloed van tranen heeft hij zijn zonden beleden. Ik zei: 'Ja Jan, ik wil je alles vergeven, als je er berouw over hebt, maar hoe kwam het dan dat je dat gedaan hebt, want ik dacht dat je zóveel van mij hield, dat je dát niet gedaan zou hebben.' 'Ja,' zei hij 'als ik eens iets wilde doen, wat van u niet mocht, dan werd ik wel eens kwaad op u en dan zei ik: 'Ik mag nooit iets van dat lelijke wijf. O moeder, zullen wij samen de Heere bidden of Hij het mij óók vergeven wil.'

Hij zei verder: 'Nu moet ik vader ook nog om vergeving vragen als hij thuiskomt.' Dat heeft hij daarna ook

gedaan en zij hebben ook samen de Heere om vergeving gevraagd.

Dus, kinderen die dit leest, als je ouders je soms vermanen en van het kwaad willen afhouden, weet dan dat ze dat voor je bestwil doen en niet om te plagen. Jan heeft later ook nog gezegd: 'Moeder, wat ben ik toch blij dat u mij alles niet hebt toegelaten, want dan waren mijn zonden nóg meer opgestapeld geworden.'

Toen ik later er stil over na zat te denken en ik blij was dat de Heere hem schuldenaar gemaakt had, vroeg hij: 'Moeder, bent u nog boos op mij?' Ik zei: 'Nee Jan, ik heb je alles vergeven, want ik weet dat alle kwaad ook in jouw hart woont en de Heere wil je ook alles vergeven wanneer je maar met waar berouw tot Hem mag gaan.'

Wij hebben toen samen nog een stukje gelezen uit het boek van ds. J. Fraanje *Aantekeningen uit de Catechisatiën*, het lesje over *De roeping*. Toen wij daar over spraken, hoe dit bij Gods volk toegaat, dan luisterde hij daar zo graag naar, want die lessen zijn zo eenvoudig voor kinderen geschreven. Ook voor mijzelf heb ik er veel uit mogen leren.

Bezittende mensen

Kort daarna is er een zuster van mij, heel onverwacht gestorven. Zij was 49 jaar oud en is in een operatie gebleven. Wij waren er erg door aangedaan en vooral Jan was er erg door geraakt. Hij was zelf ook ziek en kreeg de dood voor ogen. Ik was nog even bij de familie geweest toen de gestorvene thuis gebracht werd uit het ziekenhuis. Maar de gesprekken waren niet helemaal in overeenstemming, want het waren mensen van de Gereformeerde Kerk, die door aannemen en geloven zalig denken te worden, zonder dat zij een waar zondaar voor God gemaakt zijn, door de krachtadige werking van Zijn lieve Geest.

Ik schrijf dit hier niet om iemand te kwetsen, dat is de Heere bekend, maar omdat ik er voor mijzelf het tekort in heb leren kennen en omdat er in onze dagen zoveel bekeringen zijn, die niet uit God, maar uit de mensen zijn. En er daarom velen bedrogen zullen uitkomen en te laat zullen zien dat zij een onhoudbare grond voor de eeuwigheid hebben. Daarom moest ik steeds maar vragen: 'Heere als U ooit nog eens op mijn kind mocht willen neerzien in ontferming, bekeer hem dan toch zoals U al Uw oude volk bekeerd hebt.' Toen ik daar zo over liep te zuchten, kwamen mij deze woorden voor mijn aandacht:

*..... voor elks gezicht,
Doen dagen als de morgenzonnestralen
En blinken als het helder middaglicht.*

Toen kreeg ik hoop dat de Heere het doen zou, maar het moest alles nog gebeuren, want tussen de belofte en de vervulling kan soms nog heel wat plaatsvinden.

Maar om op Jan terug te komen, hij was zo met vrees vervuld, dat hij niet meer alleen durfde te slapen, ik moest steeds bij hem blijven. Ik vroeg hem hoe het kwam dat hij zo bang was. Hij zei: 'Ik ben zo bang voor de dood, want er sterven zoveel mensen en o moeder, als ik ook eens moest sterven en ik ben nog onbekeerd.' En dan vroeg hij om samen te bidden, want hij kon zijn bidden niet voor bidden houden. Hierin had ik de Heere nodig om te vragen of ik met Zijn heilige wil verenigd mocht worden en goed zou mogen keuren wat de Heere kwam te doen.

En zo heeft hij mij 's nachts dikwijls wakker gemaakt om met hem te bidden en te vertellen uit Gods Woord. De Heere heeft mij nooit beschaamd, want ik had Hem in alles nodig, want Jan en zijn moeder waren allebei even ongelukkig. Ik vroeg eens aan hem; 'Jan, wat zou je nu liever willen, beter worden of bekeerd worden?' Hij zei: 'Allebei moeder, maar ik heb aan de Heere gevraagd of Hij mij eerst bekeren wil en dan beter maken. Want als ik beter word en onbekeerd, dan zal dat erg zijn, want dan zal ik de schuld nóg groter maken.'

Een andere keer vroeg hij: 'Moeder, als kinderen bekeerd worden, weten zij dat dan zelf, of weten dat hun ouders?' Ik antwoordde daarop: 'Jan, als kleine kinderen bekeerd worden, weten hun ouders dat wel eens, maar als jij bekeerd mag worden, dan kom je dat zélf wel te weten. Ik zei: 'Jan, kun je mij nu niet eens iets van jezelf vertellen?' Hij zei: 'Nee moeder, nog niet, maar ik hoop het toch nog wel eens te kunnen doen.'

Zou hij nog beteren?

Zo voor het gezicht knapte hij wel wat op, hij mocht lopen en weer fietsen, want de dokter zei: 'Je kunt hem gerust in alles zijn zin geven, want het geeft niets.'

Inwendig ging zijn ziekte steeds door en het duurde niet lang meer of hij begon hevige pijn in zijn armen te krijgen en een vreselijke jeuk op zijn borst. Hij kon dan slecht slapen en heeft mij dikwijls gevraagd of hij nog wel beter zou kunnen worden. Ik zei dan dat ik het ook niet wist, maar dat ik erg bang was dat hij niet meer beter zou kunnen worden, omdat hij al zo sterk achteruit gegaan was. Ik zei: 'Vraag toch maar veel of de Heere je nog bekeren wil, want je moet toch eens sterven, of je jong of oud bent.' Toen zei hij: 'Ik zou wel graag bekeerd willen worden, maar ik ben zo bang van de strijd. Toen zei ik: 'Daar hoeft je niet bang voor te wezen Jan, want die de Heere in de strijd brengt, die helpt Hij er ook door.'

'Wat zou het voor u een grote troost zijn hé moeder', zei hij, 'wanneer ik nog eens bekeerd mocht worden. Zou u mij dan kunnen missen, moeder?' Ik zei: 'Ja Jan, dat zou het grootste zijn wat je ten deel kon vallen. Jan, heb

je nu nooit eens met je zonden te doen? Want als je geen zondaar voor God wordt, dan kan de Heere nooit iets aan je kwijt, want toen de Heere Jezus op aarde was kon Hij aan de farizeeërs ook niets kwijt, want die waren te goed.' Hij zei daarop: 'Ik heb er u al eens wat van gezegd, wat ik voor kwaad gedaan heb en al had ik anders niet dan mijn erfzonde, dan was dat nog genoeg om verloren te gaan.' Daar was hij zich wel van bewust.

Zijn ziekte naam steeds meer toe en hij kreeg veel bezoek van Gods volk. Daar waren er velen onder die werkzaamheden met hem hadden gekregen aan de genadetroon en ieder sprak enkele ogenblikken met hem. De een zei: 'Je moet de Heere maar vragen om een nieuw hart.' Een ander zei: 'Je moet maar vragen: Heere, leer mij U en mijzelf recht kennen.' Weer een ander raadde hen aan: 'Heere, bekeer mij, zoals U al Uw volk bekeerd hebt.'

Maar dan zei Jan: 'Als ik dat nu zomaar opzeg, dan is dat toch geen gebed, het zal toch uit mijn hart moeten komen, zal het waar zijn.' Ik vroeg hem of hij het graag had dat het volk des Heeren bij hem kwam kijken. Hij zei: 'Ja, maar ik ben altijd bang als ik weet dat zij komen, want als zij mij wat vragen, weet ik niet wat ik zeggen moet. Maar ik ben altijd blij dat zij geweest zijn en dat zij een gebed voor mij doen. Ik kan niet begrijpen dat ik zoveel vrienden heb.'

Het nageslacht zijn grootheid zingen

Eens op een morgen toen hij weer naar het ziekenhuis was, kreeg ik erg met hem te doen, omdat hij steeds meer achteruit ging en er nog zo weinig verandering bij hem zichtbaar was. De Heere had mij toch beloofd dat Hij het voor *elks gezicht* doen zou. Ik mocht de Heere op Zijn Eigen Woord manen en op Zijn belofte pleiten. Toen heb ik het nóg eens mogen geloven, want wij kunnen maar niet geloven als wij willen. Ik vroeg de Heere, als het werkelijk van Hem geweest was, of ik die woorden eens mocht vinden, want ik wist niet waar het stond. Ik nam mijn boekje en zoals ik het opensloeg las ik Psalm 37 vers 3:

*Geen ijd'le zorg doe u van 't heilspoor dwalen;
Houd in uw weg het oog op God gericht,
Vertrouw op Hem en d' uitkomst zal niet falen,
Hij zal welhaast uw recht, voor elks gezicht,
Doen dagen als de morgenzonnestralen,
En blinken als het helder middaglicht.*

En daar mocht ik het weer opnieuw geloven en ik zakte er zó diep onder weg, vanwege mijn onwaardigheid, dat ik uitriep: 'Heere, dat is hij onwaardig en dat zijn wij niet waardig.' Maar de Heere liet mij zien dat Hij het ook niet deed om ons, maar dat Hij het doen zou om Zijns groten Naams wil. Toen werd ik weer levendig terug gebracht, hoe de Heere mij dertien jaar geleden zo krachtdadig bepaald had bij een versje uit Psalm 72: 9b:

*Het nageslacht Zijn grootheid zingen,
Zolang het zonlicht schijn'.
Hun zal een schat van zegeningen,
In Hem, ten erfdeel zijn.*

Ook werd ik bij de zon bepaald, hoe die nu nog scheen en als een getrouwe getuige daar stond. In de winter daarop volgend, is mijn aandacht daar dikwijls op gevestigd, daar bijna elke dag de zon scheen, wat in de winter niet zo dikwijls plaats vindt.

Toen kwam er hier eens iemand die vertelde dat er een vrouw was die zichzelf verdrongen had, omdat zij een zoon van 17 jaar verloren had, waar zij niet overheen kon. Ik werd nu weer zó bestreden, dat ik nu wel in hoop leefde, dat de Heere mijn kind zou bekeren, maar als het eens niet gebeurde? Dan zal het met mij net zo gaan als met die vrouw, zo dacht ik, want ik kon hem ook niet missen. Maar de Heere kwam mij ook dáár weer uit te helpen met deze woorden:

*Eenmaal sprak God tot mij een woord,
Tot tweemaal toe heb ik 't gehoord. (Psalm 62:8)*

1.2 Nieuwjaar 1949

Het was toen omstreeks nieuwjaar. Jan ging steeds meer achteruit en het begon wel enigszins tot hem door te dringen, zodat hij toen eens vroeg: 'Zou ik nog wel beter worden, moeder?' Ik zei: 'Ik ben er bang voor dat het niet zal zijn, maar als het nu eens sterven wordt, Jan, wat dan?' Toen begon hij bitter te wenen en zei: 'Dan ga ik voor eeuwig verloren, want ik ben onbekeerd.'

Later brachten wij hem naar bed, mijn man was er toen ook bij toen Jan zei: 'Vader, nu heb ik van alles, ik heb hoofdpijn, pijn in mijn armen, pijn in mijn zijde en alles is zó naar, maar één ding heb ik niet. Zijn vader vroeg:

‘Wat heb je dan niet, Jan?’ Hij antwoordde: ‘Een nieuw hart en dat kan ik niet missen. Och vader, willen wij samen, daar de Heere nog eens om vragen?’ En toen knielden wij weer samen neer.

Als ik nog terug denk aan die avonden en nachten die wij met hem doorleefd hebben, wat was daar toen een echte behoefte om de Heere aan te lopen, want hij wist goed dat hem niemand anders helpen kon. Wij hebben vele nachten samen pratende doorgebracht, want dan kon hij niet slapen en dan vroeg hij mij om wat te vertellen. Op een keer zei hij: ‘O moeder, wat wordt toch buiten alles donker voor mij, och dat het toch van binnen eens licht mocht worden.’

Op een andere avond, toen ik hem weer naar bed bracht, vroeg ik: ‘Jan, hoe is het nu toch?’ Hij zei: ‘O moeder, de Heere is toch nog zo goed’. Want hij merkte op dat de Heere hem nog zo’n lang ziekbed gaf. Hij was ongeveer een half jaar ziek en zoveel geduld wilde de Heere nu nog met hem hebben. Ik zei: ‘En jij Jan?’ Toen zei Jan: ‘Ik ben een groot zondaar’, en hij was zeer bedroefd. Op een andere avond zei hij: ‘O moeder, wat heeft de Heere Jezus toch veel willen doen, om zondaren te zaligen, want wij lijden om onze zonden, maar Hij deed het voor anderen.’

De ziekte wordt ernstiger

Jan werd steeds erger ziek, hij begon ook erg kortademig te worden, hoewel hij nu weinig of geen pijn meer had. Omdat hij zo kort van adem was kon hij maar met moeite van zijn bed in de kamer komen. Op een morgen zei ik: ‘Och Jan, wat word je toch een tobberd, ik ben bang dat het sterven zal worden.’ ‘Och moeder’, zei hij, ‘als ik moet sterven en ik ben onbekeerd, och, was ik maar zo gelukkig als u.’ De daaropvolgende dag zei hij: ‘Er zijn toch wel mensen die nog veel zieker geweest zijn dan ik en die toch weer gebeterd zijn?’ Dan hoopte hij weer, want wij hadden nooit tegen hem gezegd wat hij scheelde en wat de dokters ervan gezegd hadden. Zo doet een mens, hij blijft hopen totdat hij niet meer kan. Toen de Heere hem later Zelf bekend maakte dat hij sterven moest, toen geloofde hij het pas en toen werd het waar voor hem.

Op een zondagavond hadden wij, zoals onze gewoonte was, een stukje gelezen uit het boekje van Pleun Klein, over de vijf zalen van Bethesda. De eerste die werd aangesproken in de ziekenzaal, heette Jan. Toen ik hem ’s avonds naar bed bracht vroeg hij: ‘Moeder, daar zou u toch zeker niet op tegen hebben, als ik in dat ziekenhuis opgenomen mocht worden’, want hij wist wel dat ik gezegd had, dat hij niet in het ziekenhuis behoefde opgenomen te worden, dat ik hem zelf maar mocht oppassen. Zelf was hij er ook bang van om naar het ziekenhuis te gaan. Het is gelukkig ook niet nodig geweest.

Ik zei: ‘Ja Jan, dat zou ik wel willen en dat de Heilige Geest je dokter mocht zijn, om je te leren en te helpen.’ Hij zei toen: ‘Wie weet is het vanavond niet tegen mij gezegd, want die patiënt heette ook Jan. O moeder, zullen wij samen de Heere nog eens vragen of hij het doen wil?’ Toen gaf de Heere zoveel openingen en wij konden hem zó gemakkelijk aan de Heere kwijt worden.

Ik moet er nu veel van missen, van dat aangeboden leven dat ik toen mocht hebben. Maar de vijand zat ook niet stil en hij begon mij weer aan het twijfelen te brengen en zei: ‘Je ziet toch wel dat het haast naar het einde gaat en je hebt wel geloofd dat het voor ieders oog zichtbaar zou worden, maar wat is er nu van te zien?’ Maar de Heere gaf mij weer opnieuw te geloven dat Hij het zekerlijk doen zou, uit Psalm 37: 38: *’Doch het heil des rechtvaardigen is van den HEERE, hunne Sterkte ten tijde van benauwdheid. En de HEERE zal hen helpen en zal hen bevrijden. Hij zal hen bevrijden van de goddelozen en zal hen behouden, want zij betrouwen op Hem.’* En daar kwam zóveel kracht bij met het woord *zál*, dat ik het vast geloofde, want de Heere had er Zichzelf aan verbonden.

Een Waarmaker van Zijn Woord

En zie, voor dat er een week voorbij was, in de nacht van vrijdag op zaterdag, kwam de Heere Zijn Woord waar te maken. Jan kreeg het toen vreselijk benauwd, hij kon haast geen adem krijgen, want van binnen zat alles helemaal beklemd, daar hij zó’n moeilijk lichaam gekregen had. In die nacht heb ik ze allen uit bed geroepen, wij hadden acht kinderen, want hij dacht dat hij stierf. Hij vroeg zijn vader of deze voor en met hem wilde bidden. En toen mijn man vroeg: ‘Waarom zal ik dan bidden, Jan?’ zei hij: ‘Om bekeerd te worden en of de Heere mijn adem nog wat wil verruimen.’ En de Heere verhoorde dit, zijn adem ging weer beter en de benauwdheid week weer wat en wij zijn weer naar bed gegaan. Maar even daarna moest ik mijn man weer roepen en vroeg hij om de Heere te danken dat Hij, naar het lichaam nog wat verlichting had willen geven. Toen zei hij: ‘De Heere heeft dit gebed verhoord, misschien wil Hij het gebed om bekering ook wel verhoren.’

De volgende dag, zaterdag 12 februari, heeft hij erg moeilijk doorgebracht. ’s Avonds om 10 uur kreeg hij het zó doodsbenauwd, dat het zweet van alle kanten van zijn hoofd liep. Hij zat bij de tafel, want hij kon niet meer naar bed, omdat hij niet meer liggen kon. Hij kon geen adem meer krijgen, omdat zijn borst en buik zo opgezwollen waren. Ook had hij hele dikke voeten, benen en armen. Toch had hij weinig pijn, maar ontzettende jeuk. Soms moesten wij hem met vier man gelijk helpen en zijn lichaam wrijven, wat daarna wat verlichting gaf.

Een boodschap gehad

Op die zaterdagavond hebben wij de dokter nog gehaald, die zei dat hij er ook niets meer aan kon doen, dan hem

in te spuiten. Maar ik vroeg om dat niet te doen, omdat ik vast geloofde dat het kind mij nog wat vertellen moest, vóór hij stierf en dat ik hem zo lang mogelijk helder wilde houden. Jan vroeg zelf ook om niet in te spuiten. De dokter vond het goed, maar gaf nog twee tabletjes, die wij hem konden geven, als hij het weer erg benauwd kreeg en als het nodig was. Hij zei dat het snel naar het einde ging. De benauwdheid werd nu iets minder en toen hij weer wat adem kon halen zei hij: 'Ik heb vannacht een boodschap van boven gehad.: *'Bereid uw huis, want gij zult sterven'*. Toen deed hij het tollenaars gebedje: *'O God, wees mij zondaar genadig'* (Luk. 18:13b). Daarna vroeg hij om de andere jongens ook te roepen, die achter met de dokter stonden te praten, en hij vroeg aan zijn vader om een vurig gebed voor hem tot God te willen doen. Kort daarna vroeg hij of wij samen een versje wilden zingen, Psalm 116 vers 2 en 3:

*Ik lag gekneld in banden van den dood,
Daar d' angst der hel mij alle troost deed missen;
Ik was benauwd, omringd door droefenissen;
Maar riep den HEER' dus aan in al mijn nood:*

*Och HEER', och, wierd mijn ziel door U gered!
Toen hoorde God; Hij is mijn liefde waardig;
De HEER' is groot, genadig en rechtvaardig,
En onze God ontfermt Zich op 't gebed.*

Hij vroeg of allen nog een poosje op wilden blijven, want het was intussen nacht geworden. Na een poosje stil met zijn hoofd op tafel gelegen te hebben, vroeg hij om weer te zingen, eerst Psalm 42: 3, daarna Psalm 123:1, Psalm 119:3, Psalm 25:4 en Psalm 32: 1.

Daarna vroeg hij: 'Zouden mijn zonden nog vergeven kunnen worden, moeder?' Ik zei: 'Ja Jan, dat wil de Heere doen aan ieder die met oprecht berouw tot Hem komt.'

Tegen de morgen werd hij naar het lichaam iets beter en hij was heel dankbaar dat de Heere hem weer wat verlichting had gegeven en zei: 'Nu heeft de Heere mij toch wat verruiming willen geven, zonder ingespoten te worden.' Ik zei: 'Ja Jan, de Heere is machtig om alles te geven, als wij maar werkelijke behoefte hebben en het maar van Hem alleen verwachten.' Hij zei dat de anderen nu wel naar bed konden gaan en dat hij wel zou laten roepen wanneer als het nodig was. Zelf kon hij niet meer naar bed omdat hij niet meer kon liggen. Vanaf deze nacht heeft hij ruim drie weken, met kussens ondersteund, in een stoel gezeten.

't Hijgend hert

De volgende zondag was hij erg stil en ik was zelf ook zó verwonderd over wat die nacht gebeurd was, dat ik er ook geen woord over sprak. Tegen de avond kwamen de ouderlingen hem opzoeken, die er al wat van gehoord hadden. Zij vroegen zo het een en ander aan hem, maar hij zei niets. Iemand vroeg hem of hij soms nog een versje had, maar dat ontkende hij ook. Daarna vroeg een van de ouderlingen of hij misschien een versje kon geven, zoals hij graag zou willen dat het was. Hij zei: 'Ja, dat kan ik wel, zing dan maar Psalm 42 vers 1: *'t Hijgend hert, der jacht ontkomen.'* Dat had hij mij lange tijd voordien al eens verteld, dat hij dat oprecht aan de Heere had mogen vragen, of dat versje eens waar mocht worden in zijn hart. Verder bleef hij die avond erg stil.

Toen ik hem de volgende morgen vroeg: 'Jan, als het nu eens sterven werd, zou het dan kunnen?', antwoordde hij mij: 'Och moeder, als het maar waar is, want het wonder is zó groot voor mij.' Gelijktijdig toen het kind dit zei: 'Als het maar waar is', viel de satan ook mij daarmee aan en kon ik er niets meer van geloven en de satan zei: 'Het is een hedendaagse bekering, zomaar met een psalmversje. Heb je dat weleens gehoord, dat iemand zijn bekering laat uitzingen? Als hij straks sterft, dan zul je blij zijn om zijn behoudenis en je kind is voor eeuwig verloren. Als het echt waar was dan zou hij nu ook wel praten en zijn broers en zussen vermanen; maar je hoort toch niets meer?'

O, wat heb ik toen een paar benauwde dagen en nachten doorgebracht. Ik was bang als er iemand kwam, want wat jezelf niet gelooft, dat kan men ook niet aan een ander opdringen. En al was al het volk er zeer mee verblijd, ik kon in die dagen in hun blijdschap niet delen. En wat het ergste van alles was, ik kon ook niet meer bij de Heere komen, want ik was uit mijn behoefte gezet. Ik had de Heere zo recht hartelijk kunnen danken, dat hij dat grote wonder van genade in zijn hart gewerkt had en nu kon ik met mijn ongeloof niet bij de Heere komen. Ik weet niet hoe ik die toestand moet uitdrukken, maar het was benauwd.

Meer zekerheid

De volgende dag was het alsof de Heere vroeg of ik Hem van het werk van Zijn handen bevel zou geven, of ik Hem moest voorschrijven hoe mijn kind bekeerd moest worden. Ik mocht het weer aan de Heere overgeven en kon vragen of het Hem behagen mocht om het nog eens helder te openbaren.

De donderdag daaropvolgend heeft hij voor het eerst weer wat gezegd. Hij riep mij bij zich en zei: 'Moeder, nu zijn ze hier in mijn hart bezig, ik had een versje, maar nu zeggen zij steeds dat dit toch niet voor mij is. Maar God liegt toch niet, hé moeder? Want dat hebt u mij altijd geleerd.' Ik zei: 'Nee Jan, God liegt nooit, maar wat

was dat dan voor versje, want dan zullen wij dat toch maar eens zingen.' Toen gaf hij de Lofzang van Zacharias op, vers 1:

*Lof zij de God van Israël,
Den Heer' Die aan Zijn erfvolk dacht,
En, door Zijn liefderijk bestel,
Verlossing heeft teweeg gebracht; (enz.)*

Later vroeg hij aan zijn vader om de Bijbel te nemen en het hoofdstuk te lezen, dat hij zou openslaan. 'Want', zei hij, 'daar staat het.' Mijn man sloeg de Bijbel open bij Openbaring 4 en toen hij las, dat zij hun kronen wierpen voor de voeten van het Lam, toen mocht ik vast geloven dat Jan dat ook eenmaal zou mogen doen. (Lezer, lees dit hoofdstuk eens na.)

De volgende dagen was hij heel zwak naar het lichaam en sprak weinig, want hij had nu een buitengewoon gebrekkig lichaam, waardoor zijn ademhaling heel moeilijk ging. Hij zat altijd voorover gebogen, met zijn hoofd ondersteund door een bankje, dat wij voor hem gemaakt hadden en waar kussens op gestapeld werden. Hij kon zich bijna niet bewegen, maar moest in alles geholpen worden. Dag en nacht waren wij er met vier personen bij om hem te helpen, vooral met het wrijven voor de jeuk. Af en toe liet hij nog wel eens een versje zingen en dat was dan zo opmerkelijk, hij was dan ruim gesteld, wanneer hij liet zingen en voelde dat ogenblik zijn lichaam niet, daar hij nergens last van had.

Het is ook wel gebeurd, toen zij 's avonds allen in huis waren, dat hij vroeg om een poosje weg te gaan, omdat het hem teveel vermoeide. Maar kort daarna liet hij ze dan weer allen roepen, om voor hem te zingen, soms tot diep in de nacht.

De scheiding niet voor altijd

Ook kwam er heel veel bezoek, ook veel van Gods volk. Wanneer zij dan vroegen of het niet te druk voor hem was, zei hij: 'Nee, daar word ik nooit moe van.' In die week liet hij nogal eens zingen Psalm 84 vers 1 en Psalm 89 vers 7 en dikwijls Psalm 17 vers 8.

De daaropvolgende week zei hij tegen mij: 'Moeder, ik kan nu alles missen en ik kan u ook missen, want nu heb ik de Heere tot mijn deel gekregen en nu verlang ik om spoedig te mogen sterven, want ik kan het hier niet langer meer uithouden, in het lichaam der zonde.' Toen ik vroeg of hij dacht dat het nu al gauw zou zijn, zei hij: 'Op Zijn tijd.' En toen ik vroeg wat hij dan in de hemel zou doen, zei hij: 'Daar zal ik eeuwig God groot maken.' Ik begon te schreien, want ik gevoelde wel dat hij los van mij was, maar ik was niet los van hem. Toen keek hij mij verwonderd aan en zei: 'Waarom schreit u, moeder?' Ik zei: 'Eigenlijk van blijdschap, Jan.' Hij zei: 'Dan is het goed, maar wij zullen niet voor altijd scheiden, moeder.'

De volgende avond dacht hij dat het sterven zou worden en vroeg om zijn getrouwde zus met haar man te laten komen en een oom die in Poortugaal woont. Het was ongeveer twaalf uur toen onze dochter en schoonzoon thuis kwamen. Ik lag toen even op bed, want ik was bijna dag en nacht bij hem en ging af en toe een uur rusten. Ik werd toen wakker door het zingen van Psalm 122 vers 1. Ik heb nooit schoner psalmgezang gehoord, wat in de nacht en bij een sterfbed gezongen werd:

*Ik ben verblijd, wanneer men mij
Godvruchtig opwekt; zie wij staan
Gereed, om naar Gods huis te gaan;
Kom, ga met ons en doe als wij. (enz.)*

De hele nacht heeft hij toen laten zingen. Het waren Psalmen waarin hij zijn verlangen kenbaar maakte om bij de Heere te zijn. Psalm 84:1, Psalm 98:4, Psalm 73:13, Psalm 118:9, Psalm 84:4 en 5, enz. Ik vroeg: 'Jan, waarom laat je toch zoveel zingen, want zelf kun je niet meezingen?' Hij zei: 'maar mijn hart zingt mee en wat zal ik blij zijn als ik nog eens adem mag krijgen om God groot te maken.' En dat kon je aanvoelen dat dát waar was.

Liefdevolle vermaningen

De volgende dag kwamen er drie jongens op bezoek waarmee hij op school gegaan had. Toen zei ik: 'Jan, zou je toch niet willen ruilen met die jongens, zij zijn nog zo fris en gezond.' Hij zei: 'Nee moeder, ik wil met niemand ruilen.' Hij was het volkomen eens met de weg die de Heere met hem hield.

Toen men hem vroeg of hij hier liever nog een poosje wilde blijven, zei hij: 'Als ik dacht dat het nog voor iemand nuttig zou wezen, dan wel, maar anders niet.'

Zo zijn er weer enkele dagen verlopen. Met zijn lichaam werd het steeds erger, maar hij had er geen last van. Op een keer zei ik tegen hem: 'Jan, wat ben je toch een stakker, dat je nu nooit meer eens naar bed kunt om te rusten.' Hij zei: 'Dat moet u niet meer zeggen, want ik mag hier ook nog rusten.'

Toen hij het weer eens erg benauwd kreeg, riep hij mij. Toen ik vroeg wat er was zei hij: 'O nee, niets moeder.'

Ik wilde zeggen, dat ik naar ben en zo'n pijn heb, maar ik neem het weer terug, want de Heere Jezus heeft zóveel smart geleden. Die doorstaken ze wel met een speer in Zijn zijde, en dat niet voor Zichzelf, maar om onze zonden. Daarbij is mijn lijden nog niets'

Op een avond was hij bezig om een van zijn grote broers te vermanen, en dat ging met zóveel ernst en aandrang samen, dat je zou denken, dat kunnen ze nooit meer vergeten. Wij stonden allen te schreien rondom zijn stoel. Toen kwam de dokter ook net, die vroeg wat er aan de hand was. Ik zei toen dat hij zijn broer vermaande.

Toen Jan de dokter zag, vroeg hij hem of het nog lang zou duren eer hij sterven mocht. De dokter zei: 'Dat kan haast niet lang meer duren, maar wat heb je toch een smartelijk lijden, Jantje.' Hij zei: 'Geheel niet smartelijk, dokter, want de Heere geeft mij zoveel ondersteuning, dat ik het gemakkelijk dragen kan.' Toen zei de dokter: 'Maar je hebt toch maar een kort leventje, Jantje.' 'Ja dokter', zei hij, 'maar alles aan deze kant van de eeuwigheid is kort en uw leven is ook maar kort, denkt u daar óók wel eens over?'

Daarna heeft hij zijn vriendje laten roepen en zei tegen hem dat hij ging sterven, maar dat het voor hem niet erg was. Toen heeft hij hem ernstig vermaand en vroeg of hij hem wilde beloven, dat hij elke morgen en avond aan de Heere zou vragen om bekeerd te mogen worden. Hij gaf hem zijn album en zei: 'Zo dikwijls als je in dit album kijkt, zul je dan nog eens aan mijn woorden denken?'

1.3 Afscheid

De daaropvolgende morgen was hij een beetje verward, hij was niet thuis en vroeg mij steeds of hij naar huis mocht. Tegen de middag was het weer gewoon en vroeg of het zondag was. Ik zei dat het donderdag was en dat het in Veen biddag was en dat ds. Van Dam daar preekte. Toen zei hij: 'Ik zou zo graag ds. Van Dam nog eens zien, eer ik sterf.' Ik zei: 'Misschien komt ds. Van Dam nog wel naar je kijken.' Maar na het eten vroeg hij aan zijn vader, of hij even bij ouderling Schreuders wilde vragen, of ds. Van Dam voor de middagdienst nog even wilde komen, want hij moest hem nog wat zeggen. Toen is de dominee direct gekomen en heeft eerlijk en zachtmoedig met hem gesproken. Door zijn lichaamslijden kon vanzelf niet breedvoerig gesproken worden en zijn krachten waren al zo verminderd, dat volstaan moest worden met korte vragen, die kort, maar zakelijk beantwoord werden. Ds. Van Dam was gebracht door een zoon van ouderling Schreuders, met een auto en zij waren allebei zeer gesticht door de rustige bedaarde en liefdevolle verklaring die hij gaf, van de hoop die in hem was.

Zelden zal men aan zó'n smartelijk ziek- en sterfbed zo'n vereniging met de Heere en onder elkaar vinden. Hier was geen vrees meer voor de dood, maar een reikhalzend uitzien naar het uur van verlossing. Ds. Van Dam deed nog een hartroerend gebed en na een onvergetelijk afscheid, gingen beide mannen weer weg.

De vorige avond scheen hij nog onder bestrijding te zijn geweest, want toen liet hij zingen Psalm 35 vers 1: '*Twist met mijn twisters, Hemelheer; Ga mijn bestrijd'ren toch te keer.*' (enz.) Maar daarna liet hij weer zingen Psalm 76 vers 2:

*Daar heeft de vijand boog en schild
En vuur'ge pijlen op verspild. (enz.)*

Wij moesten meestal uit zijn psalmversjes opmaken, hoe het van binnen met hem gesteld was, want praten deed hij niet meer, dan het hoognodige. Zijn lichaamskrachten lieten het niet meer toe. Zo nu en dan vroeg hij mij ook wel eens een versje op te geven en ik liet dan wel eens zingen Psalm 65 vers 1 en 2 en Psalm 68 vers 2.

Niets meer van de wereld

Donderdagmiddag heeft hij alles wat hij nog had van deze wereld, verdeeld aan zijn broers en zussen. Dat was dus voor ons. Ik zei: 'Jan, zeg dan maar wat ieder hebben moet, dan zal ik het wel geven als jij weg bent.' Maar hij zei: 'Nee moeder, ik heb niets meer van de wereld nodig, ik geef het alles weg.' Ook waar hij zo aan gehecht geweest was, kon hij zonder moeite weggeven. O, wat is het toch een gemakkelijk sterven wanneer wij overal los van gemaakt zijn en er niets meer overblijft dan de Heere en Zijn vrije genade en ontferming over een arm en ellendig zondaar.

Hij gaf zijn jongste broer zijn portefeuille, 'maar', zei hij 'Anton, doe maar niet veel moeite om er veel geld in te krijgen, want met geld kun je bij de Heere niet terecht.' Ik vroeg: 'En waar dan wél mee, Jan?' Hij zei zo eerlijk: 'Met een open en oprecht hart.'

Toen zei hij: 'Moeder, nu heb ik voor u niets tot een gedachtenis, ik zal u mijn spaarcenten maar geven, dan kunt u daar wat van kopen tot een aandenken. Ik zei: 'Jan, ik heb zó'n goede nagedachtenis aan je, dat ik niets nodig heb, want ik zal er mijn leven lang aan moeten denken wat de Heere heeft willen doen, maar ik heb wat anders gedacht om met je spaarcenten te doen. Hij zei: 'Wat dan moeder?' Toen heb ik gezegd dat ik van plan was om er een lijkst van te kopen. (Ik heb dit later natuurlijk niet gedaan, want dat was ook mijn plan niet, maar ik wilde eens nagaan of hij nu werkelijk met de dood verzoend was en of dit hem niet zou afschrikken.) Maar net zo rustig antwoordde hij: 'O, als u dat wilt doen vind ik het goed, maar ik had liever dat u iets voor uzelf kocht.'

Die avond heeft hij weer veel laten zingen. Er was ook veel volk en zij gevoelden allen iets van de vrede, die het kind genoot. Het gaf een overdruk op allen die binnenkwa men. Hij zei dan wel eens: 'O, ik ben toch zo gelukkig,

ik heb de Heere tot mijn deel gekregen en daar heb ik nu niets aan gedaan, alleen maar tegengewerkt.'

Kom, Heere Jezus

De volgende dag was hij erg stil. Tegen de avond kwam er een vriendin binnen en hij zei: 'Wat ben ik toch blij dat u komt, blijft u vanavond hier ook?' Zij zei: 'Ja, als je dat graag wilt, dan doe ik dat.' Toen het een poosje later etenstijd was, vroeg hij of ik voor hem ook wat eten had, want hij gebruikte bijna niets anders meer dan vruchtensap. Hij had het net gebruikt, toen hij ineens zei: 'Geef mij allen nog eens een hand, want ik ga sterven.' Wij namen allen afscheid van hem en toen ik vroeg of hij nu kon sterven, zei hij met een gebroken stemmetje: '*k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên*' (Psalm 89:1).

Daarna zei hij: 'Jullie dat zingen.' Wij dachten, als het vers uitgezongen is zal Jan wel boven zijn. Maar hij kwam even later weer wat bij en vroeg aan zijn vader of hij een gebed wilde doen, dat de Heere hem bij mocht staan in de doodsjordaan. Daarna hebben wij Openbaring 22 gelezen en toen het hoofdstuk uitgelezen was, zei hij zó plechtig: '*Amen, kom Heere Jezus, ja kom haastiglijk. Amen.*' Het was nu net of hij op dat gehele Woord *Amen* zei.

Later op de avond was hij weer wat beter en heeft de gehele avond van 's Heeren goedheid getuigd en klein en groot vermaand om toch de Heere te zoeken, omdat 's Heeren dienst, zo'n zalige dienst is. Hij vroeg aan iedereen: 'Zul je aan mijn woorden nog eens terug denken, als ik weg ben?'

Toen er een vriend wegging en aan Jan vroeg: 'Jantje, wat moet ik nu zeggen, als ik thuis kom en zij vragen hoe het met je is?' Hij zei: 'Zeg dan maar dat het rondom goed is en dat zij om mij niet behoeven te treuren.' Later ging er een vriendin weg, die zei: 'Nu Jantje, ik hoop dat de Heere je maar bij mag staan in de doodsjordaan.' Toen zei hij met nadruk: 'Dat zal Hij doen, want Hij doet geen half werk.'

Uit genade

De volgende dag was het nog hetzelfde met hem. Wij verwachtten niet anders dan dat elk ogenblik het laatste zou zijn. Hij heeft die dag niet veel gesproken, maar 's avonds kwamen die drie jongens, waar hij mee op school gegaan had, hem weer bezoeken. Toen hij ze hoorde zei hij: 'Moeder, zet ze hier eens dicht bij me.' Ik deed dit en toen zei hij: 'Het zal nu wel de laatste keer zijn dat jullie mij zien, want ik zal wel spoedig sterven. Maar dat geeft voor mij niet, want ik ben blij dat ik mag sterven. Maar jullie zullen ook eens sterven jongens en nu zullen wij wedergeboren moeten zijn. Zullen jullie mij nu beloven dat je elke morgen en avond de Heere zult vragen om bekeerd te worden? Er is niets gemakkelijker dan zalig te worden, want daar behoef je niets aan te doen. Geld heb je er niet voor nodig, want het is voor niets te krijgen. De Heere wil het uit genade geven en Hij wordt er ook niet minder van. Zullen jullie nog eens aan mijn woorden denken als ik weg ben?'

Die nacht kreeg hij weer een hevige benauwdheid. Hij nam nog eens afscheid en vroeg of wij hem nu konden missen en dat wij om hem niet behoefden te treuren, maar dat ieder maar om zichzelf moest treuren. En dat hij ook zo graag zou willen dat wij hem allen nog eens volgen mochten.

Jezus alleen

De volgende dag was het zondag en hij zei tegen mij: 'Moeder, nu hoef je met mij nergens meer over te praten, dan alleen nog over de Heere Jezus.' Ik zei: 'Wat moet ik daar dan nog van zeggen?' Hij zei: 'Ik luister.' Ik moest nu maar tot de Heere zuchten wat ik tot hem zeggen moest, want ik wist niet waar hij nu nog behoefte aan had.

Toen kreeg ik zo in mijn gedachten om hem nog eens te vertellen wat de Heere voor Zijn volk gedaan had. Toen heb ik hem in het kort verteld hoe de Heere op deze aarde wilde geboren worden om te lijden en te sterven voor zondaren. Hoe Hij aan het kruis was genageld en de derde dag was opgestaan. Daarna opgevaren naar de hemel en hoe Hij daar nu zit aan de rechterhand des Vaders, om voor hen, die Hij van de aarde gekocht heeft met Zijn bloed, een plaats te bereiden in de hemel. Verder zei ik: 'En als jij er daar ook een van bent, Jan, dan komen straks de engelen en die dragen je zo naar boven.'

Toen werd ik erbij bepaald dat in *De Christenreis* van John Bunyan verteld wordt, dat Hopende en Getrouwe ingehaald werden. Toen zei Jan: 'Moeder, het is genoeg.'

Later op de dag schijnt hij bang geweest te zijn voor de scheiding tussen de ziel en het lichaam, want hij vroeg of de mensen het erg benauwd hebben als zij sterven. Ik zei: 'Dat gebeurt wel eens, maar niet altijd.' Later vroeg hij of hij het nu net zo benauwd had als vrijdagavond. Dat ontkende ik, maar later zei hij: 'Moeder, als ik het soms erg benauwd krijg, wilt u mij dan die tabletjes geven die de dokter drie weken geleden gegeven heeft?' Ik zei: 'Och Jan.' Meer zei ik niet, want ik dacht, die zal hij toch niet meer nodig hebben. Even later vroeg hij weer: 'Wilt u ze mij maar alvast geven?' Hij dacht zeker: 'Wanneer ik dan sterf, dan voel ik er niets van.' Hij schijnt toen erg onder bestrijdingen geweest te zijn, hoewel hij het niet gezegd heeft. Ik vroeg hem of ik nog een poosje zou kunnen gaan rusten. Hij zei: 'Ja, dan zal ik u wel laten roepen als het nodig is.'

Toen ik een paar uur later weer bij hem kwam, zei hij verblijd: 'O moeder, wat is de Heere toch goed voor mij geweest. Nu is de strijd voor goed volstreken en die zal nooit meer terugkomen, want de Heere heeft mij

beloofd: *'Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten'* (Hebr. 13:5b). En dat is waar geweest ook, want hij heeft geen strijd meer gehad. Die dag is hij erg stil geweest en die nacht daaropvolgend ook. Hij had helemaal geen jeuk meer en zijn adem was erg rustig geworden.

De laatste dag

Toen ik de volgende morgen weer bij hem kwam zei hij: 'O moeder, de Heere is nog zo goed voor mij geweest en heeft mij zoveel ondersteuning geschonken en nu hoop ik moeder, dat ik toch maar spoedig ontbonden mag worden, want ik kan het hier niet meer langer uithouden.' Toen zei ik: 'Nu Jan, ik geloof niet dat nog lang zal duren.' Daarna vroeg hij of ik nu bij hem wilde blijven. Later werd het voor hem zo moeilijk op zijn stoel, dat hij ook niet meer kon zitten. 'Nu kan het niet langer meer,' zei hij. Om ongeveer 10 uur vroeg hij nog wat te drinken, maar ik zag dat het in zijn keel bleef staan. Zo heeft hij nog enkele minuten gelegen, ging toen ineens rechtop zitten en blies zo de adem uit.

Toen dacht ik terug aan de woorden waar de Heere mij eens bij bepaald had, uit Zacharia 8 vers 5-6: *'En de straten dier stad zullen vervuld worden met knechtjes en meisjes, spelende op haar straten. Alzo zegt de HEERE der heirscharen: Omdat het wonderlijk is in de ogen van het overblijfsel dezes volks in deze dagen, zou het daarom ook in Mijn ogen wonderlijk zijn? spreekt de HEERE der heirscharen.'* En ik mocht hem nastaren en zag hem spelende op de straten van het hemelse Jeruzalem.

1.4 De begrafenis

Tot zover de onopgesmukte aantekeningen van Jan van Esch zijn moeder. Wij zijn volledig overtuigd van de waarheid van haar woorden, dat zij getrouw weergegeven zijn. Nog enkele woorden willen zij hieraan toevoegen, mede over de begrafenis.

Op vrijdag 11 maart is Jan van Esch onder grote belangstelling naar het graf gedragen. In het sterfhuis waren 225 mensen samen gekomen om Jan de laatste eer te bewijzen. Wij hebben gesproken over Joël 2:28: *'En daarna zal het geschieden, dat Ik Mijn geest zal uitgieten over alle vlees, en uw zonen en uw dochters zullen profeteren; uw ouden zullen dromen dromen, en uw jongelingen zullen gezichten zien.'*

Eerst hebben wij gewezen op de grote weldaad die ons geschonken wordt als de Heere Zelf Zijn Geest ons wil schenken. Want van nature worden wij geleid door de geest die uit de wereld is en niet de Geest Die uit God is. Die Heilige Geest is onmisbaar om zalig te worden, *'Want zovelen er door den Geest Gods geleid worden, die zijn kinderen Gods'* (Rom. 8:14).

De algemene werking van de Heilige Geest is wel zeer te onderscheiden van de waar zaligmakende werkingen. Het kan zóver gaan met een mens, en dat het toch nog te kort en te smal is voor de eeuwigheid. Slaafse vrees, algemeen wettisch werk en verandering zonder vernieuwing, is immers geen zaligmakend werk van God.

Maar niet alleen is dit werk van God een grote weldaad voor onszelf, maar nóg groter wordt het als de Heere gelijk Zijn Geest wil uitgieten op ons zaad, zoals er een belofte lag, wat God doen zou in de dagen van het Nieuwe Testament. Hoe nodig is het dat bekeerde ouders met die goddelijke belofte mochten werkzaam zijn aan Gods genadetroon, tot het welzijn van hun kinderen. Hoe jammer dat dit in onze dagen zo weinig vernomen wordt. En toch wil de Heere, zelfs in deze donkere dagen, Zich nog niet onbetuigd laten. Ook in hetgeen hier de laatste maanden heeft mogen plaatsvinden.

Wij hebben van dichtbij vernomen de werkzaamheden voor hem die gestorven is, vooral bij zijn moeder, die veel zware worstelingen met de Heere heeft gehad, over het eeuwig zielsbelang van haar jongste zoon. Wij vernemen ook van goddelijke ondersteuning en vertroosting, totdat de Heere in de zoon van deze moeder genade wilde instorten, met zó'n kracht, dat hij duidelijk en blijmoedig een getuigenis mocht afleggen van de hoop die in hem was.

Groot is de weldaad om nog zó jong tot God bekeerd te mogen worden en om zo als een leesbare brief van vrije genade, te mogen heengaan uit een wereld vol ellende en weggeraapt te mogen worden vóór de dag des kwaads. Want de toekomst is onheilspellend donker.

Wat zal ons jonge, opkomende geslacht nog mee moeten maken? De doorbrekende zonden van land en volk wekken de toorn van God op en niet alleen in het algemeen, maar zelfs onder de belijdende mensen neemt de zorgeloosheid en de indrukkeloosheid allerwegen toe. Terwijl Gods ware volk wordt ingezameld, in de hemelse voorraadschuur, gelijk de tarwe in de oogst. Die er van Gods volk nog mogen zijn, mogen voor zichzelf en hun nabestaanden nog wel gebed ontvangen, maar voor het land en het volk is het voor Gods volk haast niet mogelijk om nog opening te krijgen in het gebed. En als de Heere onder het oordeel nog eens enkelen komt te bekeren, dan neemt hij ze soms jong weg, zoals ook hier. Wat had dit kind, indien het had mogen blijven leven, nog tot nut en zegen kunnen zijn. Niet alleen in de familie of in de gemeente, maar ook voor ons land en volk, want Gods kinderen zijn toch de pijlers en de stutten van de staat, al zijn zij in zichzelf een ellendig en arm volk. Maar de Heere nam hem weg en wij gunnen hem de zaligheid. Hij is veilig binnen vóór de stormen van Gods oordelen losbarsten. Dat mocht de troost zijn voor de ouders en de verdere familiebetrekkingen. Maar voor ons volk heeft de Heere er wat mee te zeggen, Die niet alleen de getrouwe leraars, maar ook bejaarde kinderen van God, maar

ook jonge mensen, die met genade begiftigd zijn, komt in te zamelen.

Op de begraafplaats

Nadat in deze geest, in het sterfhuis gesproken was, hebben wij, met bijzonder mooi en zonnig weer, de tocht naar de begraafplaats gemaakt. Daar aan het graf hebben wij weer gesproken. Op de begraafplaats stond het vol van mensen, die niet alleen in de lange stoet, achter het stoffelijk overschot waren meegelopen, maar er waren er ook heel veel op de begraafplaats om de luisteren, die niet in het sterfhuis waren.

Hoewel het voor ons niet mogelijk is om woordelijk weer te geven wat wij gesproken hebben, was het toch in de geest van: *'Let op den vrome en zie naar den oprechte, want het einde van die man zal vrede zijn'* (Psalm 37:37). Met veel opening en gemakkelijheid mochten wij spreken over het grote voorrecht van onze jeugdige vriend, voor wie de dood geen koning der verschrikking meer was, vanaf het ogenblik dat de Heere voor hem de prikkel des doods, dat is de zonde, had weggenomen. De vrede die de wereld niet kent, heeft zijn hart vervuld en de Heere heeft bij het naderen van de dood, volkomen uitkomst gegeven. Zo is Hij altijd een Waarmaker van Zijn woord geweest.

Zoals Jan de dienst des Heeren de laatste tijd aan iedereen heeft aangeprezen, zo mochten wij het doen aan zijn graf. Met diepe indruk van zijn eeuwig geluk en met sterk verlangen hem spoedig te mogen volgen. En met een innerlijke overreding dat wij eenmaal, door Gods vrije genade, met hem hand in hand zullen gaan, viel het ons niet moeilijk om de diepbedroefde ouders woorden van troost toe te spreken. Omdat het groot is om verwaardigd te mogen worden, kinderen voort te mogen brengen voor de Heere en voor hemel. Die eeuwig zullen schitteren als pareltjes aan Jezus' Middelaarskroon.

Een ernstige roepstem

Maar daar tegenover zal het wat zijn voor de broers en zussen en al de aanwezige jonge mensen, als zij ondanks al de krachtige roepstemmen, onbekeerd zullen blijven en eenmaal zouden moeten verloren gaan. Dan zullen al de waarschuwingen van Jan tegen hen getuigen en ook zijn heerlijk sterven.

O, wat zal dat zijn om te moeten verschijnen voor die God, Die te heilig en te rein van ogen is, om met de zondaar gemeenschap te hebben, maar Die ook zo goed is om ons nog zoveel te waarschuwen en zoveel blijken te geven van Zijn genade, zoals nu ook weer in dit sterfgeval. Het is voor alle jonge mensen in de streek een krachtige oproep van de Heere om de zonde af te breken en de slechtigheden te verlaten en de Heere te zoeken terwijl het nog het heden der genade is. Want dat ook jonge mensen kunnen sterven zien wij maar weer. Daar is maar één schrede tussen ons en tussen de dood, ook al zijn wij nog jong. De jaren van de jongelingschap zijn de beste, want hoe ouder, hoe kouder ons hart wordt.

En als er indrukken mochten zijn, dat wij er niet overheen zouden werken, maar mochten vragen of de Heere ze mocht vermeerderen en verdiepen. Want denk erom jonge mensen, als je onbekeerd blijft zul je eenmaal met God te doen krijgen. Niet alleen als je gaat sterven, maar ook in de grote dag van Christus wederkomst op de wolken des hemels.

O, wat zou dat erg zijn als Jan van Esch, je broer of vriend, mee zou moeten helpen om je te verdoemen. Want dan zal al Gods volk en ook Jan, zich scharen achter de Heere en volkomen instemmen met het vonnis dat de Heere vellen zal. Dan zal ook déze dag in zijn volle ernst je weer voor de aandacht komen. En zal het alles je onuitsprekelijk benauwen en bezwaren. Dat dan ieder voor de Heere mocht invallen en dat oud en jong voor God in het stof mocht vallen om genade te zoeken en geholpen te worden ter bekwaamere tijd.

Gods volk mocht verlevendigd en bemoedigd de reis door dit Mesech van ellende vervolgen. Het zal niet eeuwig duren, het is een verdrukking van tien dagen. Eenmaal komt de tijd dat wij allen verlost van onszelf en van het lichaam der zonde, de Heere zullen toebrengen de lof en de dank voor Zijn onuitsprekelijke gave.

Dat mogen wij ook geloven van de ouders. Moeder, uw kind is u slechts voorgedaan, laat dit u sterken in uw zware rouw en smart. U hebt veel met elkaar doorleefd, ook tussen de Heere en uw ziel en God heeft u de wens van uw hart gegeven, dat Jan niet alleen ware genade mocht ontvangen, maar ook dat hij daarvan een goed getuigenis mocht afleggen voor zijn sterven. Dat heeft de Heere willen doen om Zijn grote Naams wil. Dat Hij er dan ook alleen de eer van ontvangen mocht. De Heere make u sterk om het gemis van uw kind te kunnen dragen en geve u berusting in Zijn heilige wil. Dat is het meest tot de eer des Heeren, tot nut voor uw ziel en ook het meest naar de geest van hem over wie uw ziel treurt. Eenmaal komt de hereniging, om nooit meer te scheiden van elkaar.

O, wat zal dat eenmaal zijn, om met al Gods lievelingen hand in hand te mogen gaan, voor de troon van God en het Lam, om Hem te loven en te prijzen tot in eeuwigheid. En om dat dan te mogen doen met uw eigen kind, met het zaad wat de Heere gezegend heeft.

Nadat wij in deze geest gesproken hadden aan de geopende groeve, verwachtten wij nog anderen van het volk om te spreken, maar er waren er verder niet die naar voren kwamen

Diep onder de indruk verlieten wij allen de dodenakker en gingen terug naar het sterfhuis. Daar werd nog gesproken door ouderling H. Schreuders uit Veen. En ik meen ook nog door Versteeg uit Aalburg, beiden zeer tot onderlinge stichting. Zo heeft Jan van Esch geen ezelsbegrafenis gehad.

De Heere gaf het schijnsel van Zijn lieve gunst kennelijk op deze dag. Gods volk was opgewekt en zeer verenigd met elkaar en in diepe ootmoed en verwondering vanwege des Heeren daden.

Hiermee besluiten wij en hopen dat dit kleine boekje met stichting mag gelezen worden en voor veel harten gezegend worden, tot afbreuk van het rijk van de satan en tot uitbreiding van het Rijk van Christus.

Vooraf voor jeugdige mensen is het geschreven, zo eenvoudig mogelijk, opdat ook de familieleden van onze jeugdige vriend een aandenken mogen hebben. Ook voor de toekomst als de gedachtenis in het geheugen zo gemakkelijk weer uitslijt. Dit alleen noopten de ouders om de aantekeningen te maken en om mij te vragen het klaar te maken voor de druk. De Heere zal Zijn doel ermee bereiken.

Werkendam,

ds. Chr. van Dam

Historische toelichting

Nadat Jan gestorven was, kon zijn moeder het pakje dat hij aanhad op de foto niet opruimen. Een kleindochter vertelde dat telkens als het pakje tijdens de schoonmaak gelucht moest worden, het natgemaakt werd met haar tranen. Zij is vanaf haar 60^e jaar hartpatiënt geweest. De laatste drie jaar van haar leven had zij ook in een erge mate suikerziekte. Toen is haar lichaam langzaam afgebroken en op 81-jarige leeftijd is zij gestorven. Zij heeft veel meegemaakt, maar zij kreeg kracht naar kruis, zodat zij in die omstandigheden voor opstand bewaard bleef. Op haar rouwkaart staat: *'Want uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave'* (Efeze 2:8). Wat zal het weerzien onuitsprekelijk voor haar geweest zijn!

Er leeft nog één zus van Jan. Zij kon nog wat gegevens verstrekken en enkele foto's. Onderstaand volgt de samenstelling van het gezin. Jans ouders waren Marinus van Esch, overleden in 1967 op de leeftijd van 73 jaar, en Maaïke van Esch-de Ruiters, overleden in 1978 op de leeftijd van 81 jaar. Hun kinderen waren:

Cornelis, overleden 1979 (55 jaar)

Huibertje, overleden 2001 (79 jaar)

Gerrit, overleden 1994 (70 jaar)

Jenneke (is nu 70 jaar)

Arie, overleden 1990 (63 jaar)

Leendert, overleden 1966 (36 jaar)

Antonie, overleden 1989 (58 jaar)

Jan, overleden 1949 (14 jaar)

Geraadpleegde literatuur:

M. van Esch-De Ruiters *Gods genade verheerlijkt in de bekering van Jan van Esch te Wijk*, Utrecht 1950

2 Florus de Wolf (7 december 1914 - 23 januari 1936)

De laatste weken van Florus de Wolf

Op aandrang van enige vrienden enerzijds, en ook opdat de laatste woorden van mijn zoon bij het nageslacht, inzonderheid bij zijn klein broertje dat toen twee jaar oud was, niet in vergetelheid zouden geraken, heeft het God behaagd mij het besluit te doen nemen om zijn laatste woorden, onder biddend opzien tot Hem, op te schrijven. Of het Hem behagen mag Zijn indachtmakende Geest te schenken, Die in alle waarheid leiden kan. Geen eigen eer of gewin beogende, maar Hem, Die harten en nieren beproeft en alleen in Zijn eigen werk verheerlijkt wordt, Wiens doen enkel majesteit is en aanbiddelijke heerlijkheid. Wie dan ook alleen toekomt lof, eer, aanbedding en dankzegging van nu tot in alle eeuwigheid.

Stil en van de wereld afgetrokken

Het is niet mijn oogmerk een levensbeschrijving te geven, toch moet ik enkele dingen aanstippen. Mijn zoon was in het opgroeien niet sterk en dikwijls is hij met een of andere ziekte aangetast geweest. Wel was hij ijverig in zijn werk, als hij weer beter was. In dit opzicht was hij mijn rechterhand. Hij was zeer zacht en stil en leefde meestal afgetrokken van de wereld. Hij bracht zijn vrije tijd met lezen door, zodat hij als gevolg hiervan veel wetenschap bezat, maar liet dit hoogst zelden merken.

Opgevoed onder de oude beproefde waarheid die naar de Godzaligheid is, ging hij trouw naar de kerk. Boven deze deugden openbaarde hij helaas nooit iets, zelfs niet aan zijn naaste bloedverwanten, aangaande de dingen der eeuwigheid en het behoud van zijn onsterfelijke ziel.

Het begin van zijn ziekte

Totdat het de Heere behaagde hem op het ziekbed neer te leggen, op 17 januari 1936. Welke ziekte hem zo aantastte dat hij 's nachts om 12 uur naar het ziekenhuis werd vervoerd en waar direct operatief moest worden ingegrepen.

De dag daarna vroeg ik hem hoe het ging, hem ook wijzende op de goede verpleging, waarop hij antwoordde: 'Ach vader, het is hier een ontzaglijk lijden, de dood grijnst mij van alle zijden aan'. Hij was ook zeer terneergeslagen. De koorts nam gedurig toe. Ik bezocht hem steeds tweemaal per dag, hem voorhoudende om zo mogelijk God in het gebed aan te lopen.

Op 21 januari, tijdens het avondbezoek, mocht ik van de dokter het ziekenhuis niet meer verlaten. Waarna ik zijn moeder opbelde, die toen ook direct kwam. Toen ik vroeg hoe het ging, keek hij mij zeer droevig en vragend aan en zat hij lichamelijk en geestelijk zó in de benauwdheid, dat hij nauwelijks in staat was iets te antwoorden.

Oom Pieter op bezoek

De volgende dag kwam ook mijn broer Pieter er bij, waarover hij verblijd was. Hij vroeg hem of hij ook nog eens een gebedje voor hem wilde doen. Aan welk verzoek werd voldaan. Toen ik 's avonds bij hem kwam zei hij: 'O vader, ik ga sterven, dat zal wat zijn God zó te moeten ontmoeten.' Waarop ik hem antwoordde: 'Ach mijn kind, je ligt nu met het gezicht van de dood, op de rand van de eeuwigheid en heb je daar nu nooit eens eerder met ernst aan gedacht? Daar God zoveel bemoeienissen met je heeft gemaakt en je de middelen der genade ook al zolang mocht waarnemen?' Hierop antwoordde hij: 'Ik ben er mijn leven lang mee bezet geweest, ik heb God tegengestaan zo lang als ik kon en de wereld met mijn beide handen vastgehouden.'

Ik zei hem: 'Mijn zoon, je mag nog niet tot de wanhoop vervallen, je bent nog in het heden van genade, hoewel ter elfder uur, het mocht aan de moordenaar aan het kruis toch ook geschieden. Ach kun je niet eens een gebedje opzenden?' Hij zei: 'Ach vader, al onze gebeden, al onze godsdienst is maar vorm, indien God dit Zelf niet werkt.'

Daarna zei hij: 'Ik heb gisteren ook nog de Heere gebeden of het Hem behagen mocht mij op te richten; dan beloofde ik Hem, dat ik mijn hele leven in Zijn dienst zou besteden. Maar ach vader, ik had mijn lichaam op het oog, ik wilde dit behouden, maar nu zie ik dat vlees en bloed Gods koninkrijk niet beërven zullen. Mijn lichaam moet er aan. Want die weg is zó smal en de poort is zó eng, daar kan niets door dan een naakte zondaar. Want indien het God beliefd had mij gisteren mijn bede te geven, dan had ik gelijk Farao nu de wereld weer aangekleefd en gediend.'

Hierna sterk op mij ziende, zei hij: 'En nu vader, moet u eens een zegen voor mij vragen, het zal eenmaal tegen u getuigen wanneer u dit voor uw kind niet doet, of met valse schaamte bezet bent, zodat u dat niet durft.' Gevoelende de kinderlijke vraag en de ouderlijke plicht, mocht ik hier aan voldoen.

Oprecht gemaakt voor God en mensen

Ook moet ik nog melden dat hij 's daags te voren zó zwak was dat hij zijn hoofd niet kon oplichten, maar hij werd nu zó gesterkt, zodat hij ging zitten. Een zuster, waarschijnlijk een verpleegster, zei tot hem: 'Ach Florus,

je moet je de weg zo zwaar niet voorstellen, God is toch liefde. De Heere Jezus is voor zondaars gestorven. Die klopt zal worden open gedaan.' En meer andere teksten.

Haar met vrijmoedigheid aankijkende, zei hij: 'Zuster, wil ik u eens wat zeggen: 'God is liefde' staat ook boven de poort van de hel geschreven en daar zult u ook terechtkomen, indien u niet verandert van weg en leven. Want een mens moet wedergeboren worden. O, arme zuster, u bent nog jong en de vindenstijd is in het jonge leven. Roep de Heere nog aan, terwijl Hij nog te vinden is. Ik waarschuw u nog heden. Mijn woorden zullen in de eeuwigheid tegen u getuigen.' Daarop verdween die zuster van de kamer.

Ik vroeg hem weer of hij zelf nog niet eens een gebedje mocht doen. Waarop hij luid uitriep: 'Heere, leer mij eens bidden zoals het behoort, om Uws verbonds wil, Amen.'

Daarna lag hij dikwijls met gesloten ogen en gevouwen handen en was veel in zichzelf gekeerd.

Schuldenaar geworden

Hierna werd hij aan zijn schuld ontdekt en zei: 'Ik zie mijn zonden van gedachten, woorden en werken, als hemelhoge bergen voor mijn aangezicht oprijzen.' Hierna zei ik: 'Hoe staat het nu, Floor? Heb je dáárvoor nog geen verzoening gevonden, zodat je die grote reis kunt aanvaarden?' Hij antwoordde: 'Ach nee, ik kan wel Gods gerechtigheid billijken en goedkeuren, maar ik sta nog met een naakte ziel, ik moet naar het kruis.' Waarna hij hartroerend hard uitriep:

*Geef mij Jezus of ik sterf,
Buiten Jezus is geen leven,
Maar een eeuwig zielsverderf!' (Ds. N. Barenzonius)*

Daarna zei hij: Vader, u moet eens uit Gods Woord lezen. Ik vroeg hem wat ik lezen moest. Hij zei: 'Een gepast woord, het is allemaal Gods Woord. En daarom laat ik dat aan u.' Ik las toen Psalm 31. Daarna lag hij een poos met gesloten ogen en gevouwen handen.

Daarna zei hij weer: 'Vader, je moest nog eens lezen.' Waarop ik Psalm 41 las, waarna hij uitriep: 'Amen, ja Amen!'

Ik zei: 'Ach kind, heb je nu verzoening gevonden? En kun je straks God ontmoeten? Waarop hij met een glimlach op zijn gezicht zei: 'O vader, nu heb ik geen spijt uit dit leven weg te moeten. Zijn moeder zei: 'Kunt je daarop je hand geven?' Waarop hij antwoordde: 'O ja, voor mij zal de eeuwigheid te kort zijn om dat wonder te kunnen bewonderen.' Waarop hij ons beiden de hand gaf. Daarna zei hij: 'Laat ons samen bidden.'

Een verpleegster nam de deur in haar hand om weg te gaan. Hij zag dit en zei: 'O zuster, ik waarschuw u, loop er niet van onder, want deze mijn laatste woorden zullen in de eeuwigheid tegen u getuigen.' Waarop niemand wegging en hij overluid bad.

De werkelijkheid aangevoeld

Daarna vroeg hij zijn eigen broertjes en zus bij hem te doen komen. Daar het nacht was en zij ver van hem verwijderd waren, zei ik hem: 'Floor, kan dit niet anders?' Hij zei: 'Laat ze dan maar thuis. Maar dan moet u eens luisteren vader, dan zal ik de verantwoordelijkheid die u over uw kinderen hebt eens op het hart binden.' Waarna hij veel vermaande ze uit wereld te houden. 'O, dat arme kleine kind dat nog geen onderscheid kent tussen zijn rechter- en linkerhand! Hier draagt u de volle verantwoordelijkheid voor. U moet ze namens mij waarschuwen en de eeuwige dingen op het hart binden'. Daarna vermaande hij ons als ouders ook, met veel de ernst dit aanwijzende, ziende op de vergelding des loons. Ook zijn grootmoeder, van wie hij zei: 'Zij staat reeds met haar ene been in 't graf.' (zij was 71 jaar). Ook moest ik nog enkele andere personen waarschuwen. 'Zeg ze', zo zei hij, 'dat ze met hun denkbeelden en leer uit de Hervormde Kerk voor eeuwig zullen omkomen. Want o vader, mijn tong is te kort om uit te spreken hoe arm een mens is buiten Christus, al had hij de gehele wereld; want het vlucht in de ure des doods alles weg!'

Geen verdoving

Een verpleegster zei toen: 'Florus, je moet eens kalm worden en wat rusten.' Hij antwoordde haar: 'O zuster, dit zondige lichaam heeft 21 jaar de wereld en de zonde gediend en zou ik nu het laatste ogenblik dat ik leef niet besteden om God groot te maken en te verheerlijken?' Zij zei: 'Ja, maar dan zal ik je nog een spuitje geven.' Hij zei: 'Ach nee, ik moet nog zoveel waarschuwen en bidden. U moest mijn hoofd eens bedwelmen.' Waarop zij afliet en het niet deed.

Veel was hij ook in zichzelf gekeerd en lag dan stil. Opeens sloeg hij zijn ogen op en zei: 'O vader, hoor toch eens wat een leven?' Ik zei niets te horen en vroeg: 'Welk leven hoor je?' Hij zei: 'Zulk een ontzaglijk leven als van een geweldig zwaar onweer.' Ik vroeg wat of hij dacht, wat dat betekende. 'Wel', zei hij, 'het is de dood, daar komen ze al, ze komen om mij af te halen.' En was dan weer biddend of dankend werkzaam; soms eenzaam met God gemeenzaam. Maar ook wel hoorbaar met ons in bijzijn van twee verpleegsters.

Opeens zei hij: ‘Vader, je zult nog iets vreselijks met mij beleven, ik word raar in mijn hoofd en dat zal zo erg zijn. Je moet mij binden, anders dan kun je geen baas over mij.’

U kunt begrijpen lezer, hoe ik van deze woorden schrok. Hij had het nauwelijks gezegd of hij begon zó te ijlen en in de weer te worden, dat wij hem met zijn tweeën soms niet in bed wisten te houden. Maar God, Die nooit laat varen de werken Zijner handen, kwam hem hier ook niet te verlaten. Want hoewel geheel zijn verstand beneveld was, bewaarde hem de Heere toch dat hij niet één ongepast, Godonterend woordje uitsprak. Wat ons grotelijks verblijdde.

In de eeuwige rust

Toen hij weer tot zichzelf kwam en als uit een slaap ontwaakte, vroeg ik hem of hij geen pijn gevoelde en of hij het niet benauwd had, daar de ure des doods naderde. Hij zei: ‘O neen vader, want dat zijn de verzenen maar die vermorzeld worden. Dit boze lichaam moet teniet gedaan worden. Ik acht dat niet meer.’ Hierna zei hij: ‘Vader, nu zullen wij aan deze zijde van het graf al onze godsdienstplechtigheden beëindigen met het allervolmaaktste gebed dat Christus Zijn kerk geleerd heeft. Dat is voor Zijn gehele kerk en voor al Zijn volk. Nu moet u alles afsluiten met het *Onze Vader*.’ Aan dat verzoek heb ik voldaan.

Daarna nam hij afscheid en zo is hij, na enige ogenblikken nog geworsteld te hebben met die ‘koning der verschrikking’, die morgen om vijf uur ontslapen. En zo is hij de eeuwige rust ingegaan, die er overblijft voor het volk van God.

Zoutelande, 2 maart 1937

K. de Wolf

Historische toelichting

Het voorgeslacht

Bij zijn geboorte kreeg Floor dezelfde naam als zijn grootvader. Zijn grootvader, Florus de Wolf, was geboren op 24 januari 1863 en overleden op 23 februari 1934. Hij trouwde op 30 april 1886 met Willemina Verhage, geboren op 3 november 1863 te Westkapelle; zij is overleden op 1 februari 1934 te Zoutelande. Zij kerkten in de gemeente van oefenaar Jan Vader te Meliskerke, maar waren daar geen lid.

Twee zonen uit dit huwelijk dienden in het ambt van ouderling de Gereformeerde Gemeenten. Kristiaan was eerst ouderling te Meliskerke en later te Zoutelande Zijn broer Pieter (1893-1976) was eerst ouderling te Aagtekerke en later te 's Gravenpolder. Hij was de oom die Floor in het ziekenhuis opzocht. Floors vader, Kristiaan de Wolf, werd geboren op 4 november 1890 te Zoutelande en is daar ook opgegroeid. Hij is op 2 februari 1912 getrouwd met Pieterella Labruyère, geboren te Zoutelande op 28 september 1888. Zij was overgekomen van de Gereformeerde Kerk te Meliskerke.

Er zijn vier kinderen geboren uit dit huwelijk: Florus, Simon, Maatje en Willem. De twee laatstgenoemden zijn nog in leven. Willem was de jongste; hij werd geboren op 23 mei 1933. Hoofdzakelijk voor hem had zijn vader het levenseinde van zijn broer beschreven.

De kerkelijke gemeente

De ouders van Florus de Wolf waren lid van de Gereformeerde Gemeente te Meliskerke. Nog vóór de tijd dat er in deze plaats een Gereformeerde Gemeente was, woonde te Zoutelande oefenaar Willem Pleijte (1816-1889). Er zijn nog enkele oefeningen van zijn hand op schrift gesteld. Hij ‘oefende’ voor een groepje mensen vanaf 1841 tot aan zijn overlijden in 1889.

In 1865, in de tijd toen Pleyte te Zoutelande zijn oefeningen hield, werd in de Hervormde Gemeente aldaar niemand minder dan de bekende dr. H.F. Kohlbrügge uit Elberfeld beroepen. Toen deze dit beroep ontving, zei hij: ‘Nu zie ik dat God trouwe houdt. Want in de tijd mijner vervolging zei ik: God zal mij recht doen, al was het in het kleinste dorpje aan de zee.’

Op de ledenlijst van de Ledeboeriaanse gemeente van Middelburg, gedateerd 1875, komt de naam van Pleyte óók voor. Hoe hij kerkelijk meeleeft, blijkt wel uit zijn belangstellende brief over het kerkelijke leven aan David Janse, die later predikant zou worden te Middelburg. Pleijte had ook contact met Zacharias Verhage, de molenaar uit Meliskerke. Verhage klaagde er echter over dat hij bij Pleijte geen open oor vond in de broedertwist tussen Jan Vader en ds. Janse (zie hierover de levensgeschiedenis van Verhage: *Ik heb geloofd; daarom heb ik gesproken*, Middelburg 2001)

Na het overlijden van Pleijte sloot de kleine kring waarvoor hij oefende zich aan bij de Kruisgemeente in Meliskerke, waar sinds 1889 oefenaar Jan Vader voorging. Enkelen gingen naar de Ledeboeriaanse gemeente te Aagtekerke.

In 1934 werd Floors vader tot diaken gekozen in de Gereformeerde Gemeente van Meliskerke, en enkele jaren

later werd hij daar ouderling. Hij nam in 1946 het initiatief tot oprichting van een zelfstandige Gereformeerde Gemeente te Zoutelande. Hij deed dit in nauw overleg en samenwerking met zijn medebroeder D. Kodde. Een voormalige boerenschuur op de hoek van de Timmermanstraat werd verbouwd tot kerkgebouw. Vanaf de instituering van de gemeente tot aan het einde van zijn leven maakte hij als preses deel uit van de kerkenraad. Jarenlang verzorgde hij de catechisaties en zocht met zijn medebroeders het welzijn van de gemeente. Op 12 september 1972 is hij overleden. Zijn vrouw was al eerder overleden, op 3 mei 1967. Vanaf 7 juni 1974 tot de opheffing van de gemeente op 31 december 1994, diende hun zoon Willem de gemeente als diaken.

Geraadpleegde literatuur:

J. Wouters, *Wat verdwijnt en wat blijft. Geschiedenis van de Gereformeerde Gemeente te Zoutelande*, 1995

Ir. J. Dorleijn, *Zoutelande in vroeger tijden*, Oostvoorne 1995

W. Westerbeke, *Kinderen Gods op Walcheren in de 19^e en 20^e eeuw* (4e brochure), Middelburg z.j.

3 Jansje de Waard (1899-1916)

Het gezin De Waard

Een kleine honderd jaar geleden woonde in Rotterdam aan de Vlietlaan 49, boven de slijterij van Jan Grauss, Arie de Waard met zijn vrouw Dingena van der Spoel en hun talrijke kinderen. Vader De Waard was bij de waarheid opgevoed, maar zijn vrouw niet. Zij hadden intussen al verschillende kinderen gekregen, maar helaas ontbrak de samenhang in de opvoeding. Bij allerlei gelegenheden en omstandigheden kwam dit openbaar.

Zo gebeurde het dat hun dochttertje van zes jaar ernstig ziek in het ziekenhuis moest worden opgenomen. Het jonge meisje verkeerde in strijd vanwege de naderende dood en vroeg aan haar moeder om voor haar te bidden. Daar liet de Heere haar moeder zien dat ze niet bidden kon. Dit liet de moeder niet meer los en deze nood deed uiteindelijk de moeder bidden. Het jonge meisje is gestorven, maar niet zonder hoop voor de eeuwigheid. Deze weg is door de Heere gebruikt tot de bekering van moeder De Waard.

Oudejaarsdag 1915

Op Oudejaarsdag van het jaar daarop (1915) mocht moeder De Waard de Heere danken, dat het hele gezin dit jaar gespaard was gebleven. Ze hield veel van haar man en kinderen, als een rechtgeaarde vrouw en moeder. Opeens viel haar oog op Jansje, haar zeventienjarige dochter, op wie ze wel heel bijzonder was gesteld. En op datzelfde moment was het, alsof de Heere aan haar vroeg: 'En als Ik nu dit kind, het liefste wat je hebt, eens zou wegnemen?' 'Dan zou ik daar *Amen* op zeggen, Heere', zo antwoordde zij. En toen voelde ze, dat dit kind niet lang meer leven zou. Omdat het geen twijfel overliet, kon zij het niet nalaten haar dochter hierop te wijzen. 'Jansje, de Heere heeft me bekend gemaakt dat je spoedig sterven zult', zo sprak ze haar dochter ernstig aan.

Jansje wordt ziek

Niet lang daarna, half januari 1916, werd Jansje al ziek. De dokter schudde zijn hoofd. 'Vliegende tering', mompelde hij.

Vanaf die dag kwam ze niet meer van bed, want de ziekte ging hard. Op een keer trof haar moeder haar ondersteboven in bed aan, met haar hoofd op het kussen. Niet vanwege de lichamelijke benauwdheid, maar vanwege zielsworstelingen. Maar nog dezelfde dag kwam de Heere over, wat Jansje deed zeggen: 'Moeder, ik heb zo vaak *'t Hijgend hert* gezongen, maar altijd met mijn mond. O, nu mag ik het met mijn hart zingen!' Samen zongen ze nu Psalm 42. Diezelfde avond nog liep het huisje vol mensen, van heinde en ver, bekenden en onbekenden. Gods volk werd naar Jansje toegedreven en aan haar ziekbed hoorden ze van Gods opzoekende liefde en trouw.

Ook ds. J. Fraanje, die in die tijd in Rotterdam stond, bezocht haar en zag wel dat het niet lang meer zou duren. Toen de dominee eens thuiskwam van zijn werk, zei hij tegen zijn vrouw: 'Ik ga eerst nog even naar Jansje toe, voorat de vogel is gevlogen.' Dikwijls was hij getuige van haar lijden, maar ook van haar verwachting. Op een keer was hij er getuige van, dat ze weer een erge hoestbui kreeg, waarbij ze hele stukken longweefsel opricht. Hij was er diep van onder de indruk en zei vol medelijden: 'Jansje, wat moet je toch lijden!' Er kwam een andere reactie dan hij had verwacht. 'Nee dominee, zo is het niet. Mijn lieve Borg werd het bloed uit de poriën geperst, en ik mag het zomaar opgeven!'

Het einde

De laatste weken van haar ziekte merkte ze tegen bezoekers op, dat de Heere haar nog een ziekbed gaf om iedereen te waarschuwen. En tegen een van haar broers, die niet meer wou bidden voor z'n eten, zei ze dat hij haar moest beloven voortaan te bidden. 'Wil je me dat beloven?', zo vroeg ze hem. 'Ik beloof niets!' was het barse antwoord.

Onder de vele bezoekers was ook de familie Van Boven uit Hillegersberg, waar zij als dienstmeisje enige tijd had gewerkt. Het gezin De Waard had het niet breed; vader was gemeentewerkman. Toen Jansje nog maar kort ziek was, kreeg ze van familie Van Boven van alles: een divan, versterkende middelen, een mooie deken. 'Zullen we die deken maar bovenop houden, die is zó mooi', stelde haar moeder voor. 'Nee moeder, dat is maar voor de tijd, daar leeft de wereld voor', zo luidde haar reactie.

Op een keer hoorde ze iemand tegen haar moeder zeggen: 'Jansje heeft zulk mooi haar, ik zou er, als ze er niet meer is, maar een mooie lok afknippen'. 'Dat zult u toch niet doen, moeder? Ik wil niet geschonden voor mijn Koning verschijnen', klonk het vanaf het ziekbed.

Kort voor haar sterven vroeg Jansje haar vader of hij haar alles wilde vergeven. 'Vergeven? Kind, je bent altijd zo lief voor me geweest!', zo zei haar vader. 'Ja, maar de Heere gaat door vlakke velden, vader!' Toen haar vader in snikken uitbarstte, zei ze: 'Vader, nu niet huilen hoor, want als ik er straks niet meer ben, is het waar geworden:

Straks leidt men haar in statie uit haar woning' (Psalm 45:7).

Toen zij enkele wensen kenbaar maakte voor haar begrafenis, vroeg ze ds. Fraanje om een psalm te zingen op haar graf. Maar toen de dominee opmerkte dat hij er niet zo van hield om bij een graf te zingen, zei ze: 'Laat u maar zingen: *Uw hoop, Uw kudde woonde daar* (Psalm 68:5). Later is dit vers en ook Psalm 45:7 bij haar begrafenis gezongen.

Kort voor haar heengaan nam ze afscheid van haar ouders en de overige gezinsleden. 'Mijn moedertje zal me gauw volgen, maar waar zal mijn vader blijven?' zo klonk het uit haar mond. Op 30 januari 1916 brak het ogenblik aan dat ze haar wens verkreeg en dat ze eeuwig haar Koning in Zijn schoonheid mocht aanschouwen.

Een koninklijke begrafenis

Haar begrafenis was een indrukwekkende gebeurtenis. Velen van Gods volk waren er getuige van. De lijkkoets werd gevolgd door tien rouwkoetsen en daarachter liepen ongeveer honderd catechisanten van de Gereformeerde Gemeente. Het verkeer over de Goudse Rijkweg werd stilgelegd. Onderweg naar de begraafplaats Crooswijk zeiden de mensen op straat tegen elkaar: 'Het lijkt wel of er een koningskind wordt begraven'. Ze beseften niet dat ze onbewust de waarheid spraken: het was een Koningskind dat naar het graf werd gebracht. Met opening leidde ds. Fraanje deze plechtigheid.

Hoewel er geen geld voor de begrafenis was, werd alles betaald. Nooit is er een rekening van de begrafenis ontvangen en de familie heeft nooit geweten wie alle kosten voor zijn rekening had genomen.

Van dit overlijden is een grote sprake uitgegaan. Toen jaren later ds. Fraanje in Barneveld één van de andere kinderen uit dit gezin ontmoette, wist hij zich het sterven van Jansje weer onmiddellijk voor de geest te halen. 'Jouw zusje is in de hemel, daar ben ik getuige van geweest', zo zei hij.

Ds. Fraanje is maar voor een korte tijd in Rotterdam geweest, want in het begin van dat jaar nam hij een beroep naar Goes aan. Dat hij in Rotterdam, ook onder de jongeren, erg geliefd was, bleek duidelijk toen hij bij zijn vertrek omringd werd door zijn catechisanten. De Heere bepaalde hem toen bij de woorden: '*Mijne steden zullen nog uitgespreid worden vanwege het goede*' (Zach. 1:17).

Ook de profetie van Jansje miste haar vervulling niet; moeder De Waard is haar dochter heel spoedig gevolgd. Zij overleed in het kraambed waarin zij haar zoontje Dingeman ter wereld bracht. Dit kind heeft maar één dag mogen leven en is een dag na zijn moeder begraven. Het was een groot gemis in het gezin. Uit het huwelijk zijn dertien kinderen geboren, van wie er verschillenden vrij jong zijn overleden. In dit gezin stierven verschillende kinderen, ook uit de daaropvolgende generatie, aan een longkwaal. Geruime tijd na het overlijden van zijn vrouw is vader De Waard weer hertrouwd. Uit dit tweede huwelijk zijn ook nog vier kinderen geboren.

Geraadpleegde literatuur:

J. Mastenbroek, *Zijn vuur en hardstede*, dl. 2, 1998

4 Agnita Johanna van der Stelt (5 december 1859 - 20 augustus 1867)

4.1 Uit de mond der kinderen lof toebereid

Zullen wij zwijgen wanneer het de eer des Heeren geldt? Nee, dan zouden eerder de stenen spreken. Ook wij hebben veel reden om Gods daden te vermelden. Wij hopen dat de Heere ons bekwaamheid schenkt om tot Zijn eer en tot nut en stichting van onze naaste te schrijven.

Wij hadden een dochtertje van ruim acht jaar, die door de hand des Heeren bezocht was met longtering (TBC). Veel dagen en nachten moest ons treurend ouderhart dit zien en horen. Vooral wanneer wij door het opgeven van bloed, haar benauwdheid zagen, en niet anders konden denken dan dat haar einde spoedig zou naderen en dat zij dan vervreemd van God en buiten de Heere Jezus zou moeten sterven.

O, geliefde vrienden, dit deed mijn hart dikwijls ineenkrimpen en ik moest voor de Heere uitroepen: 'Och Heere, kan het in Uw raad bestaan, och, zie in ontferming op haar neer. Delg ook haar zonden uit in het verzoenend bloed van de Zoon van Uw ontferming. Maar ik mocht geen opening vinden zoals ik dit begeerde. Ik moest dus in dezelfde banden besloten blijven en vond alleen maar reden tot droefheid.

Sprak ik dan tot Agnita: 'Mijn lief kind, hoe staat het met je als je eens zou moeten sterven en nog onbekeerd? O, dat zal toch wat zijn.' Ach, dan was haar droefheid zo groot, dat ik haar tot geen bedaren kon krijgen en ik wist geen raad. Want ook zij was, zoals alle mensen, van nature een vijand van de dood. Maar toch vond ik geen rust, want zij woog op mijn ziel. Waar ik ging of stond, ik zag haar einde naderen.

Zij was en bleef gerust als ik maar zweeg, hoewel ik dikwijls niet durfde spreken omdat zij dan zo bedroefd werd. O, dan ontstak mijn ingewand in mij, over haar treurige toestand. Hoewel ik haar dag aan dag de Heere mocht opdragen, vond ik daar geen verruiming in, wat mijn nog meer bedroefde. Ik sprak bij mijzelf: Och, het zal een zaad zijn dat van de Heere niet gekend is. Dan werd ik van binnen aangeraden om niet meer voor haar te vragen, omdat ook Ezau gehaat en Jacob geliefd was. Zo werd ik door de vijand geslingerd, van het een naar het ander.

De weg der middelen

Maar de Heere had mij bidden geleerd en deed mij tot Hem vluchten, sme kende om alles wat tot de zaligheid nodig is. Ik kreeg het oog op Zijn discipelen, toen de Heere vroeg: *'Wilt gijlieden ook niet weggaan? Simon Petrus dan antwoordde Hem: Heere, tot Wien zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwige levens'* (Joh. 6:67b-68).

Daarna kwamen de woorden weer tot mij: *'En roep Mij aan, in den dag der benauwdheid; Ik zal er u uit helpen, en gij zult Mij eren'* (Psalm 50:15). Ik moest met haar handelen als met een kind en hield haar zoveel mogelijk voor ogen dat zij onbekeerd was en dat zij niet wist hoe spoedig zij sterven kon, dat dit toch verschrikkelijk zou zijn.

Op deze wijze was ik dikwijls met haar bezig, want hoewel zij jong was, zij was in de waarheid door haar geliefde moeder onderwezen. Deze had in haar jeugd reeds lust en de behoefte gekregen om voor de Heere te leven en daardoor ook het belang van haar drie kinderen op het hart gedragen. Wij hadden een genoeglijk leven, maar zij is niet meer, want de Heere haalde haar thuis en gebruikte daarvoor ook dezelfde ziekte, de longtering. Maar eens komt de tijd dat wij in het huis des Vaders elkaar zullen weerzien.

Afnemende krachten

Wij keren terug naar onze dochter. Dagelijks namen haar krachten af, maar steeds zwaarder woog zij mij ook op het hart. Ik keerde mij naar haar toe en zei: 'Lief kind, je krachten worden minder.' 'Nee vader', zei ze, 'ik word niet minder.' Daarna wees ik haar er op, dat zij enige tijd geleden toch sterker was dan nu. Och, zij had niet graag dat ik over minder worden sprak. Zij was bang om te sterven, want zij wist wel dat zij onbekeerd was en dan verloren moest gaan als zij stierf. Heimelijk koesterde zij de hoop van nog beter te zullen worden, wat ik haar indien mogelijk ontnam. De aandrang van mijn ziel was zo groot, dat in weerstand dat mij het vlees inkroop, ik haar getrouw moest behandelen, opdat ik niet eenmaal zou moeten horen een roepende stem: 'Vader, u hebt het mij niet aangezegd.'

Ik stelde haar dan de dood en het eeuwig oordeel voor, wat haar deel zou zijn, indien zij zó de eeuwigheid moest ingaan. Dit kostte mij veel strijd voor het vlees.

Ik zag haar angst. Haar vlees was mijn vlees, het vlees heeft medelijden met het vlees, en zou liever zwijgen, maar de Heere maakte mij getrouw. Onder het spreken barstte zij uit in hevige tranen en riep: 'O vader! is er dan voor mij geen doen aan als ik zó moet sterven?' Ik zei toen: 'Och lief kind, je bent nog in het heden der genade, roep de Heere aan, wie weet wat de Heere nog doen wil.' 'Ik zal het doen', zei ze, 'ik weet ook geen andere raad.' Zij deed het ook direct en enkele ogenblikken daarna begeerde zij van haar tweede moeder een psalmboekje en las Psalm 25 vers 6:

*Wie heeft lust den HEER' te vrezen,
't Allerhoogst en eeuwig goed?
God zal Zelf zijn leidsman wezen;*

*Leren, hoe hij wand'len moet.
't Goed dat nimmermeer vergaat,
Zal hij ongestoord verwerven,
En zijn Godgeheiligd zaad
Zal 't gezegend aardrijk erven.*

Zij las de gehele Psalm met diepe indrukken, zo het ons voorkwam. Daarna vond zij nog meer psalmen die haar troffen en aangenaam waren. De volgende dagen was zij in stilte werkzaam en bad de Heere om bekeerd te worden. Dit antwoordde ze mij op mijn vraag, wat zij in de stilte dacht. Maar ik kon het niet geloven, wetende dat het hart arglistig is. Maar omdat wij geen hartenkenners zijn, durfde ik geen oordeel vellen en liet het voor de Heere.

In die toestand heeft Agnita nog drie weken mogen verkeren. Dagelijks was ik nieuwsgierig of ik nog iets meer uit haar mond zou horen, maar werd niets meer gewaar. Vroeg ik waarover zij dacht in de eenzaamheid, dan zei zij: 'Och vader, dan hierover en dan daarover, vooral of de Heere mij wil bekeren.' Toch dacht ik dat zij dit maar zei om mij gerust te stellen, want zij begreep wel dat ik mij de zaak zeer aantrok, dat zij mij zwaar op het hart woog. In die weg heb ik ook ondervonden wat David zegt: *'Mijn zoon Absalom, mijn zoon, mijn zoon Absalom! Och dat ik, ik voor u gestorven ware'* (2 Sam. 18:33b). O ja, met schaamte moet ik het bekennen, dat er zoveel tijden voorbij gaan dat ik mijn kinderen niet opdraag aan de Heere, om hun de Heere Jezus voor te houden.

Geliefde lezers, u die ook kinderen hebt, maakt toch veel gebruik van de tijd, dat u nog in het heden bent om uw zaad vroeg te onderwijzen van het gevaar wat hun boven het hoofd hangt met hun verloren toestand. Wat een oceaan van schuldvergevende liefde er is tegenover de afgrond van hun onuitsprekelijke grote zonden. Ook dit onderwijs werd voor onze dochter dienstbaar gemaakt door `s Heeren vrijmachtig welbehagen, tot behoud van haar ziel, dat zij de Heere Jezus mocht vinden tot redding en schuilplaats, ja tot volkomen verlossing.

4.2 Zó kon het niet langer

Zij begon steeds meer achteruit te gaan en meer bloed op te geven. Vooral op die dag en op de avond van 15 augustus. Daardoor werd zij steeds banger, omdat zij zag dat het zo niet lang meer kon duren, dat zij spoedig zou moeten sterven en dan onbekeerd. Daar werd zij erg mee aangevallen. Haar benauwdheid liep die avond zó hoog op, dat het niet in woorden uit te drukken is. Toen ik vroeg wat haar zo benauwde, antwoordde zij mij: 'Och lieve vader, och, dat ik maar bekeerd was.' De nood werd zo hoog en uit dat gezicht riep zij, waar ik bij was, tot God om vergeving van haar zonden. Zij werd zo aangedrongen om in die zielsangst tot God te roepen, dat het mij niet mogelijk is om het te beschrijven. Zij schreeuwde het uit en riep: 'Heere Jezus, kom toch, och kom toch, geef mij een nieuw hart en neem het stenen hart uit mij weg.' De angsten en benauwdheden die daarmee samengingen waren onuitsprekelijk. De vijand was niet afwezig, want zij riep overduidelijk: 'Ga weg satan!' Toen ik haar vroeg: 'Wat zie je, lief kind?' antwoordde zij: 'Daar staat de satan, die wil niet hebben dat Jezus mij het stenen hart wegneemt.'

Onuitsprekelijke liefde

Geliefde lezers, voor zij de overwinning had behaald, door de kracht van Jezus' liefde, die reeds in haar hart was ontstoken, had zij het buitengewoon bang. Wij wisten op die ogenblikken niet waar zij mee bezig was, dus ook niet wat de uitkomst zou zijn. Wij luisterden aandachtig naar wat uit haar mond kwam. Zij bleef met de Kananese vrouw aan het roepen met ernst aanhouden: 'Och Heere Jezus, kom toch, och geef mij een nieuw hart.' Door het sterk aanhouden om vergeving van zonden te mogen genieten, zagen wij dat de vijand zijn kracht verloor. O, wonder van Gods genade, daar daalde de Heere af in haar ziel, met Zijn liefdestralen van genade. Ja, toen vertelde zij ons dat de Heere haar nu bekeerd had, dat haar stenen hart nu was weggenomen en dat zij nu een vlezen hart had gekregen. O, toen wij dat hoorden, wisten wij geen raad van blijdschap en aandoening. Zij was dronken van liefde geworden; ja de liefde die zij genoot aan haar ziel was zó groot, dat haar mond het niet kon uitspreken. O ja, haar aangezicht blonk heerlijk.

Zij vroeg mij nu om het volk des Heeren te gaan roepen. Drie personen kwamen in die ogenblikken. Toen zij hen in de verte zag aankomen, klapte zij in de handen en zei: 'Daar komen zij aan, nu zal ik hun vertellen wat de Heere Jezus aan mijn ziel gedaan heeft.' Zij riep het hun uit de verte al toe wat haar geschonken was. 'O, lieve vrienden', zei ze, 'de Heere heeft mij aangenomen, mijn zonden vergeven en nu ga ik naar de hemel. Daar zal ik mijn geliefde moeder zien, daar zal vreugde en grote blijdschap zijn, te veel om te zeggen.' Het is onmogelijk voor mij om het alles te beschrijven, wat zij toen allemaal vertelde. Ook vroeg zij die mensen of zij ook al bekeerd waren. De ene wist het niet, de andere zei: 'Ik ben nog niet bekeerd', de derde werd niets gevraagd. Toen zij dit uit hun eigen mond gehoord had, zei ze: 'Kom laten wij samen dan eens bidden of de Heere zo goed wil zijn u allen ook te bekeren, zowel als mij'. Zij deed haar handjes samen en zei: 'Och Heere, hier zijn er twee die getuigen dat zij nog onbekeerd zijn. Och Heere, bekeer U ze ook; zoals U het mij gedaan hebt kunt U het hun ook doen.' Zo sprak zij tot de Heere, waar ieder bij was. Zij zag de grote noodzakelijkheid zodanig voor hen in, dat zij niet kon loslaten.

De hele avond was zij getrouw tegenover allen die in haar omgeving waren. Tegen een meisje van haar leeftijd en een schoolvriendje zei ze: 'Zijn jullie nog onbekeerd?' Maar zij kreeg geen antwoord, want deze kinderen waren vreemdelingen in zulke zaken en wisten dus niet wat zij zeggen moesten. Zij sprak hen liefdevol toe en zei: 'Och, speel nu niet langer met de goddeloze kinderen, want als jullie zó moeten sterven dan gaan jullie verloren en komen jullie in de plaats van de duivelen. Och, bid toch veel om bekeerd te worden.'

Diezelfde avond kwamen er nog drie, ja het werd zelfs middernacht, maar zij waren nieuwsgierig wat er toch gebeurd was. Agnita begon weer opnieuw te spreken over de blijdschap en vrede die in haar ziel omging. Zij vertelde alles wat gebeurd was, ja zij wist zelfs goed het uur waarin de Heere haar van dood levend gemaakt had. Zo ging zij met ons de nacht in, met een onuitsprekelijke blijdschap, de waarheid straalde helder in haar ziel, dit bleek ons duidelijk. Zij kreeg het oog op Psalm 24: '*Wie klimt den berg des HEEREN op?*' en wat er meer volgt in dat vers. 'O vader', zei ze, 'de blijdschap is niet te beschrijven, die mijn ziel geniet.' Ik vroeg haar wat zij dan toch genoot. Zij vertelde wat zij reeds tegen anderen gezegd had, vooral dat zij nu naar haar geliefde Heere Jezus ging en daar ook haar geliefde moeder zou vinden. Ik vroeg haar of zij niet liever zou blijven leven en of zij niet bang was om te sterven. 'O nee', zei zij, 'want de Heere Jezus komt mij Zelf afhalen.'

Liever sterven dan leven

O vrienden, toen brak ik in tranen uit, toen zij vertelde liever te sterven dan bij ons te blijven. Ik wees haar erop hoe lief zij ons was en hoe droevig het was te moeten horen, dat zij liever wilde sterven dan bij ons te blijven. Ik deed dit om haar standvastigheid te beproeven, maar zij bleef manmoedig en zei: 'Ja, ik moet naar Jezus toe. O vader, huil toch niet zo; als u dat doet dan kan ik niet sterven.' Ik moest haar beloven, dat ik niet meer over haar zou schreien. Toen begon zij alweer over de grote liefde die zij voelde en riep uit: '*Wie heeft lust den HEER te vrezen*', en wat er verder volgt in Psalm 25:6.

Toen werd zij weer geleid in de lofzangen van Joh. Groenewegen en begon te zingen:

*Komt Jehova's lievelingen,
Wilt nu zingen,
Wekt u op tot Godes lof,
Waarom langer neergebogen,
Met uw ogen,
Heft uw zielen uit het stof.*

O vrienden, denk eens in die zalige blijdschap te mogen horen van uw eigen kinderen, dan kunt u er iets van begrijpen wat wij voelden in zulke omstandigheden. Wij konden wel met David zingen uit Psalm 22 vers 15 en 16:

*Wie vet is, eet, en knielt voor Israels HEER;
Wie `t stof bewoont, bukt mede voor Hem neer;
En wie zijn ziel bij `t leven nu niet meer
Heeft kunnen houden,
Het vrome zaad van die op God betrouwden
Zal, door Zijn kracht, Hem dienen, voor Hem leven;
Het zal den HEER eens worden aangeschreven,
In `t nageslacht.*

*Zij komen aan, door Godd'lijk licht geleid,
Om `t nakroost, dat den HEER wordt toebereid,
Te melden `t heil van Zijn gerechtigheid
En grote daden.*

Bijna de hele nacht had zij die werkzaamheden; opeens riep zij:

*Waar liefde woont, gebiedt de HEER' den zegen;
Daar woont Hij Zelf, daar wordt Zijn heil verkregen,
En `t leven tot in eeuwigheid. (Psalm 133:3)*

Toen was het of zij nieuwe krachten kreeg, ook naar het lichaam, want zij vroeg mij om uit bed te mogen komen en voor een ogenblik op mijn schoot te zitten. Aan welke begeerte ik voldeed. In diepe verwondering moest ik op haar neerzien en zeggen: 'O grote God, wat anders dan vrije ontferming heeft U toch bewogen, om op zó'n jong kind neer te zien en door haar Uw lof te openbaren.'

Zij riep weer uit dat zij het niet onder woorden kon brengen wat zij zag en voelde, en die liefde zou nimmermeer vergaan. Want zij riep: 'Ik heb een Va der in de hemel.' Toen zij heel veel van die liefdegeur had meegedeeld, was zij erg vermoeid. Haar krachten gingen hand over hand terug en zij verzocht wat te mogen rusten, waarna het stil

werd en zij in slaap viel.

Listen van de satan

Van vermoeidheid was ik ook wat gaan slapen, terwijl haar tweede moeder bij haar waakte. Verschrikt en bevreesd werd zij wakker; het scheen dat haar liefdesuitlatingen die zij genoten had wat waren geweken. Haar moeder vroeg of zij niet meer kon geloven dat de Heere haar bekeerd had, waarop zij antwoordde dat zij het niet wist. Och ja, dat is geen vreemde zaak, `s Heeren volk weet daar wel van. David zei dat hij met zijn God over een muur sprong en door een sterke bende drong en enige ogenblikken daarna moest diezelfde held uitroepen: '*... maar toen Gij Uw aangezicht verborg, werd ik verschrikt*' (Psalm 30:8b). Geen wonder dus bij zo'n jong kind, die geen oefeningen gekend had om met de apostel te zeggen: '*Want zijn gedachten zijn ons niet onbekend*' (2 Kor. 2:11). Zij werd nu met het onderscheid bekend gemaakt tussen duisternis na het genoten licht. Van Thabor moest zij naar Gethsemané.

Zij mocht evenwel door Gods goedheid weer aan het zuchten komen over het gemis, en riep uit de diepte der ellende tot haar God, of de Heere zo goed mocht zijn Zich weer aan haar te openbaren. De Heere was zo goed en liet haar niet in de kuil van ellende liggen, maar reikte haar Zijn sterke arm weer toe en zei: 'Ik zal u niet begeven. Ik zal u niet verlaten. Mijn oog zal op u zijn en Ik zal u opnemen in eeuwige heerlijkheid, vreugde en blijdschap zal eeuwig uw deel zijn.' O, wat een blijdschap straalde van haar wangen. Zij riep dat ik er de Heere voor moest danken, want zij voelde haar zwakheid zodanig, dat ik het verplicht was. Nu ik begreep haar, dat zij mij opwekte om te danken voor de daden van de Heere aan haar bewezen. Dit behoefde zij niet te herhalen, mijn ziel was doordrongen van het grote wonder aan een onwaardige doemschuldige bewezen. Zij riep: 'Wie had het ooit durven denken dat de Heere mij een christen zou maken. O, wat een wonder dat mij te beurt valt en dat van een getal dat klein zal zijn vergeleken met degenen die verloren gaan.'

Zo werd dan steeds haar mond vervuld met Gods lof te vermelden en Zijn liefde te vertellen aan allen die haar kwamen bezoeken, en dat waren er zeer velen. De volgende dag mocht zij weer veel vrienden en burens zien, van wie er één aan haar vroeg, hoe het zoal ging. Aganita antwoordde: 'Goed.' Die man zei: 'Zo, goed?' 'Ja', antwoordde zij, 'want de Heere heeft mij gisteravond om zes uur bekeerd.' In vele bijzonderheden vertelde zij wat er met haar gebeurd was. Die man verliet haar en was diep bewogen. Toen hij thuis kwam en het verteld had, kwam ook zijn vrouw haar opzoeken. Nadat zij haar ook gehoord had, zei die vrouw: 'O, je bent veel gelukkiger dan ik.' Zij begreep dat die vrouw nog onbekeerd was en zei dat het nog tijd was om de Heere te vragen, want vóór de avond valt kan het te laat zijn. Met tranen in de ogen moest zij afscheid nemen over de getrouwe behandeling van zo'n jong kind.

4.3 Vermaningen van een kind

Mijn woning werd heel druk bezocht door vrienden en bekenden, die allen ernstig door haar vermaand werden. Tegen de middag kwam er een vriend, die ook verstand van kernen gekregen had, die ook met haar sprak. Zij vertelde hem dat zij met ruimte kon sterven en dat zij naar de hemel ging. Hij was uitermate verbaasd en verwonderd over zó'n jong kind, dat zó'n taal kon spreken. Al de vragen die de man haar deed beantwoordde zij duidelijk. Zij keek over de dood en het graf heen, ja zelfs de vleselijke betrekking werd niet meer gevonden. Zij voelde zoveel liefde tot Jezus, dat zij veel riep om maar ontbonden en bij Hem te zijn.

Maar gelijk daarna kwamen er weer vleselijke kenmerken te voorschijn, want haar oude natuur was of bleef niet geheel ten onder. Die man aan wie zij verteld had dat zij Jezus' eigendom geworden was, was een koopman in stoffen. Zij had vroeger veel vermaak gehad met een pop en zie, deze pop gebruikte de vijand om haar het zielenleven te benemen. Zij werd vervoerd door die pop. Het liep nog even wat aan voor de koopman weg ging en toe vroeg zij hem of hij nog iets wilde bezorgen tot opsiering van haar pop. O, wat is de mens in zichzelf, meer liefhebber van de wereld dan liefhebber van God.

Ja, in deze droevige dagen moeten Gods kinderen het ondervinden dat de Heere niet zonder reden met Zijn oordelen op de aarde is. Ja wij geven reden dat de Heere doortrekken zal en Zijn toorn nog meer zal openbaren, ons als blinden naar de wand zal doen tasten.

Ook dit moest onze geliefde dochter gedurende het overige van die dag ondervinden. Zij moest ook leren dat er niet alleen voorkomende en bijblijvende, maar ook achtervolgende genade nodig is om ons hart te bewaren. Vóór het avond werd moest zij uitroepen: 'Och Heere, verlaat mij niet, och moet ik weer een zondaar worden?' Zij kreeg het zo bang, dat zij dacht dat de Heere haar weer helemaal zou verlaten. De vijand openbaarde zich ook weer in hevigheid, waardoor zij het zó bang kreeg, dat het niet te beschrijven is. Zij mocht dan ook weer uit de diepte beginnen te roepen om ontferming, om haar weer te vertroosten met Zijn liefde en gunst, zoals voorheen. Zij had de dood gezien van haar vorig leven, toen zij nog buiten de Heere leefde en bij dat besef riep zij des te meer: 'Heere Jezus begeef mij niet, verlaat mij niet.'

Op dat noodgeschrei mocht zij weer ondervinden wat David getuigde: '*Deze ellendige riep, en de HEERE hoorde*' (Psalm 34:7a). Hij riep ook uit: '*Zie, God is mij een Helper; de Heere is onder degenen, die mijne ziel ondersteunen*' (Psalm 54:6). Toen begon zij ook weer uit de volheid van haar gemoed te spreken, hoe goed de Heere is.

In die tijd kwamen er twee vriendinnetjes, die gehoord hadden wat er met Agnita gebeurd was en vroegen hoe het ging. Zij vertelde hun in het kort wat er gebeurd was, maar omdat zij te zwak was om meer te spreken, vroeg zij of ze de volgende dag wilden terug komen, als zij dan nog mocht leven. Die avond heeft zij tegen ons ook niet veel meer gesproken, haar krachten namen af en de volgende donderdagmorgen kwam er al vroeg een vriend haar opzoeken, die haar al meer had bezocht. Hij vroeg haar: 'Ben je nog zo blij met dat deel dat je hebt verkregen?' Toen zij toestemmend antwoordde, zei hij: 'Dan zul je wel gerust kunnen sterven, maar als je nog eens beter mocht worden, zou je dan niet met lust voor de Heere wensen te leven?' 'Ja', zei ze, 'met mijn hele hart, maar liever ga ik naar mijn lieve Jezus toe.' 'Maar wat zal daar toch gevonden worden?' vroeg hij. Zij antwoordde: 'Verzadiging van vreugde en blijdschap.'

De liefde blijft

Agnita bleef dan ook in diezelfde liefde staan en mocht standvastig geloven dat haar einde vrede zou zijn. Haar keus was dan ook om ontbonden te worden en bij Jezus te zijn, want dat was haar zeer verre het beste. Zij riep dan ook dagelijks: 'Och liefste Jezus, haal mij toch, och dat ik toch bij U was.' Zij had dan ook in het minste geen vleselijke betrekking meer, noch aan vader en moeder, noch aan haar twee broertjes, noch aan andere betrekkingen. Dat bleek heel duidelijk, want zij sprak er niet over, in het minste niet, hoewel wij er haar veel over aanspraken, dit nam niet weg dat Jezus de boventoon van haar hart wegdroeg. Zij sprak tegen ieder die haar die dag opzocht, over het grote werk van God, dat aan haar gebeurd was en over de liefde van Jezus.

Zij ondervroeg alle mensen die bij haar kwamen of zij bekeerd waren en vermaande de onbekeerden scherp om het niet langer uit te stellen, want dat het er bedroefd en ongelukkig zou uitzien als zij zo moesten sterven, omdat elke dag de laatste kon zijn en dan te laat, voor eeuwig te laat.

Die twee vriendinnetjes van de vorige dag, kwamen ook weer terug, die zij heel trouw en liefderijk vermaande, voor zover haar krachten dit toelieten. De ene vroeg zij nog eens terug te komen; tegen haar had zij niet genoeg kunnen spreken door vermoeidheid. Met tranen in de ogen en verslagen moesten deze kinderen zich verwonderen over het vermanen en over Gods liefde, waar zij over hoorden spreken.

Die middag sprak zij met mij veel over die zalige blijdschap die zij genoot. Op allerlei wijze heb ik haar getoetst om te weten of zij standvastig zou blijven in haar gevoelens, maar zij was niet te bewegen. Als zij voor een ogenblik nog eens terug zag, door allerlei voorstellingen die haar gedaan werden, dan keerde zij toch weer spoedig vooruit. Zij kon vergeten wat achter was en strekte zich uit naar dat wat vóór was. Zij zag met Mozes op de vergelding van het loon. 'Kom vader', zei ze, 'laten wij nog eens zingen uit Psalm 97:7:

*Gods vriend' lijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht.
Voor all' oprechte harten
Ten troost verspreid in smarten.
Juicht vromen om uw lot;
Verblijdt u steeds in God;
Roemt, roemt Zijn heiligheid;
Zo wordt Zijn lof verbreed
Voor al dit heilgenot.*

Ik raadde het haar af, omdat zij zo zwak was. 'Als u dat denkt vader', zei ze, 'dan zullen wij het niet doen. Wees dan zo goed vader en bedank de Heere voor Zijn liefde die Hij ons nog bewijst'. Dit deed ik dan ook en ik moest bekennen dat wij de Heere nooit genoeg konden danken voor Zijn goedheid en liefde, die Hij ons bewees.

Jezus alleen

Zo heeft zij met alle bezoekers gesproken, hun verteld wat de Heere gedaan had. Zij voldeed aan de belangstelling van de talrijke bezoekers die graag iets van haar hoorden, en velen moesten bewogen en verslagen van haar scheiden. Och dat het zaad, ook in die weg door haar gestrooid, niet verloren mag gaan, dat het toch, al was het slechts voor één van de bezoekers, vruchten mocht voortbrengen tot eer van God en tot behoud van de ziel. Alle vermaningen zullen tegen u getuigen, indien u deze versmaad hebt.

Dikwijls is het gebeurd, dat zij niet kon spreken door de grote zwakte die haar overviel. Wanneer het avond werd en zij wat rust gekregen had, sprak zij weer met ons, met af en toe een onderbreking.

Op de volgende vrijdagmorgen mocht zij weer nieuwe krachten genieten om God te verheerlijken. Die vriend kwam weer al vroeg bij haar kijken, hij had het moeilijk met haar, omdat zij nog zo jong was en op deze wijze zó kon spreken. 'Heb je nog die blijdschap', vroeg hij, 'en wil je dan toch maar verhuizen?' Deze vraag mocht zij instemmend beantwoorden. Daarna vroeg hij uit de Catechismus de eerste vraag: 'Welke is uw enige troost, beiden in leven en sterven?' Zij antwoordde hem, dat dit Jezus alleen was, hier in dit leven en straks ook in het sterven. Steeds gaf zij verslag van de hoop die in haar was, aan allen die het haar vroegen.

Een ingrijpende boodschap

Soms riep zij: 'Och, dat er maar volk was in onze woning, dan zou ik hen zeggen wat de Heere is voor een arme zondaar'. Dikwijls was zij afgemat, zij was dan krachteloos en kon geen woord meer spreken, maar dat de Heere haar ondersteunde, daarvan hadden wij de duidelijkste kenmerken. Wij dachten dat de Heere haar op dat ogenblik wilde wegnemen, maar het bleek dat haar werk nog niet klaar was. Zij had ook nog een vriendin aan wie zij een belofte schuldig was. Zij vertelde aan iedereen die bij haar kwam, over haar blijdschap. Sommigen moesten dan bekennen dit nog te missen, voor de grote eeuwigheid die aanstaande was. Dan werd zij zeer bedroefd en zei op een heel lieflijke wijze: 'Laat ons dan samen de Heere vragen om uw bekering.'

Dikwijls gebeurde het dat zij riep: 'Heere Jezus, haal mij maar, kom mij maar aflossen, opdat ik bij U mag zijn.' Diezelfde dag mocht zij zoveel ondervinden dat ze zei: 'De Heere zal mij zacht en lieflijk overvoeren in Zijn zalige hemel, waar de volheid genoten zal worden.' Wij waren toen van gedachten dat de Heere haar zou afhalen, dat haar einde daar was.

Maar nee, eerst moest die belofte aan haar vriendin nog vervuld worden. Zij kwam diezelfde dag nog. Agnita vroeg of zij bij haar kwam zitten en zei: 'Ik moet je nog vertellen wat er met mij is gebeurd.' Dit heeft zij toen gedaan tot in de kleinste bijzonderheden. Toen zij dit gedaan had, sprak zij haar aan: 'Jij gaat ook spoedig sterven; wellicht is deze dag je laatste en dan nog vervreemd van God.'

O geliefde lezers, de tranen liepen bij al de aanwezigen langs de wangen. Vervolgens zij ze: 'Och laat ons samen vragen of het de Heere mag behagen je uit de duisternis over te brengen in het licht.' Daarna bad zij voor haar. Toen zij dat gedaan had riep zij: 'Moeder geef mij de Bijbel.' Nadat zij die gekregen had zocht zij Psalm 73 op en las het eerste vers:

*Ja waarlijk, God is Isrel goed,
Voor hen, die rein zijn van gemoed;
Hoe donker ooit Gods weg moog' wezen,
Hij ziet in gunst op die Hem vrezen.
Maar ach, hoewel mijn ziel dit weet,
Mijn voeten waren in mijn leed
Schier uitgeweken en mijn treên
Van 't spoor des godsvrucht afgegleên.*

Daarna zocht zij de eerste Zondag van de Catechismus op en las die aan haar voor en zei tot haar: 'Merk toch op, wat ik lees voor je oren.' Toen zij dat gedaan had was zij erg afgemat en zei: 'Nu ga ik wat liggen rusten', en zij nam afscheid.

Nadat zij wat gerust had kwam haar tante op bezoek. Toen zij haar zag, was zij heel blij en vertelde alles wat er gebeurd was. Haar tante schreide hete tranen omdat haar nichtje zó gelukkig was en zij zelf moest bekennen een vreemdeling te zijn van dat rijk van Christus. Veel vermaningen en waarschuwingen werden haar liefdevol gedaan, voor de laatste keer dat zij elkaar zagen.

Het was weer het einde van de dag en Agnita heeft toen weinig meer gesproken. Die nacht namen haar krachten nog sterk af.

4. 4 De laatste dagen

De volgende zaterdag dag brak weer aan en tot onze diepe verwondering was zij nog in leven. Wij waren blij nog bij elkaar te zijn. Die dag heeft zij weinig gesproken, want haar krachten waren weinig en haar spraak was zeer zwak. Zij was in stilte werkzaam. Ik vroeg hoe het was en zocht de zuiverheid van het werk der genade te toetsen. Zij was niet te bewegen.

Agnita moest naar haar vaderland, daar zou dan ook eerst de ware rust genoten worden. Schreide ik wel eens, dan zei zij: 'Vader, u moet om mij niet schreien, ik ga naar de hemel, naar mijn lieve Jezus.' Ik mocht haar aan de Heere overgeven, op grond dat zij de volle bewustheid van de zaak deelachtig was en dat stilde mijn droefheid.

Diezelfde avond zag zij haar grootvader weer, die ook in die nacht met ons waakte. Wij gingen de nacht in met veel liefde. Dat de Heere in ons midden was bleek, want haar hart werd vervuld met Gods liefde! Ja, zo vervuld, dat haar lichaamskracht erdoor versterkt werden. Zij verzocht ons te zingen Psalm 42 vers 1 en 2:

*'t Hijgend hert der jacht ontkomen,
Schreeuwt niet sterker naar 't genot
Van de frisse waterstromen,
Dan mijn ziel verlangt naar God.
Ja, mijn ziel dorst naar den Heer
God des levens, ach wanneer
Zal ik naad'ren voor Uw ogen,*

In Uw huis Uw naam verhogen.

Zij begon zelf, met de krachten die zij nog had, en verzocht ons samen haar te helpen. Dit hebben wij dan ook gedaan, en ondervonden dat de Heere in ons midden was met Zijn liefde en genade. O, deze nacht was geen duistere nacht, het was een lichte dag in onze woning; want waar de Heere is, daar is licht en geen duisternis, want Hij is het Licht Zelf. Deze nacht zal ik nooit vergeten, wij zongen Gode lofzangen, want Hij was het Die ons heil bewerkte.

Och, dat toch de tent van de vromen meer mocht weergalmen van Gods goedheid en liefde. Maar helaas, het is er in onze dagen ver vandaan, zodat ik met de profeet wel mag uitroepen: *'Hoe is het goud zo verdonkerd, het goede fijne goud zo veranderd! (...)* *De kostelijke kinderen Sions, tegen fijn goud geschat, hoe zijn zij nu gelijk gerekend den aarden flessen'* (Klaagl. 4:1a-2a). O, dat wij maar meer als lichten mochten schijnen in deze donkere dagen, waar de Heere toch zo kennelijk Zijn ongenoegen toont over het land en volk. Naar mijn inzien is dit mede de breuk, want de liefde wordt niet meer gevonden zoals dit hoort, maar vijandschap en haat en nijd. Dat wil de Heere toch niet, want er kan ook geen liefde Gods zijn, daar men elkaar niet liefheeft. Zo komt het dan ook dat de Heere een twist heeft met Zijn volk en met het ganse land, en zolang het zo blijft als het nu is, dan hebben wij niets anders te wachten dan oordeel op oordeel, ramp op ramp, want daar kunnen wij zeker van zijn.

Wat vertoeft Hij zo lang!

De dag des Heeren kwam met grote verwondering, dat Agnita nog leefde. Ik zei tot haar: 'Lief kind, nu is het de dag des Heeren.' Zij vroeg toen om een kerkboekje en zocht Romeinen 3. Daaruit begon zij te lezen, maar omdat zij vlug vermoeid was, vroeg zij of ik het voor wilde lezen. Dit deed ik voor haar en toen ik aan haar begeerte voldaan had, vroeg zij mij of ik bij haar zou gaan zitten, om een preek te lezen. Dit heb ik gedaan uit Johannes Groenewegen, over 1 Samuël 2 vers 30: *'Die Mij eren, zal Ik eren'* Zij vond hier veel genoegen in.

Die dag heeft zij niet veel meer gesproken, maar riep uit: 'Och Heere, waarom vertoeft Gij zo lang, hier is alles gebrekkig, maar dáár hoeft geen inwoner te zeggen: ik ben ziek.' Haar tijd begon zo te naderen dat zij zelfs de woorden niet meer kon uitbrengen. Die dag kreeg zij nog bezoek van haar oom met wie zij ook enkele woorden gesproken heeft; ze getuigde dat de Heere haar deel was en dat niets haar zou scheiden van de liefde van Jezus Christus, haar Heere.

Zo werd het weer avond en de krachten ontvielen haar, zij kon niet meer zo zij wilde. Zij bleef wel bij haar volle kennis. Die nacht mocht zij nog al wat rust genieten, wat anders heel weinig was, door het hoesten en opbrengen. Onder dit alles bleef zij lief en geduldig in haar lot. In de laatste ogenblikken, even voor haar dood, had zij een blij gezicht en zei: 'Heb maar geen bekommernis over mij, al moet ik zo hoesten.' Zij kon niet meer spreken, maar lachte mij toe vanwege de liefde die zij genoot.

De volgende maandag heeft zij nog gesproken met een kind van God, dat haar kwam bezoeken. Zij kon niet meer spreken om zij wilde. Zij vroeg of hij dicht bij haar zou gaan zitten. Toen hij dat deed, stak zij haar armen uit en nam hem om de hals, uit liefde. Zij zei tegen hem: 'Het duurt wel wat lang eer ik verhuis, maar geen nood, ik zal er toch komen.' Zo hebben zij afscheid genomen, met veel liefde.

Daarna hebben wij gezien en ondervonden wat zij ons gezegd had, dat zij zacht, na haar loopbaan geëindigd te hebben, zou worden overgebracht uit de tijd in de eeuwigheid. De Heere had het beloofd, ook wij hebben het mogen aanschouwen. Nadat zij nog een erge hoestbui had, dacht ik, als naar gewoonte, dat zij wel wat ging rusten of slapen. Maar dit was niet zo, zij ging wel slapen, maar het was de slaap des doods.

In de ouderdom van 8 jaar en 9 maanden, is Agnita overleden, op 20 augustus 1867. Zij is dan verlost van een gebrekkig, zondig lichaam en opgenomen in eeuwige heerlijkheid, waar zij zich zal baden in de onpeilbare diepte van Jezus liefde. Voor Hem zal zij de kroon neerwerpen en uitroepen: 'Gij! Gij zijt waardig te ontvangen de lof, de aanbidding en de dankzegging tot in der eeuwigheid.'

*Hoor lieve Jezus, hoor de zuchten
Van een biddend kinderhart,
Leer mij tot Uw voetbank vluchten,
Want mijn zonde doet mij smart.
Leer mij, hoe jong ik ook mag wezen,
De dood blijmoedig tegengaan;
Leer mij voor alle zonden vrezen,
En wand'len op des Heeren paân.
Ja, lieve Jezus wil mij leiden,
En schenken een vernieuwde geest,
Opdat ik alle kwaad vermijde,
En U en ook mijn ouders vrees.
Dat mijne jeugd tot voorbeeld strekke,
Voor ieder kind dat mij omringt,
Dat ik door deugd ook and'ren trekke*

*En met hen word een hemeling.
Leer mij dan naad'ren zonder schromen
Tot U, Gij hebt het Zelf gezeid,
Laat, laat de kind'ren tot Mij komen,
Want hunner is het Koninkrijk.*

(B. v/d W.)

Historische toelichting

Agnita Johanna van der Stelt werd geboren op 5 december 1858 te Leerbroek en is overleden op 20 augustus 1867 op achtjarige leeftijd. Ze was een dochter van Gerrit van der Stelt en Magdalena Loch. Haar vader was schoenmaker te Leerbroek; hij was geboren op 23 januari 1831 te Leerbroek en is aldaar overleden op 26 september 1907 op 76-jarige leeftijd. Op 4 februari 1858, toen hij 26 jaar was, trouwde hij te Leerdam met Magdalena Loch, toen 25 jaar oud. Zij was geboren op 13 juni 1832 te Leerdam en overleed op 27 maart 1865 te Leerbroek op 32-jarige leeftijd. Zij was een dochter van Johan Machiel Loch en Agnita Homberg. Gerrit van der Stelt ging een tweede huwelijk aan, in februari 1866 met Adriana Tamerus, geboren op 28 november 1842 te Almkerk en overleden op 30 januari 1908 te Leerbroek, op 65-jarige leeftijd.

Uit het eerste huwelijk zijn geboren:

1. Agnita Johanna, geboren op 5 december 1858 te Leerbroek en overleden op 20-08-1867 op achtjarige leeftijd.
2. Cornelis, schoenmaker, geboren op 5 april 1861 te Leerbroek. Gehuwd ca. 1884 te Andel of Almkerk met Elisabeth Maria Redert, geboren op 28 april 1858 te Andel. Zij zijn verhuisd op 1 oktober 1900 van Gorinchem naar Almkerk.
3. Johan Machiel, schoenmaker, geboren op 30 mei 1863 te Leerbroek, overleden op 24 mei 1889 te Leerbroek op bijna 26-jarige leeftijd.

Uit het tweede huwelijk:

4. Gerrit, geboren op 15 oktober 1867 te Leerbroek, overleden op 20 december 1867 te Leerbroek.
5. Gerrit Arie, geboren op 12 april 1872 te Leerbroek, overleden op 28 maart 1873 te Leerbroek.
6. Gerrit Arie, geboren op 29 september 1874 te Leerbroek, overleden op 22 november 1874 te Leerbroek.
7. Geertje Johanna, geboren op 12 december 1875 te Leerbroek, overleden op 16 augustus 1889 te Leerbroek op 13-jarige leeftijd.
8. Arie, koopman, geboren op 16 februari 1881 te Leerbroek, overleden op 21 april 1911 te Leerbroek op 30-jarige leeftijd.
9. Gerrit, geboren op 17 augustus 1884 te Leerbroek, overleden op 12 december 1884 te Leerbroek.

De ouders van Gerrit van der Stelt waren Cornelis van der Stelt en Johanna van Maastricht. Cornelis was schoenmaker te Leerbroek, geboren ca. 1786 te Emmichoven-Almkerk en overleden op 4 april 1835 te Leerbroek. Hij was een zoon van Arie Ariense van der Stelt en Geertje Kortlever. Johanna van Maastricht is geboren ca. 1795 te Almkerk en overleden op 23 juni 1855 te Leerbroek. Zij was een dochter van Jan van Maastricht en Maijke de Koning.

Uit het bovenstaande blijkt, dat kort na het overlijden van Agnita een zoontje geboren is, dat in datzelfde jaar ook is overleden. Ook de twee daaropvolgende kinderen hebben maar enkele maanden geleefd. De kindersterfte was in die tijd groot, zodat er in de gezinnen dikwijls rouw en verdriet was. Wel honderd jaar lang was er een Van der Stelt schoenmaker te Leerbroek. Het beroep ging in die tijd vaak over van vader op zoon.

Kerkelijke achtergrond

Het voorgeslacht van Gerrit van der Stelt kwam dus uit Almkerk. In een acte van Afscheiding uit 1835 in Almkerk blijkt, dat er verschillende personen met de naam Van der Stelt met de Afscheiding meegegaan zijn. Gerrits vader was destijds verhuisd naar Leerbroek en heeft zich naar alle waarschijnlijkheid met zijn gezin direct aangesloten bij de Christelijke Afscheiden Gemeente te Leerdam. 's Zondags liepen zij vier kilometer van Leerbroek naar Leerdam.

Vanaf het begin van de 19^e eeuw werden er in Leerbroek, Leerdam en in de omliggende dorpen gezelschappen gehouden, waar Gods volk regelmatig bij elkaar kwam. 's Zondags ging men naar de Hervormde Kerk te Leerbroek.

In het voorjaar van 1835 ontstond in de kerk te Leerdam en omgeving beroering, omdat er personen waren die ook met de Afscheiding van 1834 mee wilden gaan. De jonge predikant H.P. Scholte, die op verschillende plaatsen voor afgescheiden groepen voorging, was ook bereid om te Leerdam voor te gaan. In datzelfde jaar werd er een gemeente geïnstitueerd; in de kerkenraad hadden ook personen uit de naburige dorpen zitting. Ouderling G.H. Overkamp kwam uit Leerdam en de andere ouderling, A. Kool, uit Schoonrewoerd. Van de diakenen kwam P.

Heykoop uit Leerbroek en A. van Bruinswijk uit Leerdam. Ds. H.P. Scholte ging regelmatig voor, maar wel met de nodige strubbelingen, omdat men tegen de wet bijeenkwam.

In 1840 kreeg men in ds. G. Baay de eerste predikant. Voor die tijd kwam men meestal samen bij ouderling Overkamp in de Kerkstraat. Maar vanaf 1840 beschikte de gemeente over een eigen gebouw aan de Hoogstraat. Vanuit Leerbroek waren toen 43 personen ingeschreven, met inbegrip van 18 kinderen.

Ds. Baay is in dat jaar 1840 door de Rechtbank te Gorinchem dikwijls veroordeeld tot geldboetes. De president van de rechtbank werd op de duur boos en sprak tot ds. Baay; 'Zorg dat gij volgende week hier weer niet bent, want dan zal ik u ten strengste straffen.' Toen de predikant weer in 'overtreding' geweest was en dus weer voor de rechtbank moest verschijnen, werd de president gemist. Toen de predikant beleefd vroeg waar de president was, werd hem meegedeeld dat hij de week daarvoor overleden was.

Toen dezelfde predikant op een avond een keer naar huis liep kreeg hij op de hoek van de Hoogstraat van een onbekende een klap in zijn gezicht. Ook onder de bevolking was de vijandschap tegen de Afgescheidenen groot. Maar ds. Baay trok zich daar niets van aan en ging door met zijn ambtelijk werk.

Sterke groei

Intussen groeide de gemeente sterk, want in het volgende jaar kwamen er 54 leden uit de Hervormde Kerk over. De predikant trok veel volk. Toch is de uiterlijke bloei maar kort geweest, want in 1845 werd er geschreven over problemen tussen de predikanten Scholte en Baay, wat eindigde in de afzetting van ds. Baay. Later is hij met anderen naar Amerika vertrokken en is daar reeds in 1849 gestorven. Na hem werd in 1849 J.F. Zeebuijth predikant te Leerdam. Dit duurde tot hij in 1868 met emeritaat ging. Het jaar daarvoor is Agnita van der Stelt overleden. Mogelijk is zij door deze predikant begraven.

In 1869 zijn de Christelijke Afgescheiden Gemeenten verenigd met de Kruisgemeenten, onder de nieuwe naam van Christelijke Gereformeerde Kerk. Ook in Leerdam. Van 1872 tot 1883 diende ds. P.J. Baay de gemeente en van 1886 tot 1894 ds. L.A. Smilde. Onder laatstgenoemde werd in 1892 besloten om te onderzoeken of men kon verenigen met de plaatselijke Doleantie-gemeente. De nieuwe predikant ds. N.G. Kapteyn, die in 1895 een beroep aangenomen had naar Leerdam, was hierbij nauw betrokken. Landelijk waren de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Doleantiegemeenten in 1892 verenigd tot de Gereformeerde Kerken. Maar in Leerdam duurde het nog tot 1901 tot beide gemeenten verenigd waren. In datzelfde jaar is ds. Kapteyn naar Werkendam vertrokken. Hij werd opgevolgd door ds. J.E. Reyenga uit Zalk. Toen deze predikant in 1910 een beroep aannam naar Siddeburen, was er spanning in de gemeente. In dat jaar ging namelijk een deel van de gemeente terug naar het vorige kerkverband, de Christelijke Gereformeerde Kerk. In die jaren zochten meer gemeenten weer aansluiting bij dit kerkverband, omdat steeds duidelijker werd dat men in de Gereformeerde Kerken een andere richting koos. In de notulen uit dat jaar staat: 'Om een plaats te verwerven voor het beginsel van 1834'.

Voor zover bekend is Gerrit van der Stelt tot zijn overlijden in 1907 lid van de gemeente te Leerdam geweest. De laatste jaren heeft hij nog meegeholpen om een Christelijke School op te richten.

In 1934 heeft ds. D.L. Aangeenbrug een beroep naar de Christelijke Gereformeerde Kerk te Leerdam aangenomen. Maar op 23 november 1941 preekte hij afscheid van de gemeente, omdat hij zich in dat kerkverband niet meer thuis voelde. Met het grootste deel van de gemeente werd hij opgenomen in het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten. In 1953 sloot hij zich aan bij de Gereformeerde Gemeenten in Nederland.

Geraadpleegde literatuur:

G. van der Stelt, *Het wonder van Gods genade gehouden in de weg der bekering*, Rotterdam z.j.

Ds. K. Deddens, *Geroepen om vrij te zijn*: Gedenkboek Gereformeerde Kerk, Leerdam 1960

Dr. C. de Gast, *De Afscheiding van 1835 in Almkerk en Emmichoven*, Tilburg 1984

5 *Willem Andries de Bakker (29 augustus 1855-23 december 1887)*

5.1 Door de Heere opgezocht

Over het opmerkelijke leven van Willem Andries de Bakker uit Den Bommel is door Cornelia Ruit het een en ander beschreven.

Willem trouwde op 22 april 1886 met Anna de Wachter (1867-1961); volgens de huwelijksacte was zij toen achttien jaar. Zij woonden in Den Bommel, op het eiland Goeree-Overflakkee. Na een gelukkig, maar zeer kort huwelijk, werd zij op 23 december 1888 al weduwe. Haar tweede huwelijk was met Pleun Ruit uit Dirksland. Dit huwelijk was ook kort, want in 1898 was zij weer weduwe. Uit haar eerste huwelijk zijn Jacob en Willempje geboren, Jacob is 75 jaar geworden Willempje slechts twee jaar. Uit het tweede huwelijk zijn Abraham, Cornelia en Maartje geboren. De oudste dochter, Cornelia, was het, die wat heeft opgeschreven over het leven van de eerste man van haar moeder, wat door haar moeder in de loop der jaren verteld is. Zij schrijft hierover als volgt:

Ik hoorde haar, toen ik klein was, daar zo graag over vertellen; dat vond ik dan zo'n gelukkige man. Ik had nog een broertje, dat was een zoon van hem (uit het eerste huwelijk met Willem de Bakker). Een meisje is na zijn dood geboren; zij is maar twee jaar geworden.

Toen de eerste man van mijn moeder 23 jaar was, heeft de Heere hem zeer krachtig staande gehouden in zijn goddeloze zondenweg. Hij kon het plekje aanwijzen tussen Den Bommel en Stad aan 't Haringvliet. Dan zei hij wel eens tegen moeder: 'Op dit plekje Anna, heeft God mij gevonden.'

Hij was op een zondag op weg om zijn meisje thuis te brengen, naar de boerderij waar zij werkte. Daar had hij toen verkering mee. Zij dienden samen de zonde, in allerlei opzichten. Toen hij op dat plekje was, kwam de Heere met een krachtadige stem in zijn hart, want de Heere spreekt als machthebbende en niet als schriftgeleerden, met de woorden, dat, wanneer hij zó door bleef gaan, het dan vreselijk zou zijn om te vallen in de handen van de levende God. Dat ging samen met zó'n kracht en een gezicht van Gods rechtvaardigheid en majesteit, dat hij terug moest en zijn meisje alleen moest laten gaan.

Hij is thuisgekomen bij zijn ouders en naar boven gegaan en o, wat kwamen zijn zonden op hem af. Hij sliep 's nachts naast een broer, die tegen zijn moeder zei: 'U moet mij een ander bed geven, ik kan bij Willem niet slapen, dat is niet uit te houden. Heel de nacht loopt hij uit bed, over de zolder te jammeren: O, mijn zonden, o, mijn zonden.'

Verzoening gevonden

Willem ging toen direct reformeren. Naar de kerk (zij waren Hervormd) en naar de jongelingsvereniging; maar nergens kon hij het vinden. *Zou het zulk een vasten zijn, dat Ik verkiezen zou, dat een mens zijn ziel een dag kwelle? Dat hij zijn hoofd kromme gelijk een bieze?* (Jes.58:5a), sprak de Heere in zijn hart. Nee, hij moest de knopen der ongerechtigheid ontbinden, dus dáár ging hij niet meer heen.

Toen is hij door Gods voorzienigheid te Stad aan 't Haringvliet, in het kleine kerkje, onder ds. D. Bakker gekomen. Daar werd zijn hopeloze toestand gepreikt en werd zijn hart verklaard. Daar werden nog oude psalmen gezongen, die hij nog nooit gehoord had en die werden door hem opgegeten, zo zei hij (de berijming van Datheen). Maar zijn banden kwamen weer terug en och, hoe zou het nog ooit tussen God en hem goed kunnen komen?

Zijn vader was meekrabbroger, dus hadden zij een meestoof. Op een keer toen de nood in zijn ziel zó hoog was, sloot hij zich op in de machinekamer. Daar viel hij voor God neer en begon hij op zijn vingers zijn zonden voor God te belijden, die hij tegen een heilig God gedaan had. Daar viel met kracht in zijn hart: *'Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen'* (Psalm 51:7). Daar zag hij de breuk tussen God en zijn ziel. O, een heilig en rechtvaardig God, die de zonde niet ongestraft kan laten.

Moeder vertelde dan, dat hij toen als het ware de hel geopend zag en de verdoemden in de hel hoorde. Daar mocht hij zó laag voor God buigen, dat hij zeggen kon: 'O God, dat is mijn plaats, dat heb ik voor eeuwig verdiend.' En hij viel weg, om voor eeuwig daarin neer te storten.

Maar daar kwam die gezegende Borg uit de eeuwigheid tussenbeide, de Middelaar Gods en der mensen, met de woorden: *'Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden'* (Job.33:24b). Een Borg en Middelaar uit de eeuwigheid, Die aan het recht des Vaders voldaan had. Daar mocht zijn ziel op dat Zoenoffer zien, Die voor al zijn zonden en al zijn schuld betaald had met Zijn dierbaar hartenbloed, zijn straf gedragen en aan de eis van de wet voldaan had, in Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid. En de eerste Persoon, God als Rechter, nam er genoegen mee en de derde Persoon, God de Heilige Geest, paste het aan zijn ziel toe. De vrede en de liefde van een Drie-enig God vervulde zijn hart.

Moeder vertelde dat hij, na het begin van zijn overtuiging, binnen de tijd van een half jaar met God verzoend was en Hem zijn Vader mocht noemen. Héél Den Bommel geloofde dit, want het was zó zichtbaar geweest.

Moeder zei dan: 'O, wat was ik jaloers op Willem de Bakker.' Zij was toen veertien jaar, want zij was negen jaar jonger dan Willem. Hij wist niet meer hoe lang hij daar in die machinekamer geweest is, omdat hij zó vervuld was van de liefde Gods. Hij schreef de liefde van de Heere op de stofruitjes.

Een dubbele liefde

Moeder vertelde dat hij naar dat kleine kerkje kwam, waar zij hem zag zitten en dat zij zó jaloers was op zó'n gelukkig jong mens! Maar toen zij wat ouder werd, had zij er zo'n last van, want zij werd een dubbele liefde gewaar en daar schaamde zij zich voor. Hij had intussen ook weer een meisje, de andere had hem laten gaan en hij haar. Maar ja, hij wilde toch weer een thuis hebben. Dus die gedachten verfoeide moeder bij zichzelf

Moeder was dienstbode op een boerderij bij Stad aan 't Haringvliet. Het gebeurde, door Gods voorzienigheid, dat zij voortijdig die boerderij verliet, omdat die baas altijd dronken was. Hij had een beste lieve vrouw en vijf kinderen, die kort na moeder, met haar kindertjes naar haar ouders gevlucht is. Moeder was bang om daar in de winter te blijven. Hij durfde zó op moeder te vloeken en zei dan: 'Vrome kinderpitter', tegen haar ('De Kinderpitter' werd de woning genoemd, onder de rook van Den Bommel, nu Zandweg 5, waar haar ouders woonden).

Moeder toonde een afkeer van hem en hij wilde dat anders en daarom vloekte hij tegen haar. Daarom zei haar vader: 'Dan mag ik je daar niet laten blijven en mag je de huur wel verbreken.' Anders was het zonde geweest.

Er was juist op de boerderij bij Den Bommel waar Willem toen knecht was, een plaats vrijgekomen en daar kon zij direct komen. Het was een hele goede plaats voor een dienstbode, want zij was daar als kind in huis. Willem was daar knecht, maar 's nachts ging hij naar zijn ouders. Moeder had hem allang uit haar hoofd gezet, omdat hij verkering had.

Bedrogen

Op een maandagmorgen kwam hij helemaal ontsteld in de keuken om de baas te spreken, want hij zou die week in ondertrouw gaan. De baas was de keuken binnengekomen en moeder was bezig met het aankleden van een kind. De baas had net gezegd: 'Anna, Willem is niet gekomen, heb je niets gehoord of hij soms ziek is?' 'Nee', zei moeder, 'ik ben gisteren wel bij de buurvrouw van zijn meisje geweest en daar was wel iets gaande. Zij had het zo benauwd gehad, maar verder weet ik het rechte niet.' Vervolgens zei moeder: 'Kijk, daar komt hij aan, in de laan, maar hij ziet eruit als een lijk.'

Hij kwam de keuken in en vroeg: 'Baas, zou ik eens een dag of drie weg mogen? Ik wil naar mijn zus in Tholen.' 'Maar Willem', zei de baas, 'je gaat toch deze week in ondertrouw?'

Hij zei: 'Nee baas, dat is voorgoed voorbij; beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald.' Dus de baas gaf toestemming en Willem zei nog: 'Ik heb het zo benauwd, dat ik mij wel tekort kan doen, maar dan moet u maar denken, dat God nooit naar Willem de Bakker heeft omgezien.' Moeder zei nog: 'Daar zorgt God wel voor, dat doet Willem de Bakker niet.'

Binnen drie dagen kwam er een brief dat hij met heel die toestand onder God was gekomen en dat hij naar huis en naar zijn werk kwam.

Het eerste wat hij deed was naar het meisje gaan, die ziek op haar bed lag. Haar moeder deed open en vroeg: 'Willem, wil je Pietje spreken?' Hij zei: 'Nee, u kunt de boodschap die ik voor haar van God gekregen heb, wel aan haar overdragen. Dan moet u zeggen dat ze nooit meer een gezond uur op de aarde zal hebben.' Haar moeder was een bekeerde vrouw en zij nam het in dank van Willem over. Het is inderdaad gebeurd dat zij nooit meer van haar bed gekomen is en zij is heel jong gestorven. Dat meisje had gelogen en het was uitgelekt dat zij wel eens met een ander, met een neef van haar, contact had. Zij was in verwachting van die neef en daarom wilde zij vlug trouwen, om nog het een en ander te kunnen bedekken. Maar het vreselijke was, dat zij er Gods lieve Geest bijgehaald had, om haar leugen op een erge manier te bedekken. Zij is toen direct met die neef getrouwd en heeft een zware bevalling gehad en is al gauw gestorven. Nu moet ik er nog bijschrijven dat dit kind, een meisje, 28 jaar geworden is. Zij is ruim de eeuwigheid ingegaan en haar vader, dus die neef, heeft de Heere krachtadig bekeerd.

O, wat is Gods weg en vrijmacht toch wonderlijk. Maar zij is door de Heere aan deze zijde van het graf al zwaar gestraft, want zij had op een schandelijke wijze die lieve Geest aangetast.

Een band door God gelegd

Maar om op mijn moeder terug te komen. Zij zei dan: 'Wat had ik een medelijden met Willem, dat hem dát moest overkomen, maar nu moet je niet denken dat ik nu dacht dat ik een kans kon maken.'

Nee, zij was nog jong en vroeger was dat toch wel wat anders dan nu, maar het lag er wel. En ja hoor, op een keer vroeg hij haar, dus dat was wat. De mensen waar zij werkte waren er blij mee. Die hielden erg veel van Willem en gunden hem Anna en Anna aan Willem.

Het werd zomer en als zij elkaar zagen had Willem altijd een appel of een ei voor haar. Maar op een

maandagmorgen zei de boerin: 'Anna, wat ben je toch verdrietig.' 'Ach ja', zei moeder, 'Willem meent het niet met mij, hij gaat met mij mee om eens bij mijn moeder te wezen. Hij kan toch wel alleen naar mijn moeder gaan, daar heeft hij mij toch niet voor nodig?' Haar moeder was een bekeerde vrouw. Toen zei de vrouw: 'Dan moet je met koffiedrinken eens weggaan, dan zal ik dat eens aan Willem vragen.'

Toen zij gedronken hadden, riep zij Willem van de andere knechts terug; waarom hij nog een grapje maakte. Maar zij zei: 'Nee Willem, nu moet ik eens wat vragen. Anna heeft verdriet en zij zegt dat je het niet meent met haar, dat je het alleen doet om eens bij haar moeder te komen, waar je toch zonder haar ook naar toe kunt gaan.' Hij zei daarop: 'Hoe komt zij er bij, ik meen het heel echt.' De boerin zei nog: 'Denk erom Willem, nu ben je al een keer zo weggekomen, dat je zó niet met Anna doet!' Maar hij zei vast, dat het niet waar was en dat zij het zich maar verbeeldde. Dus zei de vrouw: 'Zie je wel Anna, Willem meent het echt met je.' Maar moeder zei: 'Nee hoor, ik maak het maar uit.'

Daarna verzon zij een boodschap en liep zij naar het wagenhuis om zand en kalk, waar vroeger alles mee geschuurd werd, waar Willem het paardentuig aan het opknappen was. Hij zei: 'Wel Anna, kom je eens bij mij kijken?' Zij zei: 'Wel nee, zo wit is het niet hoor, ik kom het gelijk maar uitmaken.' Hij zei: 'Maar Anna, meen je dat nu?' Zij antwoordde: 'Ja, dat meen ik, want er is geen hand vol, maar een land vol jongens.' Maar zij moest vlug weglopen om niet hard te huilen, en dát wilde zij niet weten.

Moeder halsstarrig

Dit duurde tot woensdagmorgen en toen kwam hij aan de achterdeur en riep: 'Is Anna binnen?' 'Ja', zei de boerin, 'wil je haar soms spreken?' 'Ach nee', zei hij, 'die zijn schuld belijdt, die doet het voor God en mensen.' En hij zei er verder nog het zijne van. Maar moeder was halsstarrig en keek niet achterom; zij was bij de kachel en roerde in de pap. En ja, zij meende het nog, dus hij kon gaan.

Dat ging zo door tot de andere week zaterdagmiddag. Moeder had koeien gemolken en moest de melk bij de kalveren brengen. Zij dacht dat ze helemaal alleen in de schuur was en van verdriet keerde zij de lege emmer om, op de dorsvloer en ging erop zitten huilen. Daar hoorde zij ineens iemand door de paardengang hard aankomen lopen. Zij dacht: 'Och, dat is Willem,' maar zij kon niet meer weggelopen. Dus kwam hij op de dorsvloer en zag Anna zitten huilen. Hij zei: 'Zit jij hier, Anna, en waar huil je nu zo om? Huil je om mij?' 'Och, welnee', zei ze, 'ik heb ook wel reden genoeg om eens te huilen.' Toen vroeg hij weer: 'Meen je het nog?' 'Ja', zei ze, 'ik meen het nóg.'

'Och Anna', zei hij, 'of je het nu meent of niet, dan zal je onwillig moeten, want ik heb je van God gekregen. Och meid, dat was nu alleen je jonkheid die in de weg stond, niet voor mij, maar voor God en voor de mensen. Nu heb ik je van God gekregen en sta ik met niet één mens meer in rekening.'

'O', zei ze, 'dan meen ik het niet meer, maar dan gaan wij vanavond naar mijn ouders.' 'Al wilde je nu direct' zei Willem. Dan zei moeder wel eens: 'Wat was je toen in je knollentuintje.'

Zo gingen zij 's avonds naar haar ouderlijke woning. Haar vader zei niet zoveel, alleen: 'Je moeten het samen maar uitmaken.' Haar moeder had veel bezwaren en zei: 'Willem, je bent zoveel ouder en wil getrouwd wezen, maar zij is nog zó jong en de oudste van het gezin, ik heb geen uitzet mee te geven hoor!' Daarop zei hij: 'Vrouw De Wachter en De Wachter, ik kom het u vragen, dat is mijn plicht, maar zij is van mij, ik heb haar net gezien zoals zij is en een uitzet heb ik er niet bij gezien'. Dus dat was klaar.

Opoe zei nog tegen moeder: 'Kind, je zult jong getrouwd wezen; de trouwdag vraagt zoveel te eten en het is zo'n arme tijd.' Maar moeder antwoordde: 'Och moeder, wees maar stil hoor. Ik kan met Willem wel roggebrood eten.' Ook dat was dus klaar.

5.2 Een kort huwelijk

Daarna zijn moeder en Willem vanuit de boerderij waar zij werkten, getrouwd, want haar ouders waren intussen verhuisd naar Herkingen. Moeder trouwde met Willem op 22 april 1886; in juli moest zij nog negentien jaar worden. Zij zei altijd: 'Och, ik had met Willem wel Methusalems jaren willen krijgen, maar het was slechts voor één jaar en acht maanden. O, die Willem, zij heeft tot haar 94e jaar over hem gesproken.'

De mensen waar zij werkte en waar Willem knecht was, waren er ook blij mee. Zij waren samen gelukkig en woonden op dezelfde boerderij. Moeder vertelde dat zij daar een lief huisje, met drie ramen in de kamer hadden. Die ramen waren niet zo groot, maar het was wel gezellig en er was ook nog een voorhuis. Bij dat huisje stond een schaapskooi, die ook als schuur gebruikt werd.

's Zondags liepen zij samen naar de kerk te Stad aan 't Haringvliet. Er kwam er wel eens van Gods volk op bezoek en samen gingen zij er ook wel eens naar toe. Dat volk zei wel eens van haar man: 'Als de Heere Willem zo houdt, dan zal hij niet oud worden.' Hij was een godzalige jongeman en leefde dicht bij de Heere. Toch was zijn karakter erg opgeruimd. Moeder sprak altijd zo graag over hem. Zij zei ook, dat zij nooit naar bed ging, wanneer hij wat later dan gewoon thuis zou komen. Dan bogen zij samen hun knieën en hij bad hardop.

Samen zingen

Eens vertelde zij, dat ze samen weer een versje hadden gezongen. Moeder, die vroeger zo goed kon zingen, zei

dan tegen haar man: 'Wel Willem, ik kan met jou toch nooit eens lekker een versje zingen.' Daarop zei hij: 'Ja, dat is waar Anna, maar dat zal ik in de hemel wel beter kunnen doen.' O, wat schrok moeder daarvan, want zij durfde zelf niet eens op de hemel te hopen en nog minder erop te rekenen. Dan was zij altijd jaloers op hem, dat hij met medeweten van zijn ziel, een God voor zijn hart had en een Borg voor zijn schuld. Daar was zij nog zover vandaan, als het oosten van het westen, met alles wat zij wel eens van de Heere mocht smaken en beleefd had.

Het gebeurde wel, als zij samen in het gebed waren, dat hij de Heere vroeg of zij maar van kinderen verschoond mochten blijven. Maar moeder wilde toch wel graag kinderen hebben, want daar was zij erg op gesteld.

Op een keer vroeg zij: 'Waarom vraag je dat soms Willem, ben je bang dat wij er geen eten voor zullen hebben?' 'Welnee kind', zei hij, 'elke mond die God schept, daar heeft Hij ook wel wat voor, maar als de Heere mij in mijn kroost zou inmeten (vergelde), waar ik God mee ingemeten heb, in mijn goddeloze weg, dan zou ik wel willen dat er van mij nooit één op de aarde kwam.'

Hij had het dikwijls zo goed, dan was hij hemels gesteld en dan zag zij aan hem dat hij blonk. Hij ging 's zondagsmorgens altijd heel vroeg de paarden voeren. Dan zei hij: 'Die beesten worden anders onrustig.' Maar hij bleef dan op en ging zitten lezen.

Zo was het ook op een zondagmorgen dat hij weer vroeg op was. Daarna kwam moeder op en zag het aan hem, de glans op zijn aangezicht. Toen zei moeder: 'Ik geloof Willem, dat je het al goed hebt?' Waarop hij antwoordde: 'Ach kind, ik heb het veel meer dan goed, want als wij weldaden van de Koning ontvangen, dan hebben wij het goed, maar ik heb de Koning Zelf ontmoet. Je weet dat ik zo'n bezwaard gemoed heb wanneer ik er over dacht, dat er kinderen zouden komen. Maar nu heeft de Heere mij gezegd, dat ons zaad opgelegd is en met dat zaad zal ik eeuwig aanzitten, met Abraham, Izak en Jakob.' Hij was verheugd in zijn Koning.

Moeder vertelde dan, dat zij nog als een jong meisje was en dat er niets aan de hand was.

Vijftien maanden waren zij getrouwd, toen mijn oudste halfbroer geboren is. Dat was Jacob de Bakker. Toen deze een half jaar oud was is zijn vader gestorven en na zijn dood is er nog een meisje geboren, dat moeder Willempje noemde.

In de tijd van de Doleantie

Hij heeft samen met moeder de zogenaamde Doleantie nog meegemaakt. Ds. D. Bakker had op de preekstoel te Stad aan 't Haringvliet nog gezegd, dat wanneer hij er niet meer was, dat zij dan naar de fabriek zouden gaan om een leraar, omdat zij niet op God konden wachten. En dat is gebeurd. Willem kon er zich niet mee verenigen, maar hij ging toch wel naar de kerk.

Op een zondag moest er weer een leraar komen preken, hij was van Joodse afkomst. 's Middags ging hij samen met moeder naar de kerk te Stad aan 't Haringvliet. Zij kwamen bij het kerkje en toen kreeg hij ineens hevige kiespijn. Hij zei tegen moeder dat zij maar naar binnen moest gaan, maar dat hij terug moest. Dat deed moeder niet, dus gingen zij samen terug. Vlak voor de laan waar zij woonden, dicht bij Den Bommel, zei hij: 'Ga jij maar naar huis, dan ga ik naar de dokter, want die kies moet eruit.' Hij belde aan en het dienstmeisje deed open en intussen viel die hevige kiespijn weg. De dokter was niet thuis, dus ging hij naar huis. Hij had nog nooit kiespijn gehad en heeft het ook nooit meer teruggekregen. Hij was nog nooit ziek geweest.

Dit bracht hem in onderzoek bij de Heere, wat Hij daar nu mee te zeggen had. Toen liet de Heere hem zien, dat als hij weer doorging om onder die leraar naar de kerk te gaan, dat hem dan wat ergers zou geschieden. Toen zei hij: 'Maar Heere, Uw volk dan, die genieten daar zo?' Toen liet de Heere hem zien dat zij dronken waren van zwijmelwijn, maar niet van de ware wijn.

Hij ging het bij de ouderlingen zeggen, waar nog wel echt volk van God onder was. Daar vertelde hij wat de Heere hem getoond had, dat hij wel naar de kerk zou komen wanneer er een preek gelezen werd, maar niet meer bij die leraars.

Een tante van moeder ging bij het ziek- en sterfbed kijken van een ouderling, die toen tegen haar zei, dat hij met een papieren Heere Jezus niet sterven kon. Het is er toen nog diep doorgedaan.

De ouderlingen kwamen hem wel een opzoeken en zeiden: 'Maar Willem, je moet toch je kind laten dopen?'

Dan antwoordde hij: 'Ja zeker, graag genoeg, maar waar mijn ziel niet leven kan bij zo'n leer, daar kan ik ook mijn kind niet brengen; ik hoop op de Heere te wachten. Die heeft mij bebofd, dat Hij nog een leraar zal geven.' Maar hij is daarna al gauw weggenomen, dus dat bleef voor moeder liggen.

Zijn laatste dagen

Het was in de winter, op een zondag, een week voor de Kerstdagen 1887, dat zij beiden, door de sneeuw en gladheid, niet naar de kerk konden gaan, te Stad aan 't Haringvliet. Zij zaten dus een hele dag thuis en de preek werd gelezen. 's Avonds ging Willem de paarden en de andere beesten verzorgen. Het was bij alle boeren een gewoonte dat de knechts dan een poosje kwamen en een kopje melk dronken. Dus die avond vroeg Willem of zij eerst maar een gebed zouden doen, dan kon moeder naar bed gaan, als zij dat wilde. Moeder vond het goed, want zij vond dat je er naar van werd om een hele dag te zitten. Toen hij weg was ging zij naar bed. Hij moest samen met zijn baas ook nog de zieke poot van een paard verzorgen.

Moeder vertelde toen dat zij sliep en om half tien wakker werd, maar Willem was niet thuis. 'Ik dacht', zei ze, 'dat hij achter het paard lag.' Daar werd zij altijd maar mee aangevallen, want het waren zulke wilde paarden. Wanneer hij voorbij reed, dan maande zij hem wel eens met haar hand. Hij zei dan: 'Je bent net als mijn moeder, die doet dat ook; maar als de paarden maar lopen willen dan kan het geen kwaad.'

Dus moeder kwam het bed uit, sloeg wat om en liep op haar kousen naar de boerderij. Zij deed dat omdat het zo glad was, anders zou zij zeker vallen. Gelukkig was de voordeur open en zij riep: 'Is Willem hier?' 'Ja', riep hij zelf terug, 'kom maar hier Anna, hier is het goed.' 'Nee Willem', riep ze, 'wij hebben nog een kind op bed.' Zij was ook niet aangekleed, dus liep zij terug en zij waren bijna gelijk in hun huis.

'Wel kind', zei hij, 'ik was je helemaal vergeten.' Zo ging hij op een hoekje van de tafel zitten, hij vouwde zijn handen, sloeg zijn ogen naar boven en zei: 'O, mijn lieve Vader, wanneer mag ik naar U toe komen?'

Moeder schrok zo en zei: 'Willem, dat zeg je nu altijd maar als je het zo goed hebt, en ik met je kind dan?' Hierop antwoordde hij: 'O kind, boven God is mij op de aarde niets waard, maar onder God ben jij en mijn kind de eerste en nu zegt mijn Koning: 'Laat uw weduwe en uw wees achter, dat die op God vertrouwen.' Dat zul je zelf niet kunnen, maar dat zal mijn Koning voor je doen, daar laat ik je aan achter.' Toen vouwde hij zijn handen weer, sloeg zijn ogen naar boven en zei weer: 'O mijn lieve Heere en Vader, wanneer mag ik naar U toe komen?'

De laatste zondag, de eeuwige sabbat

De daarop volgende zondag, het was de eerst Kerstdag, lag Willem al in zijn kist en de andere dag is hij begraven. De vrijdag daarvoor, om elf uur 's morgens, is hij naar zijn lieve Vader gegaan, op de leeftijd van 29 jaar. (Volgens de geboortacte moet hij toen 31 jaar geweest zijn.)

Moeder vertelde, dat zij die week daarvoor weer zo gejaagd was. 's Woensdags was hij nog bij zijn ouders geweest, wat hij elke avond deed. Op het einde van de laan woonden twee bekeerde mensen. Die man moest net even buiten wezen, dus ze hielden nog even een praatje. Toen die man weer bij zijn vrouw kwam, zei hij: 'Vrouw, geloof je wel dat Willem niet lang meer op de aarde wezen zal, die hoort in de hemel.'

Donderdagsmorgens zat moeder overeind in haar bed, te huilen met haar kindje, dat een zware kou op zijn borst gevat had. Toen zei Wille m: 'Wat doe je toch Anna?' 'Ja Willem', zei ze, 'jij slaapt maar en kijk eens naar dat kind?' 'Ach nee', zei hij, 'ik slaap niet, maar ons kindje neemt de Heere niet weg.' Moeder antwoordde: 'Dan weet ik niet wat er zal gebeuren, ik ben zo naar.' 'Ach kind', zei hij, 'je bent maar een beetje zenuwachtig.'

Om tien uur kwam hij samen met nog een knecht om koffie te drinken bij moeder. Toen kwam er eerst nog een oude man, een lief kind van God, die vroeg, of het goed was dat hij op de koffie kwam. Waarop moeder antwoordde, dat hij maar naar binnen moest gaan en dat Willem ook zo kwam. Zij dronken een bakje koffie en zij praatten wat. Willem was een varkenshok aan het timmeren, daar moest dan een biggetje in. Toen zei moeder: 'Wel, wel, wat hebben jullie nog een leven voorhanden.' Toen zei Willem: 'Wat ben je toch zenuwachtig, het is toch geoorloofde praat.' Toen gingen zij weer vlug weg.

Moeder ging daarna naar buiten om de aardappels in een pan te wassen en Willem kwam gelijk uit de schuur, die aan hun huisje grensde. Ze zei altijd: 'Ik zie het nog voor me, met een mand waar maar één oor aan was, zijn rode zakdoek daar omgeknoopt. De mand op zijn schouder, gevuld met haver voor de paarden, liep hij naar de ander schuur. Met zijn andere hand zwaaide hij nog naar mij en ik zwaaide bezorgd terug, zoals ik gewoon was, wanneer hij met paarden zo hard voorbij reed.'

Het ongeluk

Dat was de laatste groet. Moeder ging naar binnen, stookte de kachel nog eens goed op en zette de aardappelen op. Zij was daar nauwelijks mee klaar toen de kamerdeur openging en daar stond de baas. Hij zag zó rood en huilde: 'O Anna, schrik toch niet, want Willem heeft een klap van een paard gehad.' 'O', riep moeder, is hij dood?' 'Nee', zei de baas, 'maar het is wel heel erg.' Moeder vloog voor de baas uit en daar kwamen ze hem net de schuur uitdragen, een laken was om zijn hoofd, alles onder het bloed.

Willem had die mand neergezet, de paardenkam genomen en bij het eerste paard gebeurde het al en daar lag hij toen achter, tegen de muur, met de kam nog bij zich.

Zij droegen hem in huis en legden hem neer op een bed, op de grond, voor de kachel. Het huisje stroomde vol met familie en met andere mensen. Het kleine kind hadden zij bij de boerin op de hofstee gebracht. De dokter werd gewaarschuwd, maar die was bezig bij een vrouw die moest bevallen. Daarna zijn ze in Ooltgensplaat om een dokter geweest. Toen hij kwam heeft hij Willem onderzocht; hij lag totaal buiten kennis en bewoog steeds één arm op en neer.

Moeder deed niet anders dan gillen, zij kon niet van droefheid huilen. De dokter ging weg en beloofde dat hij die middag nog terug zou komen. Hij kwam om vier uur en vroeg of haar man nog leefde. Moeder is toen op de hofstee gebracht en de dokter heeft nog alles gedaan wat volgens zijn praktijk mogelijk was.

Daarna vroeg hij waar het vrouwtje was. Nadat zij gezegd hadden dat zij op de hofstee was, zei hij: 'Dan moet u haar eerst halen, want zij kan er beter bij wezen en het zien als haar man er in blijft.' Dus werd moeder gehaald en zij zat op haar knieën aan de ene kant naast haar man en de dokter zat op zijn knieën aan de andere kant. Toen

liet hij aan moeder het wondje zien boven op zijn hoofd. Moeder zag ook dat zijn grote teen nog bewoog en dat maakte haar zó bedroefd, dat zij aan het schreien raakte.

Moeder was toen twintig jaar. De dokter was ook nog een jonge man en zei: 'O vrouwtje, ik voel zo wat het voor u is, want ik weet het.' Hij had zes weken voordien zijn vrouw verloren in het kraambed van haar eerste kind. Hij had dus ook een baby, maar geen vrouw meer. Toen zei die dokter: 'Maar het is voor uw man veel erger dan voor u.' Dat trof haar zó diep, dat zij sprak: 'O nee dokter, mijn man heeft in zijn leven een God voor zijn hart leren kennen en hem is een Borg voor zijn schuld geschonken. Mijn man kan wél sterven, maar ik niet, ik mis dat nog. Hij zei daarop, dat moeder óók nog zo gelukkig kon worden.

Wat een tafereel was dat, allemaal jonge mensen. Toen zei de dokter: 'Uw man kan niet meer beter worden, hij is leeggebloed en al zijn hersens zijn ook weggevoerd. U had dan toch een man zonder verstand gehad.' 'Ja', zei ze dan, 'toen heb ik hem even aan God gegund, maar o, ik kon hem toch niet kwijt.'

Een dertienjarig broertje van Willem zei steeds: 'Anna, je moet om Willem niet zo huilen, hij is eeuwig bij zijn Koning in de hemel.'

Zo is hij die volgende maandag begraven en moeder bleef daarna nog een week bij haar schoonmoeder in Den Bommel. Daarna is zij met haar kind en alles wat zij had, naar haar ouders, te Herkingen gehaald. Dus was in het huisje ineens alles weg.

Na enkele weken zei opoe tegen moeder, dat zij ook eens mee moest gaan naar de kerk, naar de leesdienst. 'Och nee', zei ze dan, 'dan ben ik zó bedroefd en het is toch alleen maar om Willem.'

Maar opoe hield vol en zij ging mee. Daar werd de zestiende zondag van de Heidelbergse Catechismus gelezen en toen nam de Heere Willen van haar af. Daar heeft zij mogen proeven, wat Willem nu geschonken was en zij heeft dát gemis noot meer gehad.

5.3 De bekering van een tante

In het jaar vóór mijn moeders eerste man stierf, kwam er een tante bij hun op bezoek, die dicht in de buurt woonde. Zij had een groot gezin, maar zij leefden in een ongekende armoede, zodat er ook kinderen van armoede en ellende gestorven zijn.

Nu moest er een kind gedoopt worden en kwam zij bij moeder vragen of zij voor het dopen een jas van moeder mocht aandoen en haar man en jas van Willem. Moeder vond het goed, maar ze zei: 'Denk er om dat er niets aankomt hoor, want ik ben er erg zuinig op en jij doet maar wat, je geeft nergens meer om.'

Nadat zij de kleren gebruikt hadden werden zij weer teruggebracht. Toen zei moeders eerste man: 'Wel tante, bent u niet boos op God, dat mijn vrouw zulke kleren heeft en u niets?' Maar tante zei: 'Welnee, ik ben die armoede gewend.' Daarna zei Willem: 'Nu bent u eigenlijk te arm dat één mens nog met u te doen wil hebben, maar nu zou de Heere nog met u te doen willen hebben, daar bent u niet te arm voor.' Toen zei tante: 'Als dat ooit gebeurde, aan zo iemand als ik, dan zou de hemel en de aarde wel dreunen.' Zij dacht er toen aan, dat door een oude vrouw voor haar gebeden was, of er *voor die doorn eens een dennenboom en voor die distel een mirtenboom mocht opgaan.*

Een hulp op de boerderij

Tante was nog een heel jong meisje toen zij op een boerderij moest gaan werken. Het was bij een man met zes kinderen. Zijn vrouw was gestorven en nu had zijn oude moeder de leiding. Zij was een Godvrezende christin, maar het jonge meisje was tegenovergesteld, met een ongedurig karakter, wulps en grof. Dus had die vrouw veel met haar te stellen. Vermanen hielp niet, want daar ging zij tegenin, zodat de vrouw op de duur dacht: 'Ik zal maar zwijgen, dat is misschien het beste. Er is met haar geen goed garen te spinnen'. Zij noemde dat: 'In haar sop gaar laten koken.'

Op een keer was het zó erg dat zij er geen raad mee wist. Zij gingen eten, waarbij de vrouw altijd hardop bad en dankte. Die keer bad zij: 'Heere, wilt U voor die doorn nog eens een dennenboom en voor die distel nog eens een mirtenboom doen opgaan?' (Jes. 55:13a). Dat sloeg bij tante, het jonge meisje, naar binnen. Zij dacht: 'Dat is voor mij bedoeld.' Haar geweten sprak ook dat het zo was. Zij was een doorn en een distel. Maar zij wilde daar niets van weten, want toen de vrouw *amen* had gezegd, zei ze tegen haar: 'Bidt maar voor jezelf, brutaal jong.'

Het werd met tante niet beter. Op een nacht, korte tijd daarna was er een hevige onweer, wat bijna de hele nacht duurde. Allen waren uit bed gekomen en zaten in de kamer. De kinderen gingen uiteindelijk huilen en vroegen: 'O opoe, bidt toch eens voor ons.' Tante was ook blij dat de vrouw dit deed, zij was ook bang en had wel onder haar vleugelen willen zitten. Tot ieders verwondering hield het onweer toen op en hoewel er in de buurt veel gebeurd was, waren zij bewaard. Toen was tante voor een poosje niet zo brutaal, want zij moest er ook weer aan denken dat zij die doorn en die distel was, waarmee het op deze wijze niet goed zou uitkomen.

Getrouwd

Tenslotte is tante ook getrouwd en zij had een man die erg goed was, maar hij was straatarm. Zij kregen kind op kind, zodat het nog moeilijker werd om aan de kost te komen.

Op een zaterdagavond kwam er een buurvrouw. Zij zei tegen haar: 'Buurvrouw, ga je mee, dan gaan we vragen bij de rijke lui, die kunnen ons helpen, want wij hebben bijna niets in huis.' Dat had zij nog nooit gedaan, maar de armoede zette haar over alles heen. Eerst gingen zij samen naar de dorpsdominee. Zij kregen daar allebei een gulden. Dat was een groot bedrag in die tijd. De buurvrouw wilde nog naar anderen ook gaan, maar tante zei: 'Ik ben nu zó rijk, ik heb nu weer zat.' Later heeft zij dit nooit meer gedaan.

Nu hadden zij in hun huwelijk nog nooit een meisje gehad, maar allemaal jongens. Uiteindelijk kregen ze ook een meisje, waar zij zó om verlangd had. Zij groeide voorspoedig op, wat ze niet zo gewend waren. Het was meestal maar tobben. Zij was heel trots op dit meisje.

Naar de kermis

Het kind was twee en half jaar en in die tijd was het kermis. Van de mensen waar zij werkte kreeg ze hele mooie kleren voor het kind. Zelf ging zij nog naar een winkel waar zij een hoedje bestelde. Dit moest donderdagmorgens klaar zijn, want dan zou zij haar meenemen naar de kermis. Ja, het zou alles voor elkaar komen.

Donderdagmorgens ging zij eerst nog een poosje werken en daarom bracht zij haar dochtertje bij een ander. Maar wat gebeurde er? Om half 8 werd zij al geroepen omdat haar kind ziek geworden was. Dus kwam zij naar huis en om half 12 stierf het meisje al.

Toen kwam er weer duidelijk voor haar aandacht dat zij die doorn en die distel was. Zij stond met haar beide handen naar boven en riep uit: 'O God, had mij toch genomen. Dat arme schaap heeft nog geen kwaad gedaan, maar ik ben een doorn en een distel van ongerechtigheid.' Zij bedoelde niet dat het kind in Adam niet gevallen was, maar dat zij nog geen kwaad gedaan had zoals haar moeder.

Toen kwam zij op de plaats dat zij voor God mocht buigen, dat Hij geen onrecht gedaan had, als Hij haar had weggeveegd met de bezem des verderfs. O, wanneer zei dat vertelde, dan bleef er geen oog meer droog.

Ook kwam de omkeer in haar leven en daar vertelde zij later over, van het eeuwige wonder, dat God haar hart toen vernieuwd heeft en dat voor de doorn en de distel een dennenboom en een mirtenboom opgegaan is. Ze zei dan: 'Wat heb ik toch veel aan die oude vrouw moeten denken.'

Een begeerte naar Gods instellingen

Daarna kreeg zij begeerte naar Gods Woord en om naar de kerk te gaan, ja om alle zonden te haten en er vandaan te vlieden. Op een keer wilde zij naar de kerk. Zij had zó'n sterke begeerte om te luisteren naar Gods Woord, maar een klein kind wat zij hadden, was heel lastig en huilde steeds. Haar man zei toen: 'Ja vrouw, bij zo'n huilend kind blijf ik niet thuis.' Het was dus moeilijk, maar er zat niets anders op dan dat zij thuis bleef. Zij hadden ook maar twee centen meer, voor één van beiden om naar de kerk te gaan. De kinderen hadden zij zonder geld naar de kerk gestuurd.

De kerk was nog maar net begonnen toen haar kind in slaap viel. Toen is tante op haar knieën voor God neer gevallen. Zij vertelde daar later van: 'Zo'n kerktijd als toen, had ik nog nooit beleefd. Alles mocht ik aan God vertellen, hoe graag ik opging en dat ik nu verhinderd was. Met al mijn noden van ziel en lichaam mocht ik tot Hem komen.' Toen de anderen weer thuis kwamen lag zij nog op haar knieën en zij geloofde vast dat de Heere ook uitkomst geven zou in haar armoede.

De andere morgen kwam de molenaar met een half mud meel, die zei: 'Dit moest ik van iemand bij u brengen.' Een half uur later kwam er een andere molenaar met dezelfde hoeveelheid meel en ook met dezelfde mededeling. Korte tijd daarna kwam er iemand met een groot stuk spek.

Wanneer zij dit later vertelde, dan kon men ze in haar tranen wel wassen en ze zei toen: 'Daarna ben ik nooit meer zó arm geweest en ik had het toch maar alleen aan God verteld.'

Betrekking op het Heilig Avondmaal

Ook vertelde zij toen hoe zij voor het eerst het Heilig Avondmaal meevierde. O, dan was zij geheel in tranen vanwege het wonder dat God voor zó'n doorn en distel dit bereid had. Zij zei: 'Daar had ik een vreugde in God, een vreugde die de arme wereld niet kent.'

Op een keer, zou het Avondmaal weer bediend worden, waartoe zij een sterke, innerlijke zielsbegeerte kreeg. Zij ging naar de voorbereidingspreek en wilde zich inspannen om goed te luisteren. Maar zij werd steeds geplaagd dat zij geen geschikte kleren daarvoor aan had. Dan zat zij weer te rekenen wat een nieuwe jurk met een keuvel erbij zou kosten. Dat kon zij nooit betalen en dan schrok zij weer op. O, wat verschrikkelijk zulke gedachten te hebben en dat onder een voorbereidingspreek. Zo kwam zij zielsbedroefd uit de kerk, want zij had niet kunnen luisteren.

De andere morgen liep zij over de straat en werd door een vrouw geroepen, die haar vertelde dat er een nieuwe jurk voor haar besteld was, met een keuvel erbij. Die vrouw beloofde ook dat de jurk dezelfde week nog genaaid zou zijn. Dat zag tante als een wonder van God en zij wist geen raad vanwege haar onwaardigheid. Zij begon de duivel te tarten en zei: 'Wel duivel, dat zit je niet glad!'

Later, toen haar kinderen groot waren en verloofd, zei ze tegen haar man: 'Ga de jongens eens halen, zij zullen beslist op de kermis zijn, o, ik kan dat niet meer uitstaan.' Maar haar man zei: 'Ik doe dat niet hoor, het zijn geen kleine kinderen meer.' Dan ging zij zelf de jongens halen en riep ze uit de draaimolen. De mensen die daarbij waren sprak zij ook aan, dat zij daar niet hoorden, dat zij zo op weg naar hun eeuwig verderf waren. Dan zei ze: 'Geloof mij en neem een voorbeeld aan mij. O, om zo moedwillig tegen God te zondigen, dat komt ons zó duur te staan. Hier reeds in de tijd en daarna in de eeuwigheid. Zoek de Heere terwijl Hij te vinden is, roep Hem aan terwijl Hij nabij is.' Zo stond zij dan bij de draaimolen te preken.

Op een andere keer was het Kerstfeest. De jongens met hun verloofden bleven maar weg. Tegen haar man zei tante: 'Ga eens kijken waar ze zijn?' Maar hij zei: 'Ik niet hoor, zij lopen op hun eigen benen.' Toen ging zij zelf, hoewel het al donker was. Zij geloofde vast dat zij op de zelfde weg liepen, waar ook anderen liepen. Hoe zij ook hun namen noemde, zij deden of zij het niet hoorden. Toen zei ze hardop: 'O God, laat mij eens zien dat zij het wél zijn.' Toen viel er plotseling een bliksemstraal uit de hemel, en dat op de Kerstdag. De jongens waren van schrik nog eerder thuis dan hun moeder.

Ook dit is een ware historie, door tante verteld, toen zij in 1909 een nacht bij ons logeerde. De Heere maakt nóg van een doorn een dennenboom en van een distel een mirtenboom!

5.4 De God van uw zaad

Willems broer en zussen

Toen Willem stierf had hij nog een broer van dertien jaar. Hij was niet als een ander, maar ook wijs als geen ander. Hij heeft niet veel naar school gegaan. Zijn vader is kort na Willem ook gestorven. Zij waren Hervormd gebleven en de dominee kwam hem wel eens opzoeken. Als Piet de kans kreeg deed hij zijn mond open. Hij vroeg op een keer: 'Dominee, kent u ds. Ruben?' Maar die kende de dominee niet. Toen zei Piet: 'U preekt wel goed dominee, maar er zit geen pit in uw preken. Dan moet u ds. Ruben eens horen, daar zit pit en merg in.' Toen zei opoe: 'Foei Piet, zul jij je mond wel eens houden.' Maar de dominee zei: 'Nee, vrouw De Bakker, laat die jongen eens praten.'

Na de dood van opoe is Piet bij een boer terecht gekomen. Die liet hem nooit alleen werken, want hij had toevallen. Die boer had drie dochters, die hij wel eens aansprak: 'Het ligt op mijn hart, ik moet jullie weer eens komen waarschuwen. Daarna ging hij weer weg en moeder zei dan: 'Zij konden dat van hem hebben.'

Op een avond toen zijn zussen, die allebei met een schipper getrouwd waren, met hun schip in de haven lagen, was Piet hemels gesteld. Hij ging naar hen toe en zei: 'Nu komik jullie voor het laatst nog eens waarschuwen en vermanen, want vannacht mag ik naar mijn lieve Koning en naar mijn eeuwig huis.' Daarna ging hij weg en werkelijk, die nacht kreeg hij een benauwdheid, wat hij wel meer had, en hij bleef erin. Hij was toen 28 jaar.

Een van de zussen van Willem was Johanna, getrouwd met M. van Zanten, is hier op 14 mei 1952 in het ziekenhuis te Dirksland gestorven. Zij heeft drie weken lang zó ruim van haar Koning mogen getuigen. Acht dagen lag zij op haar sterfkamertje en zij is zeldzaam ruim weggegaan, zó verlangende. Om jaloers op te zijn; zij was in de tachtig jaar.

Te Herkingen

Moeder woonde nu dicht bij Herkingen en is daar ook lid van de kerk geworden. Dominee M. Ruben uit Terneuzen preekte daar regelmatig. Hij heeft later ook haar dochtertje gedoopt, dat na de dood van haar man geboren is. Daar wil ik ook nog wat van schrijven, want de Heere heeft het toch bevestigd wat Hij Willem beloofd heeft, om een lieve leraar te schenken, een knecht van God. Eerst is moeder lid geworden en de week daarna zijn haar kindertjes gedoopt. Jacob was toen drie jaar en Willempje was precies twee jaar. Er was de laatste vijf jaar niemand gedoopt, er waren nu tien echtparen en moeder stond alleen. Zij had twee kinderen en er waren er nog meer die meer dan één kind te dopen hadden. Opa had gezegd: 'Ik kom wel bij je staan,' maar moeder zei: 'Nee vader, want u bent Willem niet, dat moet u niet doen.' Toen stelde opa voor dat hij bij haar zou komen zitten, wat moeder goed vond.

De dominee liet zingen uit Psalm 54 vers 1:

*Och, Heer' almachtig, help toch mij.
Door Uwen Naam en sterkte krachtig;
Neem mijn zaak aan, wees mijns gedachtig,
Laat Uwe macht verschijnen vrij.
't Gebed dat ik nu doe verhoort;
Wil Heer', neigen tot mij Uw oren;
Opdat Gij moogt goediglijk horen
De woorden, die ik brenge voort. (berijming Datheen):*

Dat was zó gepast voor moeder en zeker ook voor de dominee zelf. Moeder kreeg er kracht door; wanneer de

Heere moeder wilde helpen, dan kon zij er door komen. De kinderen van moeder doopte hij het laatst en in het gebed droeg hij eerst de andere doopouders op en daarna moeder. Zij kon dat gebed, wat hij voor haar deed, nog nazeggen, onder meer: 'Och Heere, hier zit nu het overschot van Uw knecht, met haar zaad. Die knecht, die U zo jong naar U toe hebt willen nemen. Wil haar sterken en ondersteunen. En och, mocht het wezen Heere, dat zij in de rol des boeks van eeuwigheid is opgetekend, ook met haar zaad. Dat zij genade in Uw ogen mag gevonden hebben en geef haar ook dat leven dicht bij God.'

Toen moeder belijdenis gedaan had, die week daarvoor, voor de kerkenraad, had ds. Ruben voor het eerst moeder ontmoet en toen had zij heel haar hart voor hem mogen uitstorten en verklaren. Het was voor haar een gewichtige tijd geweest.

Willempje óók onder de jonge zangers

Twee maanden later kwam de Heere haar weer diep te beproeven, zij was toen 22 jaar. De Heere kwam dat meisje weg te nemen na een ziekte van een dag en een nacht. Zij kreeg plotseling griep in een erge mate. Ik heb kort voor haar sterven aan moeder gevraagd of het een mooi meisje was. 'O', zei ze toen, 'dat meisje was toch zo'n mooi en lief meisje, met donkerbruin haar en zulke lieve bruine oogjes.' Zij had wel eens verteld, toen zij nog niet kon lopen, was zij toch al zó schrandler voor haar leeftijd. Maar zij had last van schreeuwende zenuwen, want wat moeder meegemaakt had met het ongeluk van haar vader, was toen vóór de geboorte al op het kind gevallen.

Zij werd dus heel ernstig ziek en dan was het of zij af en toe hevige aanvallen in haar ziel kreeg. Dan riep zij: 'O moetje, zusje moet bidden.' Zo noemde zij zich. Dan zei moeder: 'Och liefje, je bent zo ziek, je kunt toch niet eten?' Dan zei het meisje weer: 'Nee, zusje moet niet eten, zusje moet bidden.' En als moeder het dan niet deed, dan zei ze: 'O, opoetje, zusje moet bidden.' Daar hadden zij al heel de nacht mee getobt en 's morgens toen moeder op haar knieën voor haar bedje zat, kwam zij weer: 'O moetje, zusje moet bidden.' Maar moeder zei weer: 'Och liefje, je bent zo ziek, je kunt toch niet eten?' En weer zei ze: 'Nee, zusje moet niet eten, zusje moet bidden.' Daarna: 'O, opoetje, zusje moet bidden.' En tegen moeder: 'O, moetje, zusje moet niet eten, zusje moet bidden!'

Toen zei opoe: 'Anna, dat kind heeft zielennoed, dat zal jij moeten doen.' Toen zei moeder tot opoe: 'Doet u het maar voor me.' 'Nee', zei opoe, 'het is jouw kind Anna, het ligt op jouw weg.' Opoe was toen nog een van verre staand mens en moeder ook nog. Moeder vertelde dat zij het er maar op gewaagd heeft. Zij zat op haar knieën voor het ledikantje en zij nam de handjes in die van haar gevouwen en toen heeft zij het kind, met al haar noden van ziel en lichaam voor de Heere mogen neerleggen. Ze zei: 'Ik kreeg voor dat kind, wat ik voor mijzelf nog nooit gehad had.' Zij mocht haar voor de Heere neerleggen, dat zij wel klein was, maar met een volmaakte ziel en hoe zij nu ook in haar diepe val, daar voor God verdoemelijk lag. En daar kreeg zij het kind voor de Heere over en zij kreeg haar in de Borg terug. Zij kreeg onder het bidden in de dadelijkheid de woorden dat zij haar van God kreeg: *'Mijn zuster, o bruid; gij hebt Mij het hart genomen met één van uw ogen, met één keten van uw hals'* (Hoogl. 4:9b).

Zij was met haar kindje in God verzonken. Toen moeder 'Amen' gezegd had, was zusje zó rustig en zij heeft niet meer over bidden gepraat. Toen was het hartje beslist ook in God gerust, de Heere had op Zijn eigen werk neergezien. Zij had Hem het hart genomen met één oog van haar ziel en een keten van haar hals, dat was Zijn Eigen werk. Het meisje was toen twee jaar en twee maanden.

Haar vader had gezegd dat hij met zijn zaad zou aanzitten met Abraham, Izak en Jacob. Toen is het kind zó ziek geworden, dat het 's avonds al helemaal buiten kennis lag.

Ouderling L. van der Sluijs uit Herkingen kwam nog kijken. Hij ging daarna weg, maar kwam gelijk weer terug en zei: 'Laten wij voor het kind de Heere aanlopen.' Die man kreeg veel gebed voor het kind en ten slotte haalde hij aan in het gebed, dat, als het kind nu toch de Heere toebehoorde, of Hij haar dan maar genadig tot Zich wilde nemen. Het lijden van het kind was niet meer om aan te zien. Moeder zei dan: 'Zij lag te drijven in haar doodszweet.'

Hij ging weer weg, maar toen zij hem uitgelaten hadden gaf zij de laatste snik. Zij konden de ouderling nog terugroepen, om te zeggen, dat het lieve kind gestorven was. Voor moeder lag het zó vredig en ruim, zij had het kind van God gekregen in die lieve, dierbare Borggerechtigheid van Christus. Opoe wilde het wel geloven, maar met het geloof van haar, had zij de vrucht er niet van. Toen vroeg zij, of zij van de Heere een teken mocht vragen: Als haar kistje gesloten werd, of er dan een kind van God bij mocht wezen, die er dan ook wat bij mocht spreken. En dat gebeurde, want dezelfde ouderling Van der Sluijs stond erbij en zei: *'Zalig zijn de doden, die in den Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen'* (Openb. 14:13b). Wat smolt opoe daar onder weg. En o, nu juichen zij allen voor de troon: Willem, moeder, Willempje en Jacob.

Jacob

Later heeft de Heere Jacob krachtdadig staande gehouden, want hij was eerst nog diep in de wereld terecht gekomen, maar dat heeft hij ook diep moeten inleven. Toen heeft hij drie dagen in zijn huis te Ouddorp, van benauwdheid van boven naar beneden gelopen. De duivel liet hem zomaar niet los. Toen, in die hevige nood,

kwam de Heere hem voor met: *'Zie, de Leeuw Die uit den stam van Juda is, de Wortel Davids, heeft overwonnen'* (Openb. 5:5). De benauwdheid was weg, hij was weer een gewoon mens en kwam direct daarna naar moeder.

Er wordt wel eens gezegd, dat iemands haren ten berge rijzen en dat had ik toen werkelijk gezien. En daar is hij schuld gaan belijden, tegen God gezondigd, tegen al de vermaningen van moeder gezondigd en tegen het volk van God gezondigd. Er kwam toen in zijn hart:

*'k Bekend', o HEER', aan U oprecht mijn zonden;
'k Verborg geen kwaad, dat in mij werd gevonden;* (Psalm 32 vers 3)

Zijn vrouw durfde hem niet alleen laten, maar hij zei: 'Laat mij maar gerust gaan, want de benauwdheid komt nooit meer.' Maar daarna kwam de Heere hem een arme zondaar voor Hem te maken, want hij had de Leeuw uit de stam van Juda wel door het geloof gezien, Die hem uit de helse macht verlost, maar dat was ongenoegzaam tot zaligheid. Nu moest hij de Borg nog leren kennen als het geslachte Lam van God. En dat heeft de Heere willen doen, door Hem ruim aan zijn ziel te openbaren. Hij mocht getuigen dat de Heere hem van schuld en straf ontheven had, alleen in het dierbare bloed van Christus.

Op zijn laatste ziekbed kreeg hij nog een diepe beproeving, maar vier dagen voor zijn dood kwam de Heere zijn ziel te verlevendigen en toen verlangde hij om heen te mogen gaan. Dan wees hij naar boven, want hij kon niet meer praten. En dan kon hij zó vredig en blijmoedig naar je kijken. Voor hij de laatste adem uitblies, hoorde hij de hemellingen en zei: 'Hoor, nu duurt het maar eventjes meer.' Hij is vijfenzeventig jaar geworden en in 1962 overleden.

Het tweede huwelijk

In april 1891 is moeder weer getrouwd, hoewel zij dat eerst niet van plan was, maar nadat zij wist hoe de Heere haar eerste man van haar weggenomen had, durfde zij een tweede huwelijk weer aan. Zij trouwde met Pleun Ruit uit Dirksland, die negen jaar ouder dan moeder was, dus van dezelfde leeftijd als Willem.

Maar vóórdien is zij eerst lopend naar Den Bommel geweest, naar Willems moeder, om te vragen wat zij er van dacht. Zijn vader was intussen al gestorven. Haar schoonmoeder vond het direct goed en zei: 'Anna, je bent nog zó jong en als je denkt dat die man een goede vader voor Jacob zal zijn.' Dat geloofde moeder wel, want hij hield zoveel van Jacob. De familie van Willem is altijd goed en lief voor moeder en ons geweest, ook de neefjes en nichtjes die er nog zijn.

Hoe de Heere met moeder doorwerkte

Moeder was elf jaar toen de Heere op haar neerzag. Op een winteravond ging zij met haar vader en nog meer mensen uit Den Bommel naar Stad aan 't Haringvliet, naar het kleine kerkje, waar ds. D. Bakker uit 's Gravenpolder preekte. Zij luisterde pas na de toepassing, toen de dominee zei: 'Laten wij nu eens tot onze harten inkeren, wie daar wat van heeft leren kennen en wie niet.' De dominee sprak over het eeuwig geluk, dat hier reeds in dit leven begint en wat het is die God te kennen en wat voor dat volk weggelegd is. Maar ook wat het is voor degenen die daar nu nog vreemdeling van zijn en als zij daar buiten blijven, wat hun dan in de eeuwigheid te wachten stond.

Dat trof haar zo, dat zij anders uit de kerk kwam, dan dat zij er ingekomen was. Later heeft zij wel eens verruiming gehad, tot haar op 20-jarige leeftijd de weg der zaligheid ontsloten is in de Borg en Zaligmaker.

Moeder was 29 jaar, en het was in de zomer dat moeder 's morgens vroeg altijd nog meeinging naar het land om wat bij te verdienen, terwijl de kleine kinderen nog sliepen. Jacob was toen tien jaar en zorgde al voor de koeien. 's Avonds gingen zij al vroeg naar bed, want de andere morgen moesten zij om 3 uur reeds opstaan.

Op een avond zei mijn vader: 'Anna, zouden wij niet naar bed gaan, want morgen is het weer vroeg dag.' Toen zei moeder: 'Pleun, ik durf niet naar bed, ik moet sterven en ik kan God niet ontmoeten en als ik in slaap zou vallen, o, dat kan ik niet.' Vader zei: 'Je bent toch niet ziek?' Maar moeder zei: 'O, ik ben veel erger dan ziek'. Ja, dat was zij en zij bleven nog een poosje zitten. Moeder was zó bang, dat zij schreide tot de Heere. Toen kwam er met kracht in haar haart: *'Vrees niet, gij wormpken Jacobs, gij volksken Israëls. Ik help u, spreekt de HEERE'* (Jes. 41:14a). Daarop volgde: 'Uw sterven is u gewin, want uw leven is met Christus verborgen in God.'

Dat gaf haar zoveel kracht dat zij zei: 'Laten wij nu maar naar bed gaan, Pleun.' Toen zij op bed lagen zei vader: 'Je hebt het toch wel erg benauwd hé Anna?' Moeder zei: 'Welnee Pleun, als je wist in welke toestand wij verkeren, ook jij Pleun - maar je bent er nog blind voor en mijn ogen zijn er voor opengegaan - o, dan moest er geen haar meer op mijn hoofd blijven en die blijven er nog op, dus zó benauwd heb ik het niet.'

Zij had toch nog een poosje geslapen en was toen opgestaan. Om 4 uur ging ieder naar het land en moeder ook. Zij liep alleen naar het land en kwam langs een wei met koeien, die volgens haar gewaarwording, haar boos aankeken, alsof zij zeggen wilden: 'Het is jou schuld dat wij onder de vloek liggen.' Alles wat zij zag veroordeelde haar en zelf voelde zij dat zij ook onder de vloek lag.

En zo kwam zij op haar bestemde plaats (ik ben kort voor haar sterven nog eens met haar daar naar toe gewandeld. Daar heeft zij dat plekje aangewezen, waar het gebeurd is). Zij vertelde: 'Daar stond ik, ik kon niet meer verder leven. Daar daalde de Heere in mijn hart en ik stond in de dadelijkheid voor een heilig en rechtvaardig God. Daar zag ik mijn zonden, die reikten van de aarde tot de hemel en zei: 'O God, in de hemel kunnen die niet komen.' Die zijn het die een eeuwige scheiding, door mijn diepe val, tussen God en mijn ziel bewerkt hebben en dat daarom de vloek op mij en op alles gekomen is. En dat God vanwege Zijn heiligheid en rechtvaardigheid in eeuwigheid niet meer op mij neer kon zien, maar de zonden rechtvaardig moest straffen. Daar kreeg ik God lief, dat Zijn deugden niet gekrenkt konden of mochten worden en ik viel weg. Maar toen zij daar zó diep voor God boog, - ze zei altijd dat de liefde haar zo laag deed bukken -, toen verscheen die dierbare Borg en Middelaar tussenbeide, met de woorden: '*Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden*' (Job 33:24b). Daar zag zij Hem, met het oog van geloof, als haar Schuldoffer en Zoenoffer en de vrede van een drie-enig God vervulde haar ziel. En die lieve Borg hield ook avondmaal met haar, naar de ziel. Vrede met de eerste Persoon, alleen in de dierbare gerechtigheid van Christus, in Zijn dierbaar alles betalende bloed. En die dierbare derde Persoon, God de Heilige Geest gaf de toepassing aan haar ziel. Toen is zij weggezonden in verwondering en aanbidding.

Zij was weer met het wieden begonnen, toen de klok één maal sloeg en het was alsof er gezegd werd: 'Nu is het half 8, nu moet je naar huis, naar je kindertjes.' Op de weg terug kwam zij weer langs die koeien en het was alsof die beesten haar vriendelijk toeknikten en alles was vrede wat zij zag, zodat zij zei: 'O Heere, hoe ben ik nu toch aldus?' Toen viel er zó zalig in haar hart: '*het oude is voorbij gegaan, zie, het is alles nieuw geworden*' (2 Kor. 5:17b). *Want zie, Ik schep nieuwe hemelen en een nieuwe aarde,...*' (Jes. 65:17a).

Zo kwam zij thuis en zij had alles in de gunst: haar kindertjes, de korstjes voor de kindertjes, haar armoede, alles in Gods lieve gunst, want zij was rijk in God.

Toen vader 's avonds thuiskwam, zei hij: 'Anna, wat kijk je nu lief en vriendelijk.' 'Ja Pleun,' zei zij 'zou ik niet vriendelijk kijken, God is niet meer toornig op mij, Hij heeft een effen en vlak veld in mijn hart gemaakt, in het dierbare bloed van Christus.' Toen moest zij alles vertellen.

O, vader had zo'n hoge achting voor moeder, in alles wat hij met haar meegemaakt had.

Nabericht

Zij hebben vier kinderen gekregen, van wie er één jong gestorven is. Abraham, Comelia en Maartje. Na een gelukkig huwelijk van acht jaar is Pleun Ruit ook nog vrij jong overleden.

Weer was Anna weduwe, wat zij tot haar overlijden gebleven is. Veel heeft zij meegemaakt, maar de Heere heeft haar uit alle nood gered en zij is voor veel jongeren en ouderen tot onderwijs geweest. In de hoge ouderdom van 94 jaar is zij op 2 december 1961 overleden. Toen is zij weer verenigd met de anderen uit haar gezin, die van eeuwigheid verkoren waren tot het eeuwige leven.

Tweeëndertig jaar na het overlijden van Willem heeft Anna de bewoners van de boerderij waar zij werkte nog een keer onverwacht ontmoet. Zij zat in de tram van Rotterdam. In Strijen kwamen een man en een vrouw in de tram, die schuin tegenover haar zaten. Zij keek naar buiten naar het plaatsje Strijen en zei tegen die mensen dat in deze plaats nog mensen woonden waar zij vroeger bij gewerkt had, die goed voor haar waren geweest, waar zij haar man had leren kennen, enz... Ook dat hij daar gestorven is, nadat hij een klap van een paard gekregen had.

Toen zei die man: 'Waar is dat gebeurd, vrouw?' Zij zei: 'Op een boerderij bij Den Bommel, op Flakkee.' Toen vroeg de man: 'Hoe heette die boer? Haar antwoord was: 'Die boer heette Troost.' Daarop antwoordde die man: 'Dat ben ik en dat is mijn vrouw.' Toen vloog die vrouw haar om de hals en zei: 'Maar Anna, ben jij dat!' Allen waren verwonderd.

De vrouw had al zitten denken dat zij Anna al eerder gezien had, maar wist het niet meer. Toen hebben zij beiden verteld wat zij daarna allemaal meegemaakt hebben. Veel te vlug waren zij op de plaats van bestemming. Dat was een onverwacht weerzien van elkaar na al die jaren.

Historische toelichting

Nadat Willem de Bakker het in de Hervormde Kerk van Den Bommel het niet kon uithouden is hij waarschijnlijk ook wel eens naar de Vrije Gereformeerde Gemeente gegaan in deze plaats. Hier preekten van 1884 tot 1887 regelmatig de predikanten H.H. Diepering Langereis en H. Dreessen. Deze predikanten dienden telkens korte tijd een gemeente en vertrokken daarna, omdat zij weinig aanhang hadden, meestal weer spoedig naar een andere plaats.

Vanaf 1879 ging Willem naar het kerkje van de Ledeboerianen te Stad aan 't Haringvliet. Hier preekte ds. D. Bakker regelmatig. Vanaf het begin van de Afscheiding in 1834 kwam hier reeds een groepje mensen bij elkaar. In de jaren daarna noemde men zich Christelijke Afscheiden Gemeente. In 1855 werd aansluiting gezocht bij de gemeenten van de predikanten L.G.C. Ledeboer en P. van Dijke. Maar omdat Van Dijke weinig kwam, werd

zijn plaats al spoedig ingenomen door ds. D. Bakker. Er werd gekerkt in de schuur van D. Vroegindeweyj aan de Molendijk.

Na het overlijden van ds. Bakker kwamen er problemen in de gemeenten die hij had gediend, ook in Stad aan't Haringvliet. Het was toen juist de tijd van de Doleantie, zodat in 1887 onder leiding van de ouderlingen G. Maliepaard en H. Kieviet (later predikant van de Gereformeerde Gemeenten) besloten werd om zich bij deze beweging aan te sluiten. Toen dit definitief was, gingen er vier gezinnen niet mee; deze gezinnen werden lid bij Oud-Nederduitse Gemeente van Herkingen. De reeds genoemde D. Vroegindeweyj werd daar later diaken.

De gemeente van Stad aan 't Haringvliet heeft zich toch nooit zo thuisgevoeld in de Gereformeerde Kerken en sloot zich in 1945 aan bij de Gereformeerde Gemeenten.

Te Herkingen ging ds. M. Ruben, de opvolger van ds. Bakker, regelmatig voor. Hier zijn na het overlijden van Willem de Bakker, zijn kinderen ook gedoopt. Later preekten ds. G. van der Garde en ds. L. Hubrechtse ook regelmatig in het kerkje aan de dijk. In 1922 werd de gemeente toegelaten tot het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten.

Eén van de kleinkinderen, de oudste dochter van Abraham Ruit, verstrekke nog wat gegevens en enkele foto's. De Heere heeft Zijn belofte aan Willem waar gemaakt, dat hij met zijn zaad zou mogen aanzitten, met Abraham, Izak en Jacob. Niet alleen zijn vrouw en kinderen, maar ook uit het nageslacht zijn er nog toegebracht.

Geraadpleegde literatuur

Het vreemdelingsleven van Sions kinderen, Middelharnis 1978

Levensbeschrijving van Cornelia Ruit, Dirksland 1975

Den Bommel in oude aanzichten, Zaltbommel 1974

Stad aan 't Haringvliet, zoals het was, Zierikzee 1972

Predikanten en oefenaars deel 5, Houten 1999

Gemeentearchief Oost-Flakkee, Oude Tonge

Voorbericht

Uit de mond der jonge kinderen en der zuigelingen hebt Gij U lof toebereid (Matth. 21:16b).

Een groot genoegen is het voor mij, het korte leven en zalig sterven van Barendje van Asperen te beschrijven. Een familielid van het lieve kind heeft de belangrijkste trekken uit het kinderleven zo getrouw mogelijk meegedeeld. Zijn er lezers die het verhaal in twijfel trekken, deze verwijzen wij naar bovengenoemde tekst en wensen dat dit woord zoveel kracht op hun ziel doet, dat zij gedrongen worden om de Heere te loven. Dit in de plaats van Zijn werk te bedillen.

Ik kan het plekje aanwijzen waar Barendje het levenslicht zag en de verschillende plaatsen, die in het volgende verhaal voorkomen. Ook de plaats waar zijn stof rust namelijk in de Grote Kerk te Dordrecht. In het koor van de kerk, onder één van de zerken, is het graf te vinden van familie Van Asperen.

De beschreven voorvallen zijn overleveringen, die echter in het geheugen als gegrift waren. Ook de buitengewone uitredingen en de bijzondere omstandigheden, zijn feiten die ons toeroepen, dat de Heere een sterke God is. Zalig zijn zij die Hem verwachten!

Dat deze geschiedenis voor jong en oud gezegend mocht worden, om van de kleine Barend te leren, dat de godzaligheid een groot gewin is. Dat velen tot jaloersheid opgewekt mogen worden, om te zoeken de dingen die boven zijn!

Zo ontvangt Hij allen de eer, die Hem toekomt. Dat dit verhaal daartoe ook genadiglijk gebruikt zou worden.

6.1 Wat er in een kinderhart kan omgaan

Barendje van Asperen werd geboren in de tweede helft van de 18^e eeuw in Dordrecht. Zijn ouders waren godsdienstige mensen, uit een voornaam geslacht voortgekomen. Zij hadden weinig contact met anderen en woonden even buiten de stad, in een buitenwijk.

Omdat vader Barend van Asperen een vaste betrekking had, was hij meestal niet thuis. Kaatje, zijn vrouw, leefde afgetrokken van de mensen, met vijf kinderen. Zij hadden één dochter Maria en Barendje was de jongste. Zij had gedacht dat Maria, een afgebeden dochttertje, het laatste kind zou zijn uit hun gelukkig huwelijk. Dus Barendje is een nakomertje geweest.

Voor hij geboren werd ging zijn moeder al gebukt onder een langdurende, slepende ziekte. Hier kwam de geboorte nog bij, wat haar aan de rand van het graf bracht. Barendje was zelf ook een teer hulpbehoevend kind. De borstvoeding die hij kreeg was ook ontoereikend voor een goede ontwikkeling. Het kostte zijn moeder heel wat tranen, toen zij zag dat een vroedvrouw het ziekelijke en bleke jongetje voedde; en de zachte geluiden die hij voortbracht, deden haar dikwijls zuchten.

Maar gelukkig herstelde zij weer, want de Heere had nog geen lust in haar dood en Hij verhoorde genadig het smeken van het ongeruste echtpaar. Haar ziekte moest wijken en haar krachten namen toe en vóór het nog zomer was kon zij zelf Barendje van de nodige voeding voorzien, zodat hij begon aan te sterken en zijn wangetjes ook wat kleur kregen. Nu drupten er tranen van vreugde op haar jongen neer. Hoewel zijn moeder tot haar dood toe zwak gebleven is.

Al vroeg indrukken

Toen Barendje nog aan de borst van zijn moeder lag, vouwde hij eerbiedig zijn handjes; dit deed hij ook wanneer er gezamenlijk gebeden werd. Wanneer Gods Woord gelezen werd, scheen hij aandachtig te luisteren. Hij lachte dikwijls van genoegen toen hij zag dat de Bijbel op de tafel kwam.

Zelden was hij boos of ongehoorzaam. Toen hij drie jaar was, vonden zij hem soms in de eenzaamheid, biddende of zingende. Ieder die het kind zo zag, verwonderde zich over hem en meende in hem wat te zien, wat in andere kinderen tevergeefs gezocht werd.

De kinderen in de buurt bespotten en verachten Barendje en gaven hem de bijnaam *kleine Barendje*. Zij wezen hem met de vinger na omdat hij zo klein bleef en zijn moeder hem in een rokje liet lopen, wat in die tijd gewoon was bij jongetjes beneden twee jaar.

Barendje was nog klein toen zijn moeder weer door een andere ziekte overvallen werd. Dit deed het kleine ventje de handjes vouwen en om het herstel van zijn lieve moeder smeken. De korte onopgesmukte gebedjes die uit het kinderhart voortkwamen, waren niet aangeleerd en zij eindigden dikwijls met de woorden: 'Als het U belieft, Heere', of: 'Als het zijn kan, Heere.' Ook wel: 'Om de lieve Heere Jezus' wil, Heere.' Want hij was niet zo gehoorzaam dat hij het om zijn eigen wil zou durven vragen. Hij had reeds enige indrukken van de Borggerechtigheid en de kruisverdiensten van de Heere Jezus. Toen hij later wat van de Heere ontvangen had, vervulde hem dit met blijdschap, zodat iemand vroeg waarom hij dat gekregen had. Zijn antwoord was: 'O, om Jezus' wil alleen; daarvoor is Hij aan het kruis gestorven.' Toen hij eens iemand hoorde zeggen dat de gehele

aarde was vervloekt, om der zonden wil, antwoordde hij vlug: 'Ja maar, het bloed van Gods Zoon heeft de zonde er ook weer uit weggenomen.'

Draagt elkanders lasten

Gedurende de ziekte van zijn moeder werd er dikwijls door hem gebeden. Zijn gezicht was dan betrokken en zelfs 's nachts wanneer hij sliep, waren zijn dunne vingertjes zo vast in elkaar geklemd dat zij nauwelijks los te krijgen waren. Zijn broers lachten wel eens om hem, maar dat maakte Barendje verdrietiger, dan wanneer hij een klap kreeg.

Toen de ziekte van zijn moeder over was en zij weer op de been was, zag zij met schrik hoe het huishouden onder de andere vrouw geleden had. Boven de gewone uitgaven, was ook het spaargeld van de kinderen uitgegeven. Overal sloeg zij haar handen op een lege plaats en er was veel zoek of weg. Met het afgestapt huishoudgeld moest de moeder rondkomen, dus moest er wel bezuinigd worden. Vooral voor haarzelf, van de ziekte herstellende en voor haar kleine jongen was er tekort. Barendje zag het de zorg van zijn moeder met stille droefheid aan.

Op een keer zei hij: 'Moeder, ik heb zoveel prentenboeken, ik dacht dat we die maar moesten verkopen.' Zijn moeder glimlachte en vroeg: 'Waarom toch?' 'Ach,' zei hij 'ik heb ze toch al zo dikwijls bekeken en het geld zou u nu zo kunnen gebruiken.' Met ontroering zei z'n moeder: 'Och, zou ik je enigste genoeg afnemen?' Toen zei hij: 'Wij hebben toch onze Bijbel en die verkopen wij toch nooit, moeder?' 'Nee kind,' sprak zijn moeder, die zouden vader en moeder voor heel de wereld niet kunnen missen.' Intussen viel er een traan van haar op een bladzij van het heilig Woord, dat zij net opendeed.' Barendje was nog te jong en te teer om het verdriet en de zorg van zijn moeder te kunnen begrijpen, wat haar zo neerboog.

Angst voor de hel

Wanneer er onder zijn broers twist of ruzie was, dan was hij heel bedroefd en vroeg hun of zij niet bang waren voor de hel, waar stoute kinderen zeker eens zullen komen. Ook gebeurde het, toen hij buiten met kinderen uit de buurt speelde, hij hen hoorde vloeken. Toen hij kort daarna in huis kwam, zei hij stamelend een van die vloeken na. Zijn moeder schrok hevig toen zij dit hoorde en kon haar tranen niet inhouden. Dit voorval kon Barendje niet meer vergeten. Hij dacht er altijd met smart aan en zei dan: 'Moeder is boos op Barendje, omdat hij de lieve Heere heeft gescholden en dat wordt Barendje nooit meer vergeven.' Zijn moeder boog dan samen met hem haar knieën en bad of deze zonde mocht worden uitgewist in Christus' dierbaar bloed. Het kind kon die nacht niet slapen en vroeg steeds of hij naar de hel zou gaan, wanneer hij nu kwam te sterven. Zijn ouders vreesden werkelijk dat hij ziek zou worden en zij baden steeds met hem, hun kind vurig de Heere opdragende.

Ook vragen over het hemelleven

Soms vroeg hij aan zijn moeder of zij óók naar de hemel ging. Dan werd het haar onrustig om haar hart en antwoordde zij alleen met haar tranen. 'Moeder!' riep het kind uit, 'antwoord mij toch! Als u komt te sterven, waar moet Barendje u dan zoeken? Zou u dan wel bij de Heere zijn?' 'Ach kind', antwoordde zijn moeder, 'hoe vraag je dat toch zo dringend? Ik weet het niet, ik weet het niet; er behoort zoveel toe om dat te kunnen zeggen.'

Toen zei hij: 'Ik wil het zo graag weten, want ik zal spoedig sterven en dan geloof ik dat ik in de hemel kom, maar als ik niet zeker weet dat u daar ook naar toe gaat, hoe zou ik dan nu gerust kunnen zijn?'

Toen nam zij haar kind in de armen en zei: 'Je moet zó niet praten, lief kind; o hoe zou ik je kunnen missen?' 'Zie', riep het ventje, 'daarom wil ik het juist zo graag weten of u ook naar de hemel gaat, want dan waren wij daar samen en dan kunnen wij de zonde nooit meer doen.'

Toen het met Barendje al naar het einde van zijn leven ging, werd er in één van de kerken in de stad een godsdienstig feest werd gevierd. Er werden ook geestelijke liederen gezongen, o.a. het bekende vers: 'De Schepper van 't leven heeft doodstraf geleên'. Hij kreeg van kinderen uit de buurt een papier met dit vers op en liet een ander het voorlezen. Maar Barendje verstond het verkeerd en riep met schrik op zijn gezicht: 'Geleend? dat kan niet, de Heere hoeft niets te lenen; Hij is zó rijk, het kan niet, dus is dat een slecht vers.' Hij gooide het weg en wilde niet dat de anderen er over zouden praten.

Ook vroeg hij op een keer aan zijn vader of men in de hemel ook eten zou kunnen krijgen. Zijn vader was op dat ogenblik verdiept in zijn werk en zei dat hij moest zwijgen. Later vond hij Barendje huilend in een hoekje. Hij nam hem op zijn knie en zei dat hij nu alles mocht vragen. Toen herhaalde het kind zijn eerste vraag. 'O kind', zei zijn vader, 'praat je dan altijd alleen maar van de hemel?' Barendje zei toen: 'Ja vader, want ik zal vroeg sterven en nu wil ik zo graag weten hoe alles daar wezen zal.'

Wanneer hij bij een van zijn vriendjes mocht spelen, dan lette hij op de klok, zodat hij geen minuut later thuis zou komen dan zijn moeder gezegd had; het mooiste speelgoed schoof hij dan weg. Ook wanneer er gezegd werd dat hij nog mocht blijven, dan wees hij erop wat zijn moeder gezegd had, want hij wilde niet graag ongehoorzaam zijn. Hij begon dan droevig te kijken, zodat hij meestal direct bij zijn moeder gebracht werd.

Broer Frans naar zee

Behalve de zorg over de achteruitgang in de huishouding, hadden de ouders ook bij hun veertienjarige zoon Frans de laatste tijd het verlangen zien groeien om naar zee te gaan. Frans was een flinke gezonde jongen, met een blozend gezicht en een eerlijk en gulhartig uiterlijk. Hij had al lang gewacht om zijn vurige wens tegen zijn ouders te vertellen, tot eindelijk zijn moeder, met haar gevoeligheid, haar jongen zijn begeerte deed uitspreken. Er was een grote verslagenheid in het hele gezin. Maar na lange tijd van overleg en toen zijn vader zag dat er niets meer was wat hem tegen kon houden, heeft hij eindelijk zijn toestemming gegeven. Korte tijd daarna werd Frans als scheepsjongen aangenomen en begon zijn moeder, met een treurig hart, de spullen klaar te maken die hij mee moest nemen.

Barendje was óók bedroefd toen hij het besluit van zijn broer Frans hoorde en riep verontwaardigd uit: 'Frans, dat is onrecht, durf jij je ouders dit verdriet aandoen? Ken je het vijfde gebod niet, dat zegt: *Eert uw vader en uw moeder?*' 'Doe ik dat dan niet?', riep Frans boos terug. 'Nee', zei zijn broertje, 'wanneer je dat deed, dan zou je niet weggaan. Je ziet toch dat moeder, door jouw doen, haar ogen bijna blind huilt?'

Toen Frans vertrok zei Barendje tegen zijn broer: 'Kom, geef mij voor het laatste nog maar een kus, want ik denk dat je mij niet meer terug ziet.' 'Waarom niet', vroeg Frans. 'Wanneer je terugkomt, dan zal ik wel naar hemel gegaan zijn, sprak zijn broertje'. 'Je moet jezelf wel voor een lieverdje aanzien, als je zoveel met de hemel op hebt' sprak Frans. Maar Barendje antwoordde: 'Nee, dat ben ik niet, ik ben niet zo gehoorzaam, maar toch zal ik in de hemel komen; ik bid de Heere er elke dag om.' Toen schudde moeder Van Asperen haar hoofd en zei: 'Kind, kind, zul jij óók nog weggaan? Dan zal je moeder wel Mara genoemd kunnen worden.'

Daarna is Frans vertrokken, zijn ouders en gezin in droefheid achterlatend.

6.2 In de grote beproevingen

Nadat Frans weggegaan was, begon de hand des Heeren zwaar op het gezin te rusten. Eerst kwam Van Asperen zelf, op het alleronverwachtst, door een sterfgeval, geheel zonder werk. Alle middelen die hij gebruikte om aan ander werk te komen mislukten. Het leek dat hem alles door de Heere uit de hand geslagen werd. Omdat de verdiensten ophielden en het gezin verder onbemiddeld was, stonden de armoede en veel zorgen voor de deur. De zorgen waren op zijn gezicht getekend en met een bezorgd hart ging hij zijn weg. Soms klagende, of ook wel eens opstandig, maar zelden naar boven ziende, om dáár hulp te zoeken, waar het alleen te vinden is.

Zijn vrouw leed in stilte en deed haar best om haar man moed in te spreken. Het is niet met zekerheid te zeggen of zij ook een gekende des Heeren was, maar het is wel zeker dat in die tijd van leed en beproeving, haar gebeden vermenigvuldigden en de Bijbel haast niet meer van de tafel kwam.

Elke morgen ging zij van huis tot huis om te zoeken of zij ergens naai of breiwerk kon krijgen. Ook was zij regelmatig met haar kleine dochter Maria aan het spinnewiel te zien. Maar met dit alles kon zij niet in de behoeften van een groot gezin voorzien; zeker wanneer de verborgen zegen des Heeren niet zo ruim ondervonden wordt.

Hierbij kwam nog de winter vroeger inviel dan gewoon, want reeds in oktober was het soms zó koud, dat men de warme haard opzocht. Maar dat werd in dit gezin niet gevonden, want de turven waren op en wanneer het koffiewater en het sobere middagmaal gekookt was, werd het hout in de haard gedooft. De kinderen bibberden van de kou, wanneer zij 's avonds rond de tafel zaten. Barendje zijn magere handen werden dik van de kou. Het arme kind was net vier jaar geworden, maar mede door zijn versleten kleren leek het of hij een oud gezichtje had. Het uitwendige gaf een treurig aanzien. Maar wat het innerlijke betreft, wie is op deze leeftijd al aan de 'woestijnreis' begonnen?

De Bijbel gesloten?

Op een zekere avond had de moeder haar dochter Maria, het klaargemaakte naaiwerk weg laten brengen. Het meisje kwam terug, maar had geen geld ontvangen, dus had zij ook geen brood kunnen kopen. Toen zij zó terug kwam, wist haar moeder ook niet meer wat zij doen moest, maar zij probeerde zich voor haar man en kinderen goed te houden. Zij liep naar de kast en staarde met een droevige blik op het laatste stukje brood wat nog overgebleven was. Het was nauwelijks voor ieder een dun sneetje brood. Barendje deed niet mee aan het gesprek met de andere kinderen, want hij had alleen maar oog voor zijn moeder. Zwijgend werd een boterham bij elk bord gelegd en wanneer die opgegeten was werd helaas de Bijbel niet geopend. O, wat is het moeilijk voor een moeder, als er geen geloof in het hart is, om de kinderen onverzadigd naar bed te laten gaan en dat zonder uitzicht dat er de volgende morgen eten aanwezig is.

Zo zaten zij met z'n allen droevig rond de tafel en ieder zag stil voor zich uit. 'Moet u niet lezen moeder', vroeg Barendje met een flauw stemmetje. 'Och kind', zei zijn moeder, 'hoe zou ik dit kunnen doen? De woorden zouden immers in mijn keel blijven steken.' Barendje kwam naar haar toe en legde zijn verkleumde handjes op haar schoot en sprak zachtjes; 'Moeder, och toe, moeder, laat het dan een van mijn broertjes doen; laten wij nu een dubbel hoofdstuk lezen!'

'Maar kind, waarom toch?', vroeg moeder Van Asperen. Haar jongen zei: 'Wel, omdat wij minder eten gehad hebben, dáárom moet er meer gelezen worden.' De andere jongens lachten hun broertje uit en riepen: 'Minder

eten en meer lezen, denk je dan dat wij daar onze buik mee kunnen vullen?'. 'Zeker', zei Barendje, 'gisteravond las moeder nog dat de Heere Jezus zei: 'Ik ben het Brood des levens' (Joh. 8:48). Toch waren de jongens niet op hun gemak en de Bijbel werd geopend en er werd meer dan één hoofdstuk gelezen. Tijdens het lezen blonk Barendjes gezicht van genoegen.

Daarna zei zijn moeder: 'Maar kind, je hebt vergeten je boterham op te eten.' Zijn antwoord was: 'Och moeder, geef het maar aan de broers, want ik ben zo hongerig niet.' Waarop zijn moeder vervolgde: 'Maar Barendje, je bent zo teer en je hebt zo'n zwak lichaampje.' Zijn opmerkelijk antwoord was: 'Wel, dat is gelukkig, want ik zal toch binnenkort sterven en dan zou het mij weinig baten wanneer ik dik was. Kom moeder, laten wij liever nog eens zingen, als de anderen naar bed zijn.' Toen nam moeder Van Asperen haar lieveling op haar schoot en deed het Psalmboek open bij Barendjes lievelingsvers. Toen klonk plechtig op die stille avond:

*Geloofd zij God, met diepst ontzag!
Hij overlaadt ons, dag aan dag,
Met Zijne gunstbewijzen.
Die God is onze zaligheid;
Wie zou die hoogste Majesteit
Dan niet met eerbied prijzen?
Die God is ons een God van heil;
Hij schenkt, uit goedheid, zonder peil,
Ons 't eeuwig zalig leven;
Hij kan, en wil, en zal in nood,
Zelfs bij het naad'ren van den dood,
Volkomen uitkomst geven. (Psalm 68:10)*

Daarna viel hij op de schoot van zijn moeder in slaap. Zij legde het ventje, zo licht als een veertje, in zijn bed. Zijn wangetjes bloosden van genoegen! O, die godzaligheid, wat geeft zij een groot gewin. Wat zijn in vergelijking met haar schatten en statie? Dat begreep zijn moeder ook niet, toen zij op haar slapende kind neerkeek. Zijn adem ging rustig en zijn polsje sloeg regelmatig.

Toch was er iets in haar, alsof hij zo slapend het hemelleven zou aanvagen. Er was een zeker bewustzijn dat zij niet verklaren kon. Dit waarschuwde haar, alsof zij haar lieveling haar hulp en liefde niet meer lang zou kunnen geven. Die gedachte deed haar in tranen wegsmelten en het brak haar moederhart. Toch was haar liefde te groot dat zij hem de hemel zou misgunnen. Eén ding benijdde zij in hem, namelijk zijn vroomheid en godzaligheid.

Moeders die dit leest, hebt u ook zulke kinderen? Geef ze over, geef ze over aan de Heere, wanneer Hij ze roept en de hemel trekt! Wat een zaligheid is het voor u, wanneer u bij de dood van uw kinderen, met de dichter mag uitroepen:

*O God! Wat eer geschiedt me!
Geen moeite en zorg verdriet me
In deze rampwoestijn.
Mijn kind mag in 't verblijden,
Maar ik moet in het strijden
Tot eer van Christus zijn.*

De Heere, als de trouwe Verbonds-God van Zijn in zichzelf verloren volk, geve dat zij een grond van hoop mogen hebben, om er met dezelfde dichter aan toe te mogen voegen:

*Geen doodsvallei zal 't hind'ren!
Wij worden van de kind'ren
In 's Vaders huis verwacht.*

Bijna verdronken

Vanaf die tijd begon Kaatje haar lieveling met angstvallige zorg na te gaan. Haar man kon maar geen werk krijgen en de winter werd steeds strenger. Barendje werd met de dag bleker en magerder. Wanneer zijn broers klaagden over de kou, dan zei hij: 'Foei, durf je zo opstaan tegen de Heere? Hij is het immers alleen Die het zo doet vriezen!'

Toen er eens iemand met medelijden op zijn blauwe handjes keek, vroeg hij aan hem: 'Maar heb je dan geen kou, kleine man?' Barendje zei: 'O ja, en mijn handjes doen ook pijn, maar wat hebben wij te zeggen, wij hebben immers meer dan dit alles verdiend?'

Op een avond stuurde Kaatje haar oudste jongen, Willem, de stad in om wat boodschappen te doen. De jongen sribbelde tegen en vroeg of zijn zus Maria mee mocht gaan. 'Wanneer ik wist dat je niet op het ijs zou gaan, zou

ik het goed vinden, zei de beangste moeder. Willem beloofde het en met aan één kant zijn zus en aan de andere kant de boodschappenmand gingen zij weg.

Het was een koude avond en de bijna volle maan scheen helder. Het ijs blonk als een spiegel. 'Zullen wij er even op gaan', vroeg Willem aan zijn zus. 'Nee', zei Maria, 'moeder heeft immers gezegd dat wij niet mochten en wil je het nu toch doen?'

Willem antwoordde niet, maar was met één sprong op het ijs en zijn zusje begon te huilen. 'Wat zijn meisjes toch laf', riep Willem, 'toe geef mij een hand, het is hetzelfde of wij over de vliet of over de weg lopen? Vlug maar! Ga maar op je hurken zitten en dan trek ik je vooruit.' 'Zijn er geen wakken Willem?' vroeg het angstige meisje. 'Ach kom', zei haar broer, 'haast je maar wat, anders merkt moeder het nog. Pas op dat je er niks van zegt!'

O, de zonde, de zonde. Pelgrims, op reis naar de eeuwigheid, die met mij het merkteken van het Lam op uw voorhoofd draagt, wat kunnen wij elkaar soms met blijdschap aanzien, dat wij naar het land trekken waar geen zonde meer zal zijn en de satan niet meer zijn verleidende invloed op ons zal kunnen uitoefenen, nietwaar? O, wat zullen daar de reine monden samen instemmen met het lied van het Lam.

Willem trok zijn zusje voort over de vliet, en zij schaterde van plezier. Totdat ... hij voorover viel in een wak en hij samen met het meisje in één ogenblik onder het ijs was verdwenen.

Maar wat kan een mens al niet doorstaan als zijn stervensuur, door de Heere bepaald, er nog niet is. De molenaar, die op het eind van de vliet, op de omloop van zijn molen stond om zijn werk te doen, zag het gevaar waar Willem in verkeerde. Hij had Maria niet gezien, die achter haar broer voortgetrokken werd. In één ogenblik was hij beneden en liep zo hard hij kon naar de vliet, steeds om hulp roepend. En, geloofd zij God, Die de middelen zegende, zodat Willem direct gered kon worden en bij de molenaar in huis gebracht werd.

Maar de blijdschap over de redding van Willem was kort, toen hij zijn ogen opsloeg en uitschreeuwde: 'Mijn zusje, mijn zusje ligt ook onder het ijs.'

Intussen hadden de burens Willem herkend en een van de aanwezigen was naar Willems ouders gelopen om het ongeluk, maar ook de redding te laten weten. Maar wat een schrik in het gezin bij Van Asperen, toen er alleen over de jongen en niet over het meisje gesproken werd. Haast verlamd door de schrik, liepen zij de deur uit, naar de plaats waar de mensen bezig waren om het ijs te breken en met touwen en haken zochten, om het meisje op te dreggen.

Barendje even vergeten

Intussen was Barendje alleen achtergebleven en was het huis vol van mensen gelopen. De jongen zat op zijn stoel bij de haard, met doodsangst op zijn gezicht te lezen. Hij sprak geen woord, tot zijn vader en moeder, met enkele mensen hun woning binnen kwamen. Ook Maria was gevonden en hoewel zij nog in een bedenkelijke toestand verkeerde, werd zij met Willem toch naar huis gebracht. Samen werden zij op bed gelegd totdat de dokter kwam, die constateerde dat de levenstekens bijkwamen en dat er hoop was dat alles weer goed kwam.

Barendje was intussen vergeten. Maar toen de dokter vertrokken was en het gezin weer alleen was, zag de moeder haar kleine jongen. Zij nam hem in haar armen en liefkoosde hem, terwijl zij haar tranen niet meer kon inhouden. Maar hoewel hij zijn armpjes om haar heen sloeg, bleef hij droevig kijken. Wat men ook deed, niemand kon hem aan het praten krijgen. 'Kind', zei zijn vader, 'ben je niet blij om de redding van je broer en zus?' 'Ja vader, dat wel, maar...'. 'Nu, zeg het maar verder', zei z'n vader. Terwijl Barendje in tranen uitbarstte zei hij: 'Och, ik kan niet blij zijn; ik ben zo stout geweest, want ik heb getwist met de Heere, want ik was boos op Hem, toen ik dacht dat mijn zusje in het water was verdronken.'

'De Heere is goed en zeer genadig, Hij zal het jou vergeven, lief kind, wanneer je er in Jezus' Naam om vraagt', zo zocht zijn moeder hem te troosten. Maar Barendje schudde peinzend zijn hoofdje en zei: 'Och, ik dacht naar de hemel te gaan, maar nu zal ik wel in de hel komen; ja, de hel is voor zulke stoute kinderen.'

Het werk van de duivel

Het leek erop dat de satan de ziel van dat lieve kind nog eens begeerde te ziften als de tarwe, voordat hij hem voor eeuwig uit zijn macht verloor. Want kort daarna verviel hij weer in een voor hem geheel vreemde zonde van ongehoorzaamheid en ontevredenheid over het weinige wat hij kreeg. Hij had van een familielid een nieuw petje gekregen, dat hij zou dragen zoals andere jongens. Bij het groter worden krijgen zij dit gelijk met een lange broek. O, dit had zijn moeder ook al zoveel tranen gekost, hoe klein en onbetekenend dit ook mag lijken voor ouders die op tijd hun inkomsten hebben. Voor moeder Van Asperen was het na het missen van een vast inkomen moeilijk, ja, zelfs een bezwaar geworden. Het kostte allemaal zoveel en het was voor haar onmogelijk om enkele guldens bij elkaar te krijgen. Voor de benodigde boodschappen werd elk geldstuk met een zucht of met tranen uitgegeven.

Barendje had dus een eenvoudig petje gekregen, maar in zijn ogen was het buitengewoon mooi. Zijn moeder had

het weggestoken omdat er nog geen kans bestond, dat er een passend pakje bij gekocht kon worden. In het begin had Barendje het goed gevonden en zelfs gezegd: 'Och moeder, het komt er niet op aan hoe ik gekleed ben, ik ben tóch uw eigen lieveling.' Maar toen hij bij een zekere gelegenheid het petje een enkele keer gedragen had, wilde hij het steeds op hebben. Uiteindelijk zei z'n moeder: 'Als dat zo doorgaat vrees ik dat het petje nog versleten zal zijn voordat het nieuwe pakje komt.' Toen werd Barendje ontevreden en zijn moeder hoorde hem wat mompelen, waar zijn moeder uit opmaakte dat hij de armoede van zijn ouders verachtte. Dit veroorzaakte bij zijn goede moeder pijn en tranen in haar ogen. Dit trof het hart van Barendje. Dagen achtereen kon hij er niet van rusten en hoewel zijn moeder hem kuste en van haar liefde verzekerde, met het zeggen dat zij nog nooit een gehoorzamer kind dan Barendje gehad had; dit alles mocht zijn verdriet niet wegnemen. 'O, wat ben ik toch een boos kind en wat heb ik toch een hard hart', riep hij dikwijls, met tranen, uit. 'Hoe zal ik nog verlost worden van al die vuile zonden.'

6.3 Na uitkomst, in nog groter zorg

De winter kroop voor het gezin van Van Asperen traag voorbij. Toch werden er bemoeienissen van de Heere, door uitredingen uit benauwdheden en gevaren, in de stille woning ondervonden.

Het was op het eind van januari dat de nood zeer hoog was geklommen in het gezin. Er was die dag niets verdiend en ook bijna niets gegeten. De voorraadkast was leeg en de haard koud en daarbij moedeloosheid en vertwijfeling in de harten. Maria stond bedroefd voor het raam naar de sneeuwvlokken die buiten de grond bedekten te kijken. 'Kind', sprak haar moeder, 'zet je hoed maar op, dan kan je nog even naar de stad voor me gaan.' Zij deed vervolgens de deuren van het eikenhouten kabinet open en nam uit een klein lade, een zilveren rijgpen, het enige een laatste zilver dat de arme moeder nog bezat. 'Moeder, moet ik uw mooie rijgpen verkopen', vroeg Maria, 'het is toch zo kostbaar voor u omdat het nog van grootmoeder was?'

Het laatste zilver

Haar moeder had intussen de zilveren pen in een papier gewikkeld, terwijl zij haar dochter nog wat warmer inpakte tegen de kou. 'Ga nu maar naar de zilversmid', sprak haar moeder, 'en loop flink door, want met de avond mag hij geen inkopen meer doen.'

Het meisje ging bedroefd weg en vergeleek hun armoede met de rijkdom van de kinderen uit de buurt, zij dacht toen dat de Heere die kinderen liever had dan haar. Zij kon maar niet begrijpen waarom dit was en het maakte haar uiterst verdrietig.

Toen zij moeizaam door de sneeuw liep, zag zij plotseling een klein voorwerp tussen de sneeuw liggen. Toen zij het uit de sneeuw oppakte zag zij dat het een koperen muntstuk was. Na een paar stappen vond zij nog een paar van die geldstukken. Daarna vond zij een zilveren muntje, wat nog gevold werd door verschillende andere geldstukken. Geen wonder dat het meisje vlug naar haar moeder terugging met de gevonden schat in haar hand geklemd. Het leek of zij bang was het te zullen verliezen.

Wat is de deugd van eerlijkheid moeilijk te beoefenen voor arme mensen. Maria vertelde later meer dan eens aan de schrijfster van dit boekje, hoe haar moeder schrok bij het zien van zoveel geld in de hand van haar dochter. Zij nam haar alleen en stelde haar de heiligheid en de alomtegenwoordigheid des Heeren voor ogen en liet haar nog eens nauwkeurig vertellen hoe zij aan het geld gekomen was.

Feest in de woning

De rijgpen werd nu weer in het kabinet gelegd en moeder Van Asperen maakte zich klaar om met haar dochter mee te gaan om het noodzakelijkste te kopen. Maar zij was pas tevreden toen Maria de juiste plaats aanwees waar zij het geld had gevonden.

Dezelfde avond was het feest in de woning; op de haard brandde een helder vuur, de lamp flikkerde vrolijk op en op de tafel stond voldoende warm eten. Toen allen verzadigd waren en klaar waren om naar bed te gaan, werd niet vergeten de Heere te erkennen, door een vrolijk psalmgezing naar boven op te zenden.

Wat een bemoeienis behaagde het de Heere, met die mensen te houden! Maar heeft het lijden van deze tegenwoordige tijd, een vrucht van gerechtigheid in hun zielen? De hemel alleen zal het openbaren. Wij willen, zoals de discipelen, altijd maar vragen: 'Heere, zijn er ook weinigen, die zalig worden?' (Luk. 13:23). Zijn het die en die? Dan klinkt het beschamend antwoord in de oren: 'Ziel, strijd gij maar, om in te gaan'.

Zou ons oog boos zijn wanneer het de soevereine God van hemel en aarde behaagt om één, ja slechts één enkele uit een gezin, uit de modderige kuil zonder water, van het zondenvuil en de erfsmet op te trekken? Eén voorwerp van wederbarende genade werd hier in elk geval in het bleke en ziekelijke jongetje gevonden. Hij kon nog niet lezen, maar was zowel in de Bijbel als in het Psalmboek goed thuis. 'Kind, uw gerechtigheid is uit Mij' sprak de Heere, en Barendje gevoelde dit, hoewel hij met dit alles nog bestreden en aangevochten werd. Een zeker dichter zegt van de dood van kinderen, dat zij driewerf gelukkig is:

Reeds in de vroege morgen,

*Voor 't rijzen van de zorgen,
Zijn Goël en Verlosser
Nu reeds te mogen gaan.*

Onrustig over de ziel

Het was in die tijd een gewoonte om de klok van de Grote Kerk van Dordrecht te luiden, wanneer er een belangrijke inwoner van die stad gestorven was. Die klok had een zwaar geluid en kon op verre afstand gehoord worden. Wanneer Barendje dit dof geluid hoorde, dan ontroerde hij en vroeg: 'Wie is er gestorven?' en er werd dan geantwoord: 'Ach kind, ik weet het niet', dan keek hij bedroefd voor zich uit. Op de vraag aan hem waarom hij dan naar de klok luisterde wanneer het geluid hem zo bedroefd maakte, antwoordde Barendje: 'De klok maakt mij niet bedroefd, maar u hoort toch dat de klok oproept dat er iemand gestorven is?' De ander zei toen: 'Wat bedoel je dan, er is toch niemand uit je familie die gestorven is; waarom ben je dan verontrust over iemand die je niet gekend hebt?' Toen riep het kind: 'Maar die gestorven is had toch een ziel, een onsterfelijke ziel en waar is die ziel nu, waar is zij nu.' Het antwoord dat hij kreeg was voor Barendje niet bevredigend: 'Ieder moet maar voor zijn eigen ziel zorgen, kleine dreumes, waar bemoei je je al niet mee?'

Toen hij thuiskwam vroeg Barendje aan ieder: 'Weet je voor wie de klok luidde?' Wanneer de naam van de persoon genoemd werd was zijn volgende vraag: 'Weet je of hij bekeerd was.' Wanneer dit niet bekend was, dan hoorde men Barendje zuchten. Er werd wel eens gezegd dat de persoon onbekeerd was. Daarop riep de jongen uit: 'O, die hel, die hel.' Wanneer hij echter mocht vernemen dat er verwachting was, dan was het of er een pak van hem afgenomen werd en sprak hij op een blijde toon: 'O, wat gelukkig, die ziel is dan geborgen.'

Een appel gestolen

Zijn broer Willem kwam een keer met een klasgenoot thuis, een jongen uit een goeude familie. Willems moeder was een gulle vrouw en het speet haar dat zij niets had om aan die jongen te geven. Toen herinnerde zij zich toch dat zij een paar appels verborgen had, om haar kinderen bij een speciale gelegenheid wat te kunnen geven. Zij zette het mandje op de tafel en gaf Willem toestemming om ze te verdelen, wanneer ook de andere kinderen thuisgekomen waren. Het meegenomen vriendje liep later naar de appels toe en bekeek ze en at er een op. Barendje had met angstige ogen toegezien en toen zijn moeder weer in de kamer kwam, riep hij: 'Moeder, die jongen is een dief, hij heeft een appel gestolen.' De jongen kreeg een kleur en moeder keek afkeurend naar Barendje. Willem zei verontwaardigd, dat Barendje zich schamen moest, want dat z'n kleinigheid geen stelen was. Maar Barendjes antwoord was: 'Het is wél stelen, want de Bijbel zegt het en die kan niet liegen.'

De jongen die de appel genomen had, vroeg toen aan hem: 'Staat er in de Bijbel, dat het nemen van een appel zonde is?' 'Jazeker', zei Barendje, 'en nog veel erger, want er staat dat Adam en Eva het paradijs moesten verlaten en de dood sterven om het eten van een appel.' Toen keek de jongen hem verachtelijk aan en zei zachtjes tegen Willem: 'Wat een vreemd kind.' Willem stemde er in toe door te zeggen: 'Och ja, hij is altijd zo vreemd, je moet maar niet naar hem luisteren.'

Zo hoorde Barendje op een keer een ander kind bidden om een nieuw hart. Toen het kind klaar was vroeg Barendje verwonderd: 'Waar vroeg je zo-even om?' De blozende kleine antwoordde: 'Ik vroeg nergens om, alleen uit gewoonte, voor ik ging eten.' 'Ja', zei de ander, 'maar bidden is altijd iets vragen van de Heere?' 'O, bedoel je het zo', sprak het kind, 'nu, ik vroeg om een nieuw hart.' 'Een nieuw hart', riep Barendje, 'staat dat ergens in het Woord?' Het antwoord was: 'Ik geloof het wel, het wil zoveel zeggen als een *beter* hart.' 'O, is dat het', liet Barendje er direct op volgen, 'bid liever dat het de Heere behaagt om je te bekeren, dan wordt álles nieuw in je binnenste, je hart tegelijk.'

De ander kinderen ergerden zich en keken spottend op hem neer en merkten op: 'Je moet zien dat je dominee wordt.' Maar de jongen antwoordde: 'Nee, ik ga naar de hemel, dat is veel beter.'

Zo werd er ook eens aan hem gevraagd of hij niet graag naar school zou willen. Hierop antwoordde Barendje: 'Ja, want ik zou zo graag willen leren schrijven.' 'Maar waarom juist schrijven', werd gevraagd. 'Omdat ik dan al de versjes op papier zou kunnen zetten, die ik nu in mijn gedachten maak.' 'Doe je dat werkelijk?' vroeg zijn moeder, 'och kind, je hoofdje is daar niet sterk genoeg voor.' Barendje bekende: 'Ik ben er dikwijls heel moe van, maar het is mij zó'n genoeg, als ik op bed lig en niet kan slapen, of als ik op mijn stoel zit.' 'Maar waarop maak je dan die versjes?', vroeg zijn moeder. 'Wel, op de lieve Heere Jezus,' was het antwoord, 'op wie zou ik ze anders moeten maken?'

Ook kon Barendje niet verdragen dat zijn broers en zusje allerlei versjes zongen. 'Zing toch psalmen of geestelijke liederen, de Heere heeft toch een stem gegeven, om tot Zijn eer te zingen' zei de jongen. Toen zei zijn vader: 'Maar er zijn toch ook andere voorwerpen, die ook wel bezongen mogen worden?' Maar Barendje zei op besliste toon: 'Nee vader, die dingen zijn het niet waard, er mag alleen gezongen worden tot lof van de Heere.'

Toen maakte een broer de opmerking: 'Je doet niets anders als berispen en doorstrepen; als wij willen, dan

kunnen wij jou wel de hele dag bestraffen omdat je, als de jongste, zo meesterachtig tot ons praat.' 'Doe ik dat, doe ik dat werkelijk?' vroeg Barendje, terwijl hij intussen zijn hand naar zijn broer uitstak. 'O dan verzoek ik je vriendelijk dat je mij dat vergeeft.' Dit trof de kinderen, zodat zij hem kusten en zeiden: 'Nu, dan moet je ook niet meer over die dingen praten, want wij hebben daar toch geen verstand van en horen het helemaal niet graag.' 'Maar toch kan ik het niet laten, geloof mij, ik kan en wil het niet laten', zo verzekerde Barendje zijn broers.

Geplaagd door de boze

Korte tijd daarna gebeurde er iets met hem, waar hij veel last van had, zeker ook omdat niemand in staat was dit van hem af te nemen. Maar gelukkig kon de Heere, op Zijn tijd, als een nevel dit schrikbeeld uit zijn ziel doen verdwijnen. Het kind verbeeldde zich namelijk, dat hij, voordat hij zijn ouders kende, bij ander mensen geweest was, die hij zich vaag meende te herinneren. Hij was bang van hen, hoewel hij niet kon herinneren of zij hem kwaad hadden gedaan. Wanneer er aan hem gevraagd werd, waar hij dan zo bang van was, dan zei hij: 'Ik miste er de lieve Heere Jezus en Die *kan* ik niet missen en Die *wil* ik ook niet missen.

Anderen hebben dit ook wel meegemaakt, zelfs volwassen mensen zijn met schrikbeelden gekweld geworden. Of dit door dromen ontstond, of dat het de zielenvijand was, die hen daarmee bezwaarde, om hun gedachten van het goede af te leiden, is niet precies bekend, maar het behoorde toch wel onder de zaken, waarvoor de Heere gebed gaf daartegen vurig te bidden: '*Verlos ons van den boze.*'

Barendje was maandenlang bang dat die mensen, van wie hij meende daar vroeger geweest te zijn, zouden komen om hem mee te nemen. Hij beschreef het uiterlijk zowel van de man als de vrouw. Wanneer er daarna gevraagd werd wat zij hem deden, dan zei hij huilend: 'O, zij zetten mij altijd op de oven', want die man was bakker.

Een godvrezende moeder zou zeker in dit geval met haar kind en voor haar kind dikwijls bidden. Of Barendjes moeder dit deed is niet bekend. Wel beklaagde zij haar lieveling en huilde dikwijls met hem. Maar wat zijn natuurlijke tranen wanneer de nood van de ziel vereist dat er in het gebed geworsteld wordt.

En gekweld door armoede

Ook moeten wij wel bedenken dat zijn ouders in die tijd gebogen gingen onder een zware last van aardse zorgen. Want ook de eerste maanden in het nieuwe jaar kreeg vader Van Asperen geen werk. De nood steeg zo hoog in het gezin, dat alles wat maar geringe waarde had, verkocht moest worden. De kasten waren leeg en de wanden waren kaal. Daar kwam nog bij dat de huishuur steeds maar opliep, hoewel de verhuurder de mensen weinig moeite berokkende, omdat hij wist dat zij niet konden betalen. Maar na korte tijd stierf deze man en zijn zoon eist daarna direct betaling van alle achterstallige huur.

Met moeite kreeg Van Asperen uitstel tot de volgende dag. Die dag ging hij heen om hulp te zoeken bij zijn vermogende familie, maar nergens kreeg hij hulp. De kinderen waren niet naar school en zaten zwiingend rondom de haard, waar geen sprankje vuur meer in was. Wat een droeve dag voor het gezin. Eten was er niet gekookt, want de moeder had het laatste geld uitgegeven voor een stukje zeep, om de onderkieren van haar man en kinderen te kunnen wassen. De nood was in die tijd zo hoog gerezen, dat zij elke zaterdag, tegen de avond, de kinderen uitkleedde en bijna naakt op bed legde, om vervolgens de onderkieren uit te kunnen wassen. De kieren werden dan zoveel mogelijk nog bij het vuur gedroogd, om ze de volgende dag weer schoon en droog aan te kunnen trekken.

Ook deze avond stond ze bij de wastobbe met een kloppend hart en opgezette ogen van het huilen. In de bedstede lagen vijf kleine kinderen tegen elkaar, die niet konden slapen omdat zij angstig en bedroefd waren en hun buik leeg was.

'Moeder, gaat de lamp niet aan', vroeg een smekend stemmetje. 'Ik zal kijken kind, of er nog een beetje olie in is, anders moet je nog wachten tot je vader terug komt, die misschien wat geld meebrengt', was het antwoord van de moeder. Een bange zucht was het antwoord dat volgde. Toen de lamp wat voorover gezet werd brandde hij nog een poosje door, zodat de moeder met haar werk kon doorgaan. Steeds werd het onderbroken door naar de voordeur te lopen en te luisteren of haar man nog niet kwam.

Eindelijk ging de deur zachtjes open en haar man kwam binnen, zodat zij schrok en zei: 'Wat is er dat je zo zachtjes loopt, ik heb je in het geheel niet horen aankomen. 'Dat geloof ik', zei Van Asperen, 'want het sneeuwt zo hard, dat er geen uitzicht is.'

Intussen kwam er ook beweging in het bed. 'Heb je geld?' vroeg de bezorgde moeder aarzelend. Haar man schudde zijn hoofd en ging op een stoel zitten, met de handen voor zijn gezicht en weende alsof zijn hart zou breken. Toen volgden ook de kinderen hem daarin.

Hij hoort de jonge raven

Maar in de hemel is de Heere, '*Die het vee zijn voeder geeft; aan de jonge raven, als zij roepen*' (Psalm 147:9) . Die de oren neigt tot de jammerklachten die van de aarde opgaan en de tranen van de verdrukten telt, en dat alles om het lijden en sterven van de Heere Christus alleen

'Moeder', riep Barendje, temidden van het gejammer, 'moeder houd toch op met wenen en val liever op uw

knieën, en bid en dank de Heere, want Hij zal redding geven. Hij heeft het beloofd.’ ‘Ach kind’, snikte zijn moeder. Maar weer klonk het: ‘Val op uw knieën moeder! Toe vader, bid en dankt toch de Heere.’ ‘Maar hoe kunnen wij dit doen Barendje, want wij zijn toch nog niet geholpen? Hoe kunnen wij dan danken?’ Maar het vragen van het kind werd ernstiger en bestraffend: ‘Gelooft u dan de Heere niet? Val op uw knieën vader, toe moeder! Wij moeten danken, wij moeten de Heere groot maken.’

Toen vielen de ouders naast elkaar op hun knieën, maar zagen niet naar het bleke kind op het bed, dat ook knielde en zijn magere handjes ophief naar de hemel. Woorden kwamen er niet over de lippen, maar alleen zuchten en tranen.

Intussen werd er zachtjes op de deur geklopt, één keer, twee keer, ja tot drie keer toe, maar wie was in staat om de deur te openen? Eindelijk herstelde de moeder zich, zij stond haastig op, maar alles was donker, want de lamp was uitgegaan, terwijl alleen de kamer wat verlicht werd door de maan.

‘Woont Barend van Asperen hier’, vroeg een zware stem. De moeder zuchtte: ‘Ja, och ja’. Toen zei die man: ‘Hier, pak aan, want ik heb haast.’ Hij gaf haar een zakje, waar veel geld in scheen te zitten. ‘Van wie komt dat’, vroeg moeder Van Asperen? ‘Van de meester’, zei de man, ‘en u kunt het gerust gebruiken ook.’ Wat was het gezin onder de indruk!

6.4 Het laatste jaar

Nadat het maanden, haast zonder ophouden gevrozen had, moest de kou uiteindelijk wijken voor het voorjaar. Het zachte weer met de lente was dubbel welkom in het gezin.

Vader Van Asperen was nog steeds zonder werk, hoewel hij niet zonder hoop was van weer een goede betrekking te krijgen. Er bleef dus nog armoede en ontbering in de woning, maar: hoop doet leven. De ouders met de kinderen moesten ervaren dat er veel leed en strijd in het gezin bleef, dat het water dikwijls tot aan de lippen, maar nooit over de lippen kwam. De Heere had hen geleid, zodat zij in leven konden blijven, zoals er geschreven staat: ‘*En wat geschied is van Sittim aan tot Gilgal toe*’ (Micha 6:5).

Barendje was wel wat gegroeid, maar ook wat magerder geworden. Zijn moeder sprak er wel eens over met haar man om de dokter te raadplegen, maar het kind was daar zelf sterk tegen. Hij zei dan altijd: ‘Moeder, waarom zou u dat doen, ik ben toch niet ziek?’ Haart antwoord was: ‘Nee kind, maar ook niet gezond, vrees ik. O, ik wil mijn lieveling zo graag eens bloeiend en welvarend zien.’ Toen legde Barendje zijn hand in die van zijn moeder en zei: ‘Ach, begeer dat toch niet, dat zou niet goed wezen, want de Bijbel zegt: *‘Het vlees is niet nut*’ (Joh. 6:63) en u weet, moeder, dat ik toch spoedig zal ...’. Hij eindigde de zin niet, doordat zijn moeder hem zijn mond dicht kuste. Met tranen riep zij: ‘Ach Barendje, praat toch niet op deze wijze met je moeder, ik kan dat niet uithouden; je moet nog niet sterven, want je moeder heeft je zo lief en het leven is toch ook aangenaam! De lente komt er aan en je vader gaat weer geld verdienen. Dan zal je moeder goed voor je kunnen zorgen. Wij zullen dan kippen houden, zodat je elke dag verse eieren kunt eten. Hoe kom je er toch bij dat je zo vroeg zult sterven?’ ‘Hoe ik er aan kom kan ik zo niet zeggen’, zei de kleine jongen, ‘maar weten doe ik het en het is ook zeker. Ja u zult het zien.’

Vader weer aan het werk

Intussen ging de tijd door en Van Asperen had weer een betrekking gekregen. Zijn kleine jongen had een stel kippen gekregen, met een haan erbij. De broers kochten van hun spaargeld een klein geitje voor hem. Het versterkend voedsel en de blijdschap die het kind had, werkte goed op zijn gezondheid, zodat hij ook bosjes kreeg.

Zijn moeder was blij dat Barendje mis geweest was, zodat zij hem nog mocht houden. Maar hijzelf geloofde dit niet, want hij wist beter. ‘Moeder’, riep hij op een keer, toen hij blozend van plezier naast zijn geitje huppelde, ‘moeder, ik ben zo gelukkig met alles wat ik gekregen heb, maar als ik er nu niet meer ben, wie zal er dan voor mijn geitje zorgen? Wilt u mij beloven het zelf te doen?’

Maar zijn moeder zei: ‘Ach Barendje, begin je daar nu wéér over? Je ziet er nu veel te goed uit om aan sterven te denken. De Heere zal je niet wegnemen, ik smee Hem er elke dag om.’

Toen werd Barendje bedroefd en viel zijn moeder om de hals, terwijl hij zei: ‘Moeder, dat mag, dat moet u niet doen, want de Heere heeft het zo in Zijn raad bepaald. U maakt er mij bedroefd om, ach, zeg dat toch niet meer, alstublieft.’ Zijn moeder schudde haar hoofd en zei: ‘Ach, wat zou ik zonder jou toch beginnen, je bent het allerdierbaarste van alles.’ Maar Barendje smeekte: ‘Moeder, bezondig u niet, dat mag u niet zeggen, de Heere Jezus alleen moet u boven alles dierbaar zijn.’

’s Avonds begon zijn vader hem de letters van het a,b,c te leren, dat Barendje vlug en graag opnam. Ook leerden zijn broers hem op de lei tekenen. Zijn ouders dachten, dat wanneer de volgende winter voorbij was, hij dan mee naar school kon gaan. O, zij wisten niet dat op Jezus’ school al een plaatsje voor hun lieveling bereid was.

Het werd herfst en de bladeren begonnen van de bomen af te vallen. Maar ook Barendjes kleur veranderde en hij werd bleek en mager. Maar hij klaagde nooit en was altijd tevreden. In november zou Barendje vijf jaar worden.

Naar de veemarkt?

In het begin van die maand zou de grote veemarkt weer in de stad gehouden worden. Dan zou hij zijn nieuwe pakje aan krijgen om met zijn vader en broers naar de veemarkt te gaan. De jongens hadden voor hem een tak met mooie figuren uitgesneden, om in zijn kleine hand te houden, wat de gewoonte was wanneer men naar de veemarkt gaat. Barendje zag dit alles met een ernstig kijkend gezichtje aan er werd totaal geen blijdschap gezien. Toen hij die avond op zijn moeders schoot zat vroeg hij, zoals hij gewoon was: 'Ach moeder, laten wij alstublieft nog een bidden, of lees mij nog eens wat voor uit de Bijbel.' De andere kinderen deden hem geen groter plezier dan dat zij voor hem psalmen zongen.

Zo kwam de veemarkt naderbij en het nieuwe pakje werd door de kleermaker thuis gebracht. Het stond Barendje keurig en wat was zijn moeder er gelukkig mee. 'Wat zul je morgen trots zijn, Barendje', zeiden de broers. Maar hij riep: 'Dat hoop ik niet, als dát zo was dan wil ik het liever in het geheel niet aanhebben; de Heere staat kinderen tegen die zo hoogmoedig zijn.'

Een liefdedienst

Zo was het nog één dag voor de veemarkt, dat moeder Van Asperen met haar jongste zontje alleen thuis was. Het begon te schemeren en zij wilde de lamp aansteken, maar er was geen olie in. 'Hoe kan ik toch zó zijn', zei de moeder, 'dat ik vergeten ben tegen de jongens te zeggen dat zij dit mee zouden nemen.'

Toen zei Barendje: 'Moeder, ik word deze week al vijf jaar en heb nog nooit alleen een boodschap voor u mogen doen.' 'Wil je dat dan zo graag lieveling?' vroeg zij. 'Ja moeder, mag ik nu eens olie voor u halen?' vroeg Barendje. 'Maar ik durf je niet alleen naar de stad te laten gaan', was haar verweer nog. Zijn moeder dacht nog even na, maar toen zij de sterke begeerte zag op het bleke gezichtje, om wat voor zijn moeder te mogen doen, zei ze: 'Nu, doe het geld in de ene hand en de kruik in de andere hand, loop voorzichtig en kom zo vlug mogelijk weer terug.'

Zij deed de voordeur voor hem open en kuste hem op zijn voorhoofd en keek hem na, tot zij hem de deur van het winkeltje binnen zag gaan. Terwijl zij daar in de schemering stond te kijken, vulden haar ogen met tranen en legde zij de handen op haar borst, gevoelende een niet uit te spreken teerheid in haar kloppend hart, voor haar lieveling. Wat was hij klein en teer en wat lag hij haar na aan het hart, zodat zij zich aan hem vastklemde, vrezend hem spoedig te zullen missen. 'Heere, Heere', zuchtte zij, 'als die ramp mij moet overkomen, als ik dát kind moet missen.'

Terwijl zij daar stond te peinzen, hadden haar ogen, hoe teer zij ook waren, niet gezien wat er met Barendje gebeurde. Zij had het gezelschap dat bij Barendje was ook niet opgemerkt. Wat was er dan gebeurd?

Een heel andere boodschap

Toen hij nog maar net buiten de deur was, hoorde het kind iemand achter hem lopen. Hij werd wat bang en liep toen wat harder. Maar de persoon die hem volgde haalde hem in en liep naast hem. Gerustgesteld zag Barendje dat het een jongen was, niet groter dan hijzelf. Maar waarom was hij dan toch zo angstig? Waarom klopte zijn hart zo erg en waarom durfde hij de jongen die naast hem liep niet aankijken? Toch overwon hij zijn angst, maar wat een vreemde gewaarwording, want de jongen die naast hem liep, die hem zo strak aankeek, was hijzelf. Hij had hetzelfde pakje aan, was net zo bleek en mager en droeg ook een oliekrui in de ene hand en het geld in de andere hand. Barendje struikelde bijna van zijn doorlopend kijken, zodat hij in gevaar was met zijn oliekrui te vallen.

Bevend en met koud zweet op zijn hoofd kwam hij in het winkeltje aan. Het andere Barendje bleef buiten onder een boom op hem wachten. Barendje beefde zó dat hij bijna niet in staat was om zijn boodschap te doen. Toen de vrouw het kruike met olie vulde begon Barendje plotseling hard te huilen. De vrouw riep: 'Wat scheelt eraan kwajongen, je laat mij zó schrikken. Ik hoop niet dat je het geld verloren hebt?' 'O nee', snikte hij, 'maar ik ben zo bang, want er staat iemand op mij te wachten. O mevrouw, wilt u alstublieft met mij meegaan?' Maar de vrouw zei: 'Dat kun je begrijpen, dan had ik wel dagwerk, wanneer ik met elke ondeugende jongen mee zou gaan.' Maar de jongen smeekte: 'Och, alstublieft, wilt u het doen?' Maar de onvriendelijke verkoopster duwde de arme jongen de deur uit en deed die achter hem dicht.

Daar stond hij weer alleen in het donker, maar het andere Barendje liep weer naast hem en huilde net zo hard. Barendjes moeder stond nog steeds in het deurgat te kijken. Toen zij hem hoorde vloog zij hem tegemoet, zij nam hem in haar armen en riep met schrik: 'Wat scheelt eraan lieveling?' 'Moeder, moeder, ziet u die jongen niet achter ons?' vroeg hij. Maar zijn moeder zei: 'Ik zie niemand, huil maar niet zo, of heeft iemand je kwaad gedaan?' 'Nee moeder, maar er is een ander Barendje naast mij komen lopen, hij is met mij meegegaan en heeft mij strak aangekeken en op mij gewacht toen ik in het winkeltje mijn boodschap deed. Nu is hij nog achter mij, zie moeder, nu lacht hij tegen mij en kijkt vriendelijk naar mij. O moeder, kijk toch, kijk toch!'

Moeder Van Asperen huiverde over haar leden; zij zag geen tweede Barendje, maar drukte haar bevende zontje zó vast aan haar borst, alsof het vreemde kind hem van haar zou afscheuren.

Toen zij binnen de lamp had aangestoken kreeg Barendje eerst wat drinken, om van de schrik wat bij te komen. Intussen kwam Van Asperen met zijn kinderen ook binnen, die met verwondering luisterden naar het gebeurde. Eerst waren de kinderen wat angstig, maar daarna begonnen zij erover te lachen en hun broertje te zeggen dat hij kinderachtig was. Willem zei: 'Wat ben jij bijgelovig, het is toch onmogelijk dat je zoiets werkelijk gezien hebt?' Maar Barendje zei tweemaal: 'Ik heb het wél gezien en duidelijk ook en let maar op, je zult het binnenkort óók geloven.'

Barendje zat nog steeds op de schoot van zijn moeder, die hem steeds liefkoosde en kuste.

Toen zij hem later in zijn bedje legde, sloeg hij zijn armen nog een keer om haar hals en fluisterde: 'Moeder weet u wat dat vreemde Barendje is komen doen?' Vrouw Van Asperen schudde haar hoofd, want zij kon niets zeggen. 'Hij had een boodschap moeder, hij is gekomen om mij zeggen dat ik naar de hemel zal gaan, ik had het toch reeds gezegd moeder? Och, wees toch alstublieft niet zo bedroefd.'

Zij legde zijn hoofd op het kussen en nam zijn handje in haar hand, totdat hij in slaap gevallen was. Zijn pols sloeg heftig en zijn teer handje was heet, maar hij sliep en zijn ademhaling ging vrij regelmatig. Daarna ging Kaatje naar haar man en hoopte van hem wat troost te ontvangen, maar zijn vaderhart was te beklemd om dit nu aan haar te geven. Zij namen hun toevlucht tot de Bijbel en daarna tot het gebed.

Het was intussen middernacht geweest en Barendje bleef slapen. Zijn moeders oog bleef op het voor haar zo lieve gezichtje staren. In haar angst meende zij een uitdrukking op zijn gezichtje te zien die zij nooit eerder gezien had. Daarna ging zij ook naar bed, maar in haar slaap was zij bezet met nare dromen.

Geloofd zij God

De volgende morgen brak aan en een eerste lichtstreep op de muur kondigde een nieuwe dag aan. Allen sliepen nog, op één na en dat was Barendje. Daarna werden ook de anderen wakker door een lieflijk psalmgezang van hem:

*Geloofd zij God, met diepst ontzag!
Hij overlaadt ons, dag bij dag,
Met Zijne gunstbewijzen.
Die God is onze zaligheid
Wie zou die hoogste Majesteit
Dan niet met eerbied prijzen?
Die God is ons een God van heil;
Hij schenkt, uit goedheid, zonder peil,
Ons 't eeuwig, zalig leven;
Hij kan, en wil, en zal in nood,
Zelfs bij het naad' ren van den dood,
Volkomen uitkomst geven. (Psalm 68 vers 10)*

Dit vers werd dus door Barendje gezongen en zijn moeder haastte zich naar haar jongen. Zij fluisterde: 'Waarom zing je al zo vroeg lieveling?' 'Wel moeder, omdat ik heden naar de Heere ga', sprak hij. Daarop barstte zijn moeder in tranen uit. Maar Barendje zocht haar te troosten en zei: 'Ach, lieve moeder, u moet niet zo wenen, ik heb het u toch altijd gezegd dat ik jong zou sterven; ik ben nu bijna vijf jaar en nu is het ook juist de tijd. Wilt u nog eens met mij zingen?'

Maar bij zijn moeder was het alsof haar moederhart zou breken en zij riep: 'Ach, ik kan niet, ik kan niet zingen; ach kind, waarom wil je ons verlaten? Ik kan je niet missen. Zeg dat toch niet meer.'

De laatste ogenblikken

Intussen was vader Van Asperen ook opgestaan, met de andere kinderen. Er werd één van de kinderen naar de dokter gestuurd, terwijl de anderen huilend rond het bed van Barendje stonden.

Toen de eerste zonnestrallen in het vertrek schenen, was het duidelijk aan Barendje te zien, dat hij gereed lag om heen te gaan. Op zijn vriendelijk gezichtje waren de doodstrekken al te zien, hoewel er ook blijdschap op te lezen was.

Toen de dokter binnenkwam was hij juist ingesluimerd. De dokter keek van het stervende kind naar de moeder. Hij zag de diepe smart en was er ook door aangedaan. Mogelijk wist hij bij ondervinding wat het is een lief kind te verliezen door de dood. Hij voelde het polsje en stamelde: 'Inderdaad, het is een erg geval, u had mij eerder moeten laten roepen.' 'Dit konden wij niet doen', sprak vader Van Asperen, 'want gisteren was hij nog goed.'

De dokter vervolgde: 'Het is mij werkelijk tot smart u te moeten zeggen, dat mijn praktijk hier niet kan baten; er zijn geen kruiden tegen de dood gewassen.' Daarna is de dokter vertrokken.

Barendje ontwaakte daarna uit zijn sluimeren en keek onderzoekend of allen aanwezig waren. Daarna knikte hij ze allen vriendelijk toe. Zijn moeder vroeg: 'Kan ik nog wat voor je doen?' Het kind riep nog: 'Bidden, bidden',

en vouwde stervend zijn handjes. Daarna heeft Barendje niets meer gezegd. Maar voordat hij stierf, stak hij nog één keer zijn kleine handjes naar boven, alsof hij zijn bedroefde ouders vaarwel wilde toeroepen, om hun te verzekeren hoe blij en gelukkig hij was.

Verantwoording van de schrijfster

Hier leg ik mijn pen neer en laat het gordijn vallen. Ik had beloofd te vertellen hoe onverwacht Barendje in de eeuwige heerlijkheid werd opgenomen. Toen ik het schreef, voelde ik mijn hart een liefde tot hem uitgaan. Hij was een jonge zoeker en wat meer is, een blijde vinder. Daar komt nog bij, hij was mijn kleine oom! Zijn moeder heeft het verlies nooit kunnen vergeten. Wanneer het verdriet bij ogenblikken zó groot was dat zij haar werk niet kon doen, dan leek het of haar lieveling vanuit zijn grafje haar toe wilde roepen: 'Ween toch niet zo, moeder, alstublieft, doe dat niet zo!'

Of Barendje zijn moeder als een verlore teruggevonden heeft, kan ik niet met zekerheid zeggen. Hoewel de Heere niet opgehouden heeft veel bemoeienissen met haar te houden. Ook haar man heeft zij korte tijd daarna door een smartelijke dood moeten verliezen.

Lezer, welgelukzalig is de persoon die in dit tranendal voor Jezus' rekening mag liggen. Die is spoedig alle smart te boven en voor eeuwig uitgeweend.

Mocht de Heere over dit schrijven Zijn dierbare zegen geven en dat velen onder het lezen opgewekt worden tot heilige jaloersheid.

Ik sluit met de woorden van de Bijbel; 'Ouders, voedt uw kinderen op in de tucht en de vreze des Heeren, van de driemaal heilige en volzalige Verbonds-God.

Historische toelichting

Uit de levensbeschrijving van Barendje van Asperen is niet terug te vinden wanneer hij geboren en overleden is. Wel staat vermeld dat zijn vader korte tijd na hem óók overleden is. Er is een uitgebreid onderzoek gedaan in de geboorteaangiften, overlijdensaangiften en huwelijksakten in het Stadsarchief van Dordrecht om toch wat meer te weten te komen.

De naam Van Asperen komt in de 19^e eeuw met enige regelmaat voor, maar niemand met de voornaam Barend. Ook de voornamen van Barendjes broers of zus worden in de archiefstukken vanaf 1811 niet aangetroffen.

Er is nog wel een ouder boek, waar onder andere geboorte- en overlijdensaangiften uit de 18^e eeuw in voorkomen. Hoewel dit niet compleet is, staan er toch twee belangrijke datums in. Er staat vermeld dat op 22 december 1794 Barend van Asperen overleden is. En op 30 november 1799 is er ook iemand met precies dezelfde naam overleden. Het kan haast niet anders dat de eerste datum het overlijden van Barendje en de tweede die van zijn vader is. Barendje moet dus in 1789 geboren zijn.

De schrijfster laat weten dat zij de korte levensgeschiedenis van Barendje in hoofdzaak van zijn zus Maria weet en dat de familie van Asperen in het koor van de Grote Kerk te Dordrecht begraven is. Het voorgeslacht waren kennelijk mensen van hogere stand. Maar van Barendje mag óók gezegd worden: *'Dat hij bij de rijken in zijn dood geweest is!'*

Geraadpleegde lectuur:

De hand des Heeren, Verzameling bekeringsgeschiedenissen o.a. *Barendje van Asperen*, Leiden 1925

Geschiedenis van Dordrecht van 1572 tot 1813, Stadsarchief Dordrecht, Hilversum 1998

Overlijdensaangiften 1600-1800, Stadsarchief Dordrecht

